

MATICA

Domovinski rat
Izložba u Hrvatskome
povijesnome muzeju

Kanadski premijer Harper na skupu
Hrvatsko-kanadske gospodarske komore

Globalna akcija Hrvatskoga
svjetskog kongresa "Plamen slobode"

Gošća HMI-a: Stella
Hubmayer iz Argentine

MATIČA

Mjesečna revija
HRVATSKE MATICE ISELJENIKA /
Monthly magazine of the
Croatian Heritage Foundation

Godište / Volume LXII
Broj / No. 6/2012

Nakladnik / Publisher
Hrvatska matica iseljenika /
Croatian Heritage Foundation

Za nakladnika / For Publisher
Katarina Fuček

Glavni urednik / Chief Editor
Hrvoje Salopek

Uredništvo / Editorial Staff
Željka Lešić, Vesna Kukavica

Tajnica / Secretary
Snježana Radoš

Dizajn i priprema / Layout & Design
Krunoslav Vilček

Tisak / Print:
Stega tisak, Zagreb

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
www.matis.hr

Naslovnica:
Osijek 1991.
(snimio: Marin Topić)

www.matis.hr

Posjetite stranice web portala Hrvatske matice iseljenika!

Web stranice
HMI čitaju se
diljem
svijeta,
dostupne su na
tri jezika
(hrvatski,
engleski,
španjolski)
i bilježe
stalan porast
posjećenosti.

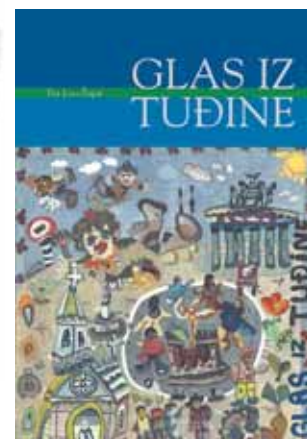
Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim
iseljeničkim zajednicama, uglednim poslovnim
Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:
■ BANERI ■ SPONZORIRANI ČLANAK ■ SPONZORIRANE RUBRIKE

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora
tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522
mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matris.hr

- 4 Biografski leksikon Hrvata iz istočnog Srijema
- 6 Dubrovnik: Predstavljene knjige bokeljskih Hrvata
- 7 HMI Split: Turneja po istočnoj obali Amerike
- 8 Održan VI. Susret Hrvata u Padovi
- 10 SAD: 20. obljetnica zbora u McKeesportu
- 12 Akcija HSK-a 'Plamen slobode'
- 16 Turneja Glumačke družine 'Histerioni' iz Toronta
- 17 Deseto okupljanje Hrvatsko-kanadske komore
- 19 Hrvatska na 'Festi dei popoli' u Padovi
- 20 Reportaže o umjetnicima iz Kansas Cityja
- 23 Dubrovački Folklorni ansambl 'Lindo' u Kostariki
- 24 Neven Ferenčić, povratnik iz Kanade
- 28 Wuppertal: Obljetnica misije i folklorne skupine
- 31 Fotomonografija 'Povijest hrvatskoga grba'
- 34 Zagreb: Izložba "Domovinski rat"
- 40 Matičin vremeplov
- 42 Novi roman Julienne Eden Bušić: 'Živa glava'
- 44 Stella Hubmayer, hrvatska aktivistica iz Argentine
- 46 Emisija 'Lijepom našom' u Tivtu
- 50 Srebro antičkih Vinkovaca
- 54 Sedam odgovora na knjigu Ulricha Schillera
- 58 Hrvatsko iseljeništvo i katoličke misije u Zapadnoj Europi (1.)
- 61 Knjiga 'Prikrivena stratišta i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina'

62 Glas iz tuđine
(Jozo Župić)

KOLUMNE

11 Globalna Hrvatska (Vesna Kukavica)	41 (S)kretanja (Šimun Šito Ćorić)	48 Povijesne obljetnice (Željko Holjevac)	52 Hrvati na stranim poštanskim markama (Mauricij Frka Petešić)	56 Naši gradovi (Zvonko Ranogajec)	60 Govorimo hrvatski (Sanja Vulić)
--	--	--	---	---	---

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiss.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION
Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države / other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države / other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /
FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:
Acc. No. 702000-VAL-9100000-132344-273
IBAN HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Račkog 6

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):
Acc. No. 2390001-1100021305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju MATICU jer MATICA je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Kapitalno djelo o srijemskim Hrvatima u Vojvodini

“Temeljni ciljevi Leksikona su umanjeње dosadašnje praznine o dostupnim sadržajima o Hrvatima u Srijemu i proširivanje interesa javnosti prema hrvatskoj manjini u Vojvodini”, rekao je Hemar

Zlatko Žužić, Vlatko Rukavina, Sanja Vulić, Eduard Hemar i Tomislav Žigmanov

Napisao: **Zlatko Žužić**

Snimila: **Snježana Radoš**

Nakon “Leksikona podunavskih Hrvata Bunjevaca i Šokaca”, koji izlazi već dugi niz godina, u nakladi Libera editio d.o.o. iz Zagreba i Hrvatskoga akademskog društva iz Subotice izašao je i prvi svezak “Biografskog leksikona Hrvata istočnog Srijema”, kapitalno djelo o srijemskim Hrvatima u Vojvodini, koji su integralni dio hrvatskoga naroda i autohtona zajednica čija prisutnost na tom području kontinuirano traje još od dolaska Južnih Slavena.

Prvo predstavljanje javnosti ovog leksikona održano je 16. svibnja u Velikoj dvorani Hrvatske matice iseljenika

u Zagrebu, a predstavili su ga doc. dr. sc. Sanja Vulić s Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeka za kroatistiku, Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, Eduard Hemar, publicist i nakladnik i glavni urednik Leksikona i dr. sc. Vlatko Rukavina, član uredništva. Koordinator i voditelj predstavljanja bio je Zlatko Žužić, izvršni urednik Leksikona, dok je uvodnu riječ održala Katarina Fuček, ravnateljica Hrvatske matice iseljenika.

DVJESTOTINJAK BIOGRAFIJA

“Temeljni ciljevi Leksikona su umanjeње dosadašnje praznine o dostupnim sadržajima o Hrvatima u Srijemu, proširivanje interesa hrvatske i šire javnosti prema hrvatskoj manjini u Vojvodini te osnaženje autorepcije vlastitoga

kulturnog naslijeđa Hrvata u Srijemu i Vojvodini te otvaranje novih poglavlja o mjesnom hrvatstvu”, rekao je Hemar uz objašnjenje kako su burne etnodemografske promjene tijekom posljednjega desetljeća prošloga stoljeća rezultirale značajnim smanjenjem broja Hrvata u Srijemu, a u nekim mjestima i njihovim nestajanjem, što je potaknulo pokretanje ovog projekta. “Inicijativa je došla iz Zagreba 2008. godine, iz Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, a projekt su u Vojvodini podržali Hrvatsko akademsko društvo i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, koji su financijski najviše pripomogli u objavi prvoga sveska ovog leksikona”, zaključio je Eduard Hemar, dok je dr. sc. Vlatko Rukavina, član uredništva, pobrojao sve urednike i suradnike i ustvr-

dio da je prvi svezak obuhvatio oko 200 biografija osoba čija prezimena počinju slovima od A do F, a sadrži 212 stranica i bogat je fotografijama. "U planu je nastavak rada na drugom svesku koji će obuhvatiti slova od G do slova K i sadržavat će otprilike isto biografija kao i prvi svezak, a s obzirom na to da su projekt pokrenuli entuzijasti kojima to nije jedini i profesionalni poziv i temelji se na volonterskom radu suradnika, koji su i jedan dio troškova sami snosili, te zbog nesigurnosti financiranja ovakvog projekta intenzitet izlaženja svezaka ovisit će o broju suradnika i osiguranim financijskim sredstvima", rekao je o budućnosti Leksikona dr. Rukavina.

OBJEKT IŽIVLJAVANJA PROMICATELJA VELIKOSRPSTVA

Dr. Sanja Vulić je, govoreći o Leksikonu, uvodno podsjetila da je nakon raspada SFRJ za Hrvate u Srijemu nastupilo najteže razdoblje jer više nisu bili u istoj državi s matičnim narodom, nego su postali objekt izživljavanja promicatelja velikosrpstva koji su na njihovim leđima liječili frustracije zbog propalih ambicija pri pokušaju vojnog osvajanja Republike Hrvatske. Mnogi srijemski Hrvati tada su mučeni ili psihički zlostavljani, a pojedina hrvatska naselja u potpunosti su ispražnjena, očišćena od Hrvata. Ukupno se iselilo iz Srijema u prvoj polovici 90-ih godina prošlog stoljeća više od 30.000 Hrvata. "U tom kontekstu suvremene povijesti objavljivanje Biografskog leksikona Hrvata istočnog Srijema to je značajnije. Naime, iz predgovora doznajemo da su od živih osoba uvršteni samo oni koji su na to pristali jer neki zbog straha nisu željeli ući u ovu knjigu. Listanjem Leksikona taj strah postaje sve razumljiviji jer već od prvog sveska on postaje vrlo jasnim svjedomom stradanja Hrvata u Srijemu", rekla je dr. Vulić i dodala da je od otprilike 160 do 170 osoba iz različitih povijesnih razdoblja, koje su uvrštene u ovaj prvi svezak, njih dobra sedmina bila prisiljena otići iz Srijema u doba srpske agresije na Hrvatsku, a broj osoba koje su tada napustile Srijem u ovome prvom svesku čak je tri puta veći od broja onih srijemskih Hrvata koji su progonjeni, ubijeni ili bili prisiljeni napustiti svoj zavičaj nakon Drugoga svjetskog rata.

"Ovim biografskim leksikonom oda-

Petrovaradin, grad na Dunavu u kojem je rođen jedan od najpoznatijih Srijemaca ban Josip Jelačić

no je priznanje i pripadnicima drugih naroda koji su svojom plemenitošću zadužili Hrvate u Srijemu i kulturnu baštinu, kao npr. Srbin Dragoš Delošević koji je, nakon Prvoga svjetskog rata, spriječio novu srpsku vlast da sruši petrovaradinsku tvrđavu", rekla je dr. Vulić i posebno naglasila dvije temeljne vrijednosti ovog leksikona: s jedne strane on daje objektivnu, neuljepšanu sliku sudbine srijemskih Hrvata, i to mnogih iz novije povijesti, izravno i bez prešućivanja, a s druge strane on će istodobno mnogim srijemskim Hrvatima, ali i onima koji to nisu, dati podatke o precima, o rođacima, o prijateljima ili znancima. "Zbog jednoga, zbog drugoga ili zbog oboje, mnogima će ova knjiga biti izazov i poticaj", rekla je dr. Vulić.

CJELOVIT NARODNOSNI I KULTURNI FENOMEN

Zadnji je u ime HAD-a govorio Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda za kulturu voJVodanskih Hrvata, koji je na početku prenio čestitke dr. sc. Slavena Bačića, predsjednika HNV-a i drugog nakladnika HAD-a iz Subotice. "Svi mi koji živimo i radimo u Vojvodini, unatoč svemu radosni smo zbog činjenice što je ovaj projekt nastao u sunakladništvu Libe-

ra editio d.o.o. iz Zagreba i Hrvatskoga akademskog društva iz Subotice jer smo na taj način spojili dva mjesta, dvije države, a posebno smo radosni što su Srijemci smogli snage ući u ovu, rekao bih, avanturu zato što su napisi o srijemskim Hrvatima uvelike podzastupljeni kada je riječ o napisima Hrvata u Vojvodini.

"Prva vrijednost ovog leksikona jest činjenica što sada možemo hrvatstvo Srijema, kada su u pitanju osobe, promatrati kao cjelovit narodnosni, kulturni fenomen, a to je značajno jer na taj način bolje upoznajemo sebe, ali i drugi nas te nas neće moći više prešućivati. Na žalost, Hrvati u Vojvodini su objekt raznih prešućivanja. Drugim riječima, nacionalna slika Hrvata u Srijemu bit će već s prvim sveskom, a pogotovo kada projekt bude završen, neusporedivo veća i kvalitetnija te ćemo i mi onda ući u red velikih naroda koji će vlastitu prošlost i sadašnjost moći na jedan leksikografski primjeren način predstaviti i sebi i drugima.

Drugi, posredan razlog je taj što se tako znanstvena elita okuplja ne samo oko stola i tambura, naravno važnih stvari u životu, nego i oko sadržaja koji su primjereni znanosti, kao što je istraživanje vlastitog trajanja na tom prostoru," zaključio je Žigmanov. ■

ENG A capital work on the Srijem Croats of Vojvodina: The first volume of the Biographical Lexicon of Eastern Srijem Croats was presented at the Zagreb headquarters of the Croatian Heritage Foundation.

Stare slike i fotografije iz prošlosti Boke

Predstavljene su knjige "Slikom kroz prošlost" autora Darija Musića i Miroslava Ulčara, te "Pomorstvo Boke kotorske na slikama Bazija Ivankovića" autora Željka Brguljana

Autori i predstavljači

Napisala: **Tijana Petrović**

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika Dubrovnik i Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore iz Kotora, prigodom blagdana sv. Leopolda Bogdana Mandića, u dubrovačkom uredu HMI-ja predstavljene su 12. svibnja knjige "Slikom kroz prošlost - Boka kotorska i Crnogorsko primorje na starim razglednicama (1890. - 1940.)" autora Darija Musića i Miroslava Ulčara, te "Pomorstvo Boke kotorske na slikama Bazija Ivankovića" autora Željka Brguljana. Knjige su predstavili prof. dr. sc. Milenko Pasinović, prof. Neven Staničić, te autori. Također je upriličena izložba fotografija "Boka nekad i danas". O izložbi je govorila mr. sc. Marija Mihaliček, a otvorila ju je Maja Mozara, voditeljica dubrovačke podružnice HMI-ja.

Milenko Pasinović govorio je o vremenskoj distanci na fotografijama, koja se mjeri jednim stoljećem, u kojem su se dogodile mnoge kulturne, prostorne i društvene promjene. "Fotografija zorno ilustrira promjene nastale u prostoru i društvu u smislu shvaćanja prostora kao dijela kulturne baštine. Na taj način fotografija postaje zoran dokument u odnosu na vrijeme i prostor u kojem su mnoge kapetanske palače ili ansambl starih građevina, uvjetno rečeno, na-

stali u moru novosagrađenih objekata."

Jedan od autora knjige "Slikom kroz prošlost", Dario Musić, rekao je da je knjiga nastala kao poticaj izazvan uspjehom izložbe fotografija organizirane u Zagrebu od 22. do 28. rujna 2003. godine, u povodu "Tjedna Hrvata iz Crne Gore". On je dodao da tekst koji prati fotografiju u ovoj knjizi ima više karakter informacije, a da je čitateljima prepušteno da na osnovi vlastite percepcije stvore sliku nastalih promjena.

Neven Staničić intimistički je govorio o knjizi "Pomorstvo Boke kotorske na slikama Bazija Ivankovića", osvrnuvši se na život i stvaralaštvo Ivankovića i podsjetivši da je ovom knjigom "Željko pridonio veoma tiho i nenametljivo da Boka dobije još jednu potvrdu svoga povijesnoga značajnog trajanja".

Sam autor rekao je da knjiga oslikava povijest bokeljskog pomorstva vraćajući nas u burna stoljeća plovidbe na jedra. Osim razvoja jedrenjaka, njihova povijesnog slijeda i faktografskih podataka

Bokelji u šetnji Stradunom

Redatelj Joško Juvancić i Krno Težak

Dario Musić i Janet Alilović - bivša djelatnica HMI

o njima, u knjizi nalazimo opise sudbina pojedinih jedrenjaka, životopise bokeljskih kapetana koji su imali značajni udio u razvoju pomorstva na Mediteranu pa i šire, sve do obala Južne Amerike. "Knjiga je ilustrirana portretima pomorskih kapetana i značajnih ličnosti iz bokeljskoga pomorskog života, kao i slikama jedrenjaka i parobroda Bazija Ivankovića od kojih je jedan broj, posebno onih koje sam pronašao u stranim muzejima, prvi put prezentiran u jednom izdanju na našim prostorima", rekao je Brguljan.

O izložbi fotografija govorila je Marija Mihaliček. Ona je istaknula da je između fotografija koje se uspoređuju "stalo" čitavo jedno stoljeće i da je na njima primjetna dugogodišnja devastacija prostora. Podsjetila je da su nove fotografije napravljene 2008. godine, a da su od tada do danas također nastale mnogobrojne promjene u pejzažu Boke. Na kraju izlaganja Marije Mihaliček, izložbu je otvorila Maja Mozara.

Ovaj događaj i lijepo druženje uveličao je Krunoslav Težak, povjerenik HGD CG za Hrvatsku, otpjevavši uz gitaru popularnu "Bokeljsku noć" i jednu dubrovačku "Na kantunu". ■

ENG Old photos and paintings of Boka: The Dubrovnik branch office of the CHF played host to a presentation of the books *Pictures Through the Past* and *Seafaring in Boka Kotorska in the Paintings of Bazija Ivanković*.

Cleveland: Branka Bezić Filipović s nagrađenim učenicima Škole hrvatskog jezika

U znaku velikih obljetnica

Na čelu župe sv. Jeronima u Chicagu je fra Jozo Grbeš, magistar teologije i ravnatelj hrvatske škole koja slavi 90 godina svog djelovanja

Folklorashi kluba Stepinac

Napisala: **Branka Bezić Filipović**

Protekli mjesec vrvio je događajima među Hrvatima u Americi. Najveće slavlje zaslužilo je obilježavanje 100. obljetnice župe svetog Jeronima u Chicagu, 29. travnja. U slavlju se evociralo vrijeme kada je fra Leon Medić kao mladi fratar došao u Chicago prije jednog stoljeća i dobio ovlasti za osnivanje hrvatske župe te započeo okupljati hrvatski narod iz svih krajeva domovine. Na čelu župe danas je fra Jozo Grbeš, magistar teologije i ravnatelj Hrvatske škole svetog Jeronima koja slavi 90 godina svog djelovanja.

Uz ovako velike obljetnice uslijedile su druge, ne s tolikim stažem, ali također važne. Na elitnoj Daley Plaza u središtu grada, uz Ptice, spomenik koji je izradio Pablo Picasso, 11. svibnja štandove su postavila hrvatska društva poput Hrvatske žene, Hrvatskoga kulturnog centra, hrvatske župe, a u povodu Hrvatsko-američkog dana koji se tradicionalno održava u Chicagu. Ponudena je hrvatska hrana koju su priredile vrijedne ruke hrvatskih žena, a pila su se hrvatska vina. Bilo je tu suvenira, publikacija koje su ponudile župe i turističkih informacija. Na panoima na trgu mogle

su se razgledati ljepote Hrvatske.

Na trgu je održan i kulturni program. Prije početka programa generalna konzulica RH u Chicagu Jelena Grčić Polić nazočnima je predstavila novoga hrvatskog veleposlanika u Sjedinjenim Američkim Državama Joška Para, koji je za tu prigodu došao iz Washingtona. On je kasnije u De Paul Centru održao govor Hrvatima u povodu 20. obljetnice uspostave diplomatskih odnosa SAD-a i Hrvatske. U kulturnom programu nastupili su folklorashi kluba Stepinac te klapa More i Mate Grgat, koji su za tu prigodu došli iz Splita. Na večer je održan koncert u Hrvatskome kulturnom centru na kojem su nastupili splitska klapa More i Mate Grgat uz klavirsku pratnju Tončija Mihovilovića.

Sljedeća destinacija bio je Cleveland, gdje je splitsko glazbeno izaslanstvo došlo za Majčin dan. Uz tu svetkovinu vezana je i jedna obljetnica. Velečasni Zvonko Blaško slavio je 30. obljetnicu svećeništva pa mu je klapa More zapjevala na misi, a na proslavu su mu stigli iz domovine majka i dva brata.

Slavlje se nastavilo na ručku u Hrvatskome nacionalnom domu kardinala Stepinca. Upriličen je i bogat program. Nazočnima se prva obratila Jozefina Jelić, tajnica Škole hrvatskog jezika. Zatim

su učenici škole pjevali, plesali i recitali uz budno oko svoje nastavnice Biljane Lovrinović. Najbolji učenici dobili su diplome i darove od Hrvatske matice iseljenika. Zapjevala je klapa More, a gostovali su i tamburaši Darija Barišića iz Hrvatske bratske zajednice iz Pittsburga. Kasnije je održan koncert klapa More i Mate Grgata, uz pratnju Tončija Mihovilovića. Bilo je tu pjesama iz cijele Hrvatske, a nekolicinu nazočnih Splićana dirnule su pjesme o Hajduku.

Splitsko izaslanstvo posjetilo je i Hrvatski vrt u Rockefeller parku, gdje je nedavno postavljen kip *Iseljeničke majke* kipara Josepha Turkalja, poznatog učenika Ivana Meštrovića. Svečano otvorenje bit će uskoro upriličeno.

Američko gostovanje završilo je posjetom hrvatskoj zajednici u New Yorku, a nazočan je bio i generalni konzul RH Marijan Gubić. Na ovoj turneji dogovarali su se novi programi te su obavljani razgovori i uručeni pozivi za dolazak na sastanak gospodarstvenika koji će se održati u Splitu. ■

ENG Major anniversaries: Last month was chock full of events among the Croatians of America. Certainly one of the chief events was the celebration of the 100th anniversary of St Jerome's parish in Chicago.

Tradicionalno okupljanje Hrvata u Italiji

Susreti koji su započeli osnivanjem Hrvatske zajednice u Venetu, točnije u Padovi, događaju se uglavnom uz Svetište kapucina u središtu Padove prije ili poslije 12. svibnja, dana posvećenog sv. Leopoldu Mandiću

Slavlje je započelo svečanom misom koju je predvodio vlč. Ivica Šoh, ravnatelj katoličke klasične gimnazije u Virovitici

tunović - predsjednik Saveza hrvatskih društava u Sloveniji. Talijanski počasni gosti bili su don Elia Ferro, delegat padovanskog biskupa i fra Flaviano Gussella, rektor Svetišta sv. Leopolda Mandića u Padovi.

Svečanu misu pratila su tri mješovita zbora: župe sv. Leopolda Mandića iz Virovitice sa župnikom Pejcom Orsolčićem, župe sv. Terezije Avilske iz Požege sa župnikom Ivicom Žuljevićem i župe sv. Mateja iz Mostara s don Nikolom Menalom.

Nakon misnog slavlja uslijedili su pozdravni govori domaćina don Drage Hrgića koji je svima zahvalio na još jednom slavlju i druženju Hrvata u Padovi i predsjednice HZUV-a Dubravke Čolak koja je predala riječ gospodinu Nevenu Marčiću, konzulu savjetniku za kulturu RH u Trstu, zatim Damiru Murkoviću - predsjedniku Saveza hrvatskih zajednica u Italiji i Petru Antunoviću - pred-

Napisala: **Ana Bedrina**

U subotu 28. travnja održan je 6. susret Hrvata u Padovi prigodom blagdana sv. Leopolda Mandića.

Na ovome već tradicionalnom okupljanju Hrvata u Svetištu hrvatskog sveca i ove godine nazočili su mnogobrojni Hrvati iz Italije, iz domovine Hrvatske pa i nekih drugih susjednih zemalja. Susreti koji su započeli osnivanjem Hrvatske zajednice u Venetu, točnije u Padovi, događaju se uglavnom uz Svetište kapucina u središtu Padove prije ili poslije 12. svibnja, dana posvećenog sv. Leopoldu Mandiću. Susret su i ove godine organizirali Hrvatska zajednica u Venetu i Hrvatska matica iseljenika - podružnica Pula uz pokroviteljstvo franjevac kapucina u Padovi, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Rimu i Općine Padova.

Slavlje je započelo u 11 sati svečanom hrvatskom misom koju je predvodio vlč. Ivica Šoh, ravnatelj Katoličke klasične gimnazije u Virovitici uz koncelebraciju dušobrižnika Hrvatske zajednice u Venetu don Dragana Hrgića i njegovih kolega hrvatskih studenata teologije u Veneciji. Svečanu misu pratila su tri mješovita zbora: župe sv. Leopolda Mandića iz Virovitice sa župnikom Pejcom Orsolčićem, župe sv. Terezije Avilske iz Požege sa župnikom Ivicom Žuljevićem i župe sv. Mateja iz Mostara s don Nikolom Menalom.

SVEČANA MISA

Misi su nazočili, uz domaćine, Neven Marčić - konzul savjetnik za kulturu RH u Trstu, Ana Bedrina - voditeljica podružnice Hrvatske matice iseljenika u Puli, Damir Murković - predsjednik Saveza hrvatskih zajednica Italije, Antonio Sammartino iz Molisea i Petar An-

Ana Bedrina, voditeljica podružnice HMI Pula

Mnogi Hrvati iz Italije kao i iz Hrvatske sudjelovali su u misnom slavlju

Organizatori i sudionici Susreta Hrvata u Padovi

sjedniku hrvatskih društava u Sloveniji. U kraćem glazbenom programu nastupila je učenica Glazbene škole iz Pule, Vilma Grazia Žmak, solo pjesmom "Ave Maria" F. Schuberta.

NAGRAĐA DUŠKI MADUNIĆ IVANKOVIĆ

U ovome svečanom trenutku, u ime kolegice Vanje Pavlovec iz riječke podružnice HMI-ja, Ana Bedrina uručila je prvu nagradu "Silvije Strahimir Kranjčević", natječaja za literarno stvaralaštvo iseljenika, članici Hrvatske zajednice u Venetu, Duški Madunić Ivanković. Bilo je to ugodno iznenađenje za sve nazočne, posebno za članove HZUV-a, a nagrađena spisateljica srdačno je zahvalila. U završnom dijelu slavlja sva tri pjevačka zbora izvela su pjesmu "Bože čuvaj Hrvatsku", kojima su se zatim pridružili i svi nazočni.

Poslije sv. mise upriličen je zajednički ručak za sve uzvanike i sudionike VI. susreta Hrvata u Padovi s ciljem druženja, upoznavanja i razmjene informacija i za daljnju suradnju. U poslijepodnevnom dijelu gosti su imali priliku razgledati neke znamenitosti grada Padove, kao i posjetiti baziliku sv. Antuna.

U 19 sati uslijedio je kulturno-umjetnički program na Trgu Santa Croce ispred Svetišta sv. Leopolda Mandića. Nastupili su glazbenici tamburaši iz Pule i folklorna skupina Društva "Slavonija" iz Istre, koju čine većinom Slavonci naseljeni u Puli i Istri. Izvedbom svojih vedrih pjesama i brzih plesova oduševili su sve nazočne Hrvate i domaće Padovance i druge Talijane. U pauzi, dok su plesači imali mali predah, svoju poeziju čitala je Franica Srhoj Kumlanc, spisateljica koja živi na relaciji Pula - Padova.

Nadahnuta još prije nekoliko godina uzornim životom sv. Leopolda Mandića, Franica je napisala dvojezičnu (hrvatsko-talijansku) knjigu pjesama kojoj je dala naslov prema poznatoj rečenici ovoga sveca: "KRV NIJE VODA" - "IL SANGUE NON E ACQUA". Svetac je te

riječi izrekao kada su mu predložili da se odrekne hrvatskog državljanstva i prihvati talijansko jer je ionako gotovo cijeli život proveo u Italiji, a on to nije mogao učiniti "jer krv nije voda". I tako je i Franica, nadahnuta pred kipom sv. Leopolda pisala pjesme, a spomenutu pjesmu pročitla je i te večeri. U završnom dijelu programa ponovno je predstavljena članica HZUV-a Duška Madunić sa svojim pjesmama za koje joj je uručena nagrada s natječaja "Silvije Strahimir Kranjčević", projekta riječke podružnice Hrvatske matice iseljenika.

U ZNAK ZAHVALNOSTI

Na kraju, u znak zahvalnosti predstavniku kapucinskog samostana fra Flavianu Guselli, Ana Bedrina uručila je DVD s filmom-mjuziklom JEDNA ŽENA - Priča o ljubavi Kraljice Mira i istoimenu pjesmaricu s tekstom i notnim zapisom autora fra Šimuna Šite Ćorića. Kako je film preveden i na talijanski jezik, a priču o Međugorju znaju mnogobrojni Talijani, film će moći biti prikazivan u više talijanskih župa. Prigodne darove izmijenile su i predsjednica HZUV-a Dubravka Čolak i tajnica Društva "Slavonija" Ružica Marijanović, poželjivši da se dogodi ponovno vidimo na 7. susretima Hrvata u Padovi.

Sljedećeg dana vrijedni organizatori održali su sastanak za pripremu sudjelovanja na FESTI DEI POPOLI 2012. - međunarodnom sajmu te dali prijedlog za program sljedećih Susreta 2013. godine. ■

KRV NIJE VODA IL SANGUE NON E ACQUA

*U crkvi sam
sv. Leopolda Mandića,
u Padovi.*

Pred njegovim kipom razmišljam:

*Sudbina me neka
dovela k tebi.*

*Rodena sam u blizini tvojoj,
a sada smo zajedno.*

Ovdje u Padovi.

Mramorni me kip gleda.

Pažljivo.

*Leopold Mandić
predano je radio
među ljudima, činio je čuda,
tješio, opraštao,
donosio milost.*

*Volio je svoj
hrvatski narod*

i govorio mu:

Krv nije voda!

Volio je svakog čovjeka.

I mene.

*Veže nas ista čežnja
za domovinom.*

*Franica Srhoj Kumlanc
(Padova, 13. svibnja 2007.)*

ENG Traditional gathering of Croatians in Italy: The 6th meeting of Croatians in Italy was staged on the occasion of St Leopold Mandić feast day. The now traditional gathering pooled Croatians from across Italy and the Croatian homeland.

Uspješna obnova djelovanja

Danas se Tamburaški zbor "Presveto Srce" diči mnogim nastupima u SAD-u, Kanadi te sudjelovanjem i na *TamFestu* Hrvatske bratske zajednice u Zagrebu, 2004. godine

Beth Cindric i Dan Shebetich

Napisao i snimio: **Franjo Bertović**

Nedavno je Omladinski tamburaški zbor "Presveto Srce" iz McKeesporta proslavio 20. obljetnicu svog rada i djelovanja u gradu McKeesportu, smještenom na jugoistočnoj strani Pittsburgha. Ovaj nekada grad željezne industrije bio je utočište mnogih doseljenika iz Hrvatske, krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Većinom su to bili doseljenici iz okolice Ogulina, Modruša i Karlovca. U McKeesportu su našli svoj novi dom družeći se međusobno kako bi lakše prihvatili novu kulturu i život, ali i sačuvali svoju kulturnu baštinu, jezik i vjeru. Tako su još u ta daleka vremena sagradili crkvu, podignuli Hrvatsku školu i Hrvatski dom. Na žalost, crkvu su 'izgubili' prije nekoliko godina. Po odluci biskupije crkva je dodijeljena drugoj etničkoj skupini, a time je izgubljena i škola jer se zgrada nalazila u sklopu župe. Paradoks i tužan završetak uslijedio je nedugo nakon proslave 100.

obljetnice Hrvatske župe Presveto Srce Isusovo kojoj je osobno nazočio kardinal Vinko Puljić. Crkva je doista izgledala tako da svojim vanjskim i unutarnjim izgledom svjedoči o odlučnosti tih prvih doseljenika da svojim mukotrpnim radom i odanošću sačuvaju svoju kulturu, identitet i vjeru. Preko puta (ulice) podigli su i Hrvatski dom "Dobrotvor", koji i danas otvara svoja vrata članovima odsjeka 3 Hrvatske bratske zajednice, prijateljima i svim dobronamjernicima. Tu se i Omladinski tamburaški zbor *Sacred Heart Junior Tamburitza* okuplja radi učenja tamburice, kola i pjesama.

Predsjednik Zbora Ivan Begg objašnjava: "Za vrijeme dolaska zadarskog biskupa u McKeesport, prije 20-ak godina, nekoliko djece bilo je odjeveno u hrvatske narodne nošnje kako bi dočekali biskupa i uveličali misno slavlje." To je dalo Ivanu ideju da se pokrene zbor koji bi okupljao tu mladež i podučavao ih o hrvatskoj kulturnoj baštini te im otvarao mogućnosti sviranja instrume-

nata tamburaške glazbe. U suradnji s vlč. Gabrijelom Badurinom ideja je ugledala svjetlo dana u svibnju 1992. i utemeljen je tamburaški zbor. Danas se Tamburaški zbor "Presveto Srce", na svoju 20. godišnjicu, diči mnogim nastupima u Americi, Kanadi te sudjelovanjem i na *TamFestu* Hrvatske bratske zajednice u Zagrebu, 2004. godine. Mnoga su djeca prošla kroz školu tamburice, folkloru i hrvatskih pjesama, a prije dvije godine osnovan je zbor za odrasle s istim imenom i namjerama. Na čelu zbora nalazi se muzički direktor Dan Shebetich, a o koreografiji se brine Bryann Begg i Beth Cindrić. Shebetich je već više od 50 godina 'zaljubljenik' tamburaške glazbe i vođa poznatih "Pitsburških trubadura".

Gosti jubilarne proslave i godišnjeg koncerta bili su *Jadran Junior Tamburitza* iz Aliquippa, TS Radost i odrasli zbor *Sacred Heart Tamburitza Ensemble* iz McKeesporta. Koncert je održan u prostorijama srednje škole *Middle School White Oak*, a slavlje u *Palisades Ballroom* u McKeesportu. ■

Tamburaški sastav Radost

ENG Successful revival: The Most Holy Heart youth tamburitza ensemble of McKeesport recently celebrated its 20th anniversary in the town of McKeesport, southeast of Pittsburgh.

KULINARSKO UMIJEĆE MEDITERANSKOG ISHODIŠTA

Piše: Vesna Kukavica

Slavni hrvatski chef Dennis Valcich pripremao je svoje čuvene delicije na *Croatian Food Festivalu* u Fremantleu na zapadnoj australskoj obali početkom lipnja, dok su u Parizu nedavno nagrađeni domovinski promicatelji naših eno-gastronomskih dragulja

ach i austrijsko-njemački *Falstaff*. Uz to, vrijedan rezultat ostvario je i Splitsanin Srećko Lorger čija je knjiga *Sve je to jena kužina* osvojila četvrto mjesto na planetarnoj razini u kategoriji *Food Literature*. Knjiga splitskoga pisca Lorgera prava je riznica nazivlja vezana za tradicionalno kulinarstvo umijeće i po tome je riječ o jedinstvenom leksikonskom priručniku u hrvatskoj suvremenoj gastronomskoj literaturi. Knjiga obiluje šaljivim zgoda-ma iz drevnih *kužina*, približavajući nam domaće nazive za hranu koje pamte stari rječnici naših mjesnih govora iz svih hrvatskih krajeva. Najviše je romanizama u hrvatskom kulinarstvu nazivlju, ali i staroslavenskih riječi koje se ne spominju u dijalekatskim rječnicima. Na pariškom spektaklu, Lorgerovu knjigu u izdanju zagrebačkoga V.B.Z-a, pretekla *Patagonijska kuhinja* autora Francisca Fantinija iz Chilea, ponijevši titulu najbolje kuharice na svijetu za ovu godinu.

O važnosti gastronomije za kulturni identitet nekog naroda ne treba previše trošiti riječi. Gastronomska ponuda svake zemlje u trećem mileniju, uz autohtona jela, počiva i na kulinarstvu trendovima koji vladaju u svijetu. Opće tendencije slijede želje sve većeg broja ljudi koji paze čime se hrane, poručuju naši slavni kuhari Denis Valcich i Lidia Bastianich. Svijet se opire globalizaciji okusa, sudeći prema aktualnim svjetskim nutricionističkim istraživanjima. Prevladavaju trendovi organski uzgojenih namirnica i mediteranske prehrane. Danas, više nego ikad, ljudi su postali osjetljiviji na jela kojima se hrane, pa su trendovi egzotičnih receptura bez promišljanja o podrijetlu namirnica postali stvar prošlosti. Interes je svijeta za mediteransku gastronomiju i stil života turistički adut Hrvatske, kako za strance tako i građane hrvatskog podrijetla koji žive na udaljenim geografskim širinama, čija se dječja mašta razigravala uz večernju molitvicu baka i djedova, začinjenu s kojom suzom maslinova ulja i zrnom soli ili pak s mislima na lelujava visoka žuta žita slavonskih ravnica. ■

Dennis Valcich, jedan od najpoznatijih australskih kuhara, vlasnik *catering* tvrtke *Valcich Fine Food* iz Sydneya najuspješniji je promicatelj hrvatske gastronomije na šestom kontinentu. Očekivano je stoga u *Esplanade Hotelu Fremantle* privukao mnoštvo posjetitelja na tradicionalnom *Croatian Food Festivalu*, koji je u Australiji počeo 1. lipnja 2012. *Croatian Food Festival* pokrenuo je kuhar Valcich, koji je 1966., nakon što je u Dubrovniku završio ugostiteljsku školu, otišao rođaku u Sydney kako bi usavršio engleski jezik. Obitelj mu potječe s otoka Ošljaka nedaleko od Zadra, a kao mladić planirao se vratiti iz Australije u domovinu i negdje na Jadranu otvoriti vlastitu konobu. Život mu je, međutim, satakao drukčiju sudbinu. Restoran, a kasnije i *catering* tvrtku, otvorio je pod *Južnim križem*. Slavni je kuhar iznimno privržen Hrvatskoj, a ponoseći se osobnim migrantskim iskustvom rado ističe da je podjednako Australac i Hrvat. Napisao je tri hrvatske kuharice na engleskom jeziku kako bi gastronomiju starog kraja približio sunarodnjacima, a posebno Hrvatima rođenim u Australiji - da ne zaborave kuhati na domaći način. Odlazeći u svijet naši su ljudi desetljećima prenosili u svoje obiteljske smučnice okuse zavičajnih kuhinja poput baranjske, bjelovarske - bilogorske, dalmatinske, istarske, ličke, međimurske, podravske, slavonske, zagorske te one koje se veže uz zagrebačku okolicu. Na kuhinju sjeverne Hrvatske utjecala je austrijska i mađarska kuhinja, dok je na kuhinje primorske Hrvatske utjecalo, uz talijansku kuhinju, i svekoliko drveno mediteransko umijeće *kužinjanja*.

Upravo tu raznovrsnu kulturu uživanja hrane Valcich je odlučio pokazati svijetu, utemeljivši prije 17 godina *Croatian Food Festivalu* koji svake godine gostuje u najboljim hotelima pet najvećih australskih gradova, a traje tri mjeseca. U tu se avanturu Valcich upustio kako bi dokazao Australcima da čevapčići nisu autohtono hrvatsko jelo, i da se Hrvati imaju čime podičiti u kulinarskom umijeću.

S druge strane planeta ljepote hrvatske gastronomije pronijela je Lidia Bastianich, slavna američka kuharica hrvatskih korijena. Ta je Puljanka nekoliko puta proglašena najboljom kuharicom New Yorka, a najveće priznanje jest ono fondacije James Beard, svojevrsan kuharski *Oscar* koji je ta Puljanka dobila 2002. Bastianicheva je autorica fantastičnih kuharica i omiljena TV zvijezda, koja neprekidno organizira najrazličitije humanitarne akcije, a mnoge su od njih vezane za Hrvatsku i druge zemlje istočne Europe. Aktivno sudjeluje u radu UNICEF-a, pokrenuvši i *The Lidia Mattichio Bastianich Foundation* za pomoć djeci.

Hrvatska nacionalna gastronomska ponuda, uz autohtona jela iz svih hrvatskih regija, danas prati eno-gastronomsku trendove koji vladaju u Europi i svijetu. Na prestižnoj europskoj manifestaciji *Gourmand World Cookbook Awards*, održanoj ovoga proljeća u Parizu fantastičan je uspjeh ostvario primjerice Damir Fabijanić, čiji je časopis *Íceš-piće* proglašen trećim najboljim gastro časopisom na svijetu. Fabijanića su pretekla tek dva ugledna časopisa i to američki *Lucky Pe-*

ENG Renowned Croatian chef Dennis Valcich of Sydney founded the Croatian Food Festival in Australia. Croatian national cuisine features the aromas of the Mediterranean, indigenous dishes from all Croatian regions and is in pace with the oenological and culinary trends in Europe and the world.

‘Uvjereni smo u slobodu hrvatskih generala’

Pripreme za Den Haag: Edi Zelić i Danijel Lučić

Razgovaramo s inicijatorima i voditeljima projekta "Plamen slobode", tajnikom globalnog HSK Danijelom Lučićem, dopredsjednikom HSK Njemačke Petrom Ćosićem i članom predsjedništva Edijem Zelićem

Razgovarala: Željka Lešić

Globalna akcija "Plamen slobode" Hrvatskoga svjetskog kongresa (HSK), dan uoči početka žalbenog vijeća Haaškog suda u slučaju Gotovina/Markač, naišla je na golemi odaziv Hrvata diljem iseljeništa, ali i u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Inicijatori ove akcije odnosno voditelji projekta "Plamen slobode" bili su tajnik globalnog HSK Danijel Lučić, dopredsjednik HSK Njemačke Petar Ćosić i član predsjedništva Edi Zelić. Trojica mladih entuzijasta već su u prošloj godini organizirali prosvjede protiv prvostupanjske presude u slučaju Gotovina/Markač. Prosvjedovalo se tada u Berlinu, Frankfurtu, Stuttgartu i Münchenu, a vrhunac prosvjeda dogodio se na trgu Plein u Den Haagu. Lučić, Ćosić i Zelić inicirali su i proveli akciju "Jedan narod, jedno srce",

zatim krajem prošle godine slanje stotinu tisuća božićnih čestitki hrvatskim generalima u Den Haag, a sada i "Plamen slobode" kojim su pogodili žicu svojih sunarodnjaka diljem svijeta.

Kako objašnjavate uspjeh globalnih akcija Hrvatskoga svjetskog kongresa? Kako uopće dolazite do ideja poput "Plamena slobode"?

Lučić: Imali smo osjećaj da je potrebno nastaviti korak po korak zacrtanim putem. Najbolje ideje u najvećem broju slučajeva rode se spontano. Najveći dio posla slijedi u njihovoj realizaciji. Tako je bilo i u organizaciji naših globalnih akcija. Mislim da je ključna iskrenost poruke koja se želi prenijeti. Da ljudi nisu prepoznali tu iskrenost, a pogotovo ispravnost i potrebu da kao obični građani iskažemo svoju solidarnost i podržimo naše nepravedno osuđene

uznike u Den Haagu, naše globalne akcije ne bi bile ni približno uspješne. Želim zahvaliti svima koji su dali potporu našim inicijativama i koji su poput Ante Arbanasa s Braniteljskog portala radili iza kulisa kako bi naše akcije izgledale što profesionalnije.

Na koji način akcije poput "Plamena slobode" mogu utjecati na tijek suđenja? Dolaze li informacije o vašim akcijama i do samih generala, u ovom slučaju Gotovine i Markača?

Ćosić: Svjesni smo činjenice da naše akcije ne utječu na rad Haaškog tribunala. Međutim, i do tužiteljstva i sudaca dolaze informacije o tome da se Hrvati diljem svijeta organiziraju i solidariziraju. Hrvati su u našim akcijama pokazali jedno lice, dokazali su da dišu zajedno, da su jedan narod i jedno srce. "Plamenom slobode" objasnili smo široj jav-

nosti, dakle ne samo domaćoj javnosti, da je nešto trulo u državi Nizozemskoj tj. u hodnicima i sudnici Haaškog suda.

Zelić: Informacije o našim akcijama, naravno, dopiru i do naših generala u Den Haagu. Slike i videosnimke "Plamena slobode" obišle su svijet. Iz izravnih razgovora s osobama koje često posjećuju hrvatske uznike u Haagu znamo da ih i te kako hrabri potpora Hrvata diljem svijeta. Nadamo se da će naše molitve biti uslišane i da će pravda na kraju pobijediti.

Jeste li u sklopu vaših aktivnosti bili u kontaktu s obranama ili obiteljima hrvatskih uznika u Den Haagu?

Lučić: Sve prosvjede i globalne akcije isključivo su ideja i inicijativa Hrvatskoga svjetskog kongresa. U te projekte uložili smo puno sati volonterskoga rada. Veliki dio troškova financiran je čak iz privatnih džepova nekoliko članova HSK. U izravnom kontaktu s obiteljima naših uznika u Den Haagu nismo, no vjerujemo da i obitelji naših uznika u Den Haagu podržavaju naš rad i naše zalaganje za pravdu i pravednost.

I sami ste nazočili početku žalbenog vijeća u slučaju Gotovina/Markač u Den Haagu? Kakvi su dojmovi?

Lučić: Kada sjedite u sudnici, u neposrednoj blizini hrvatskih generala, za koje ste uvjereni i znate da su nepravedno osuđeni, da su zapravo žrtvovani, obuzima vas čudan osjećaj, jeza, nevjerica... Imali smo čast iz neposredne blizine pratiti iskaze Ante Gotovine i Mladena

Markača. Jedan i drugi na mene su ostavili nepokolebljiv dojam, jasno su dali do znanja da se ne osjećaju krivima i da su njihovi postupci za vrijeme vojno-redarstvene akcije "Oluja" i za vrijeme Domovinskog rata bili časni i dostojanstveni, u skladu s ratnim pravima. Početku žalbenog vijeća nazočio je i poznati glumac Goran Višnjić koji se odmah pridružio našoj akciji "Plamen slobode". Ispred zgrade Haaškog suda zajedno smo upalili svijeće kao znak ljubavi i vjere, vjere u pravdu i vraćanje pravde u ravnotežu.

Ćosić: Među pravnim stručnjacima u obrambenim timovima generala Gotovine i Markača, koji iznimno dobro surađuju, svakako vlada optimizam i uvje-

renje da će u žalbenom postupku naši generali biti oslobođeni. Bilo bi pretenziosno tvrditi da su naše globalne akcije ili prosvjedi u Den Haagu pridonijeli preokretanju stvari, ali na neki način smo ponosni jer smo uvjereni da je cijeli uloženi trud bio za pravu stvar.

Pokazali ste dosljednost u vašim najavama da nećete odustati dok pravda ne bude zadovoljena. Međutim, zapravo bi vam bilo najdraže da nikada više ne morate organizirati globalne akcije potpore hrvatskim generalima?

Zelić: To bi značilo da su svi naši haaški uznici na slobodi. Daj Bože da

bude tako i da ne bude više potrebe za organizacijom globalne akcije potpore našim generalima. To bi svima nama bilo najdraže. Međutim, mislim da treba stalno raditi na tome da neprestano ujedinjujemo Hrvate u iseljeništvu i domovini. Čini nam se da postoje mnoge razmirice i nesuglasice. Za dobrobit naše domovine moramo pokušati raditi jedni za druge i jedni s drugima. Pokazali smo da smo zajedno najjači i u tom smislu želim zahvaliti svima koji su pomogli u organizaciji naših akcija.

Čosić: Mi ćemo svakako u sklopu rada u Hrvatskome svjetskom kongresu nastaviti lobirati za iseljeništvu, za potencijale iseljeništvu i veliki broj mladih stručnjaka koji svojim znanjem i iskustvom mogu pomoći domovini na putu prema boljoj budućnosti. Pri tome naglašavam da postupamo kao nadstranačka organizacija koja je politički potpuno neovisna. Hrvate je, pokazali smo, moguće senzibilizirati, ali samo pravim projektima, pravim idejama i poštenim zalaganjem. Ljudi to prepoznaju. Dosta je bilo prevara u prošlim godinama. Sazrelo je vrijeme za neke nove načine komuniciranja i suradnje.

Možete li nam ukratko reći što je zapravo Hrvatski svjetski kongres i za koje ciljeve se zalaže vaša udruga?

Lučić: Hrvatski svjetski kongres je nevladina međunarodna organizacija Hrvata u iseljeništvu kojoj je cilj ujeđi-

niti Hrvate u iseljeništvu, raditi na integraciji Hrvata u pojedinim zemljama u kojima žive, ali i boriti se za opstanak hrvatskog jezika, tradicije i kulture te za jačanje povezanosti Hrvata u iseljeništvu s domovinom. Djelujemo na svim kontinentima gdje žive Hrvati te smo član Ujedinjenih naroda u svojstvu savjetodavnog tijela. Cjelokupan rad Hrvatskoga svjetskog kongresa je volonterske naravi. Na razini Hrvatskoga svjetskog kongresa Njemačke posljednjih godina došlo je do velikih promjena, vodstvo udruge preuzeo je potpuno novi naraštaj mladih, vrlo obrazovanih i stručnih ljudi koji odlično rade na značajnim projektima. Primjerice, Hrvatski svjetski kongres Njemačke stalni je član integracijskog summita kancelarke Angele Merkel, redovito sudjelujemo u različitim nacionalnim i regionalnim gremijima na temu integracije.

Čosić: Prošla vlada predložila je Zakon o Hrvatima izvan Republike Hrvatske, nova vlada sada ga počinje provoditi, primjerice osnivanjem Ureda za Hrvate izvan RH kojemu je na čelu Daria Krstičević. U Hrvatskome svjetskom kongresu nadamo se da će Hrvatska konačno prepoznati potencijale koje nudi iseljeništvu. Davno smo prestali biti bauštelci, danas mladi Hrvati u iseljeništvu zauzimaju visoke funkcije u bankama, na burzi, u industriji ili čak u njemačkoj politici. Riječ je o vrlo zanimljivim ljudima koji mogu puno toga postići lobirajući za hrvatske interese na različitim razinama. Na hrvatskoj politici i društvu je

da aktivira te potencijale.

Mnogi Hrvatskom svjetskom kongresu predbacuju usku povezanost s političkom opcijom HDZ-a?

Lučić: Hrvatski svjetski kongres je iznadstranačka udruga u kojoj nema mjesta strančarenju. Fokusiramo se na projekte koje smatramo važnima za iseljenike.

Čosić: Predsjedništvo HSK Njemačke obuhvaća članove svih političkih smjerova i opcija. Načelno se može reći da podupiremo sve što ide u korist domovini, na primjer održavanje dopunske nastave na hrvatskom jeziku za djecu naših iseljenika.

U iseljeništvu ste stvorili već određeni imidž, no kako se prihvaća rad Hrvatskoga svjetskog kongresa u Hrvatskoj?

Zelić: Uvjeran sam da je Hrvatski svjetski kongres i u Hrvatskoj već postao poznati "brend". Naše globalne akcije prezentirali smo mnogim medijima, raznim institucijama i pojedincima. Od svih smo dobili poruke pohvale i potpore. Ponosni smo na činjenicu što se "Plamen slobode" pronio preko Sjeverne i Južne Amerike, preko Europe sve do Azije i Australije, a posebno da smo nakon duljeg vremena uključili zajednicu u Južnoj Africi. Međutim, jednako nam je važno što su naši ljudi svijetle palili u mnogim gradovima Hrvatske i Bosne i

Hercegovine. Ponosno možemo istaknuti kako je akcija obuhvatila pet kontinenta i stotinjak gradova.

Kakve projekte planirate u budućnosti?

Čosić: Trenutno radimo na još jednom iznimnom projektu, no prerano je da bismo već iznosili neke detalje. Trebamo se još konsolidirati i riješiti financijsku konstrukciju projekta. Naime, HSK ne prima nikakva sredstva iz proračuna Republike Hrvatske niti je pristao na neka ponuđena pokroviteljstva za prosvjede ili globalne akcije potpore hrvatskim uznicima u Den Haagu. Ne želimo da se netko na njihov račun politički profilira. Sve što radimo financira se iz članarina i donacija pa na kraju i o tome ovisi budućnost nekih sličnih projekata. Ponavljam, pak, da bismo bili najsretniji kada ne bi više bilo nužno organizirati ikakve akcije za hrvatske uznike u Haagu. To bi, naime, značilo da su oslobođeni.

Lučić: "Plamen slobode" bio je jedan veliki korak u formiranju zajedništva izvandomovinstva. Na tome ćemo nastaviti i na tome moramo graditi budućnost. Jedino jako iseljeničtvo u stanju je pomoći domovini na raznim područjima, a to nam mora biti jedan od velikih ciljeva. ■

ENG We spoke with the initiators and heads of the Croatian World Congress' Flame of Freedom project working to free Croatian generals Gotovina and Markač.

Odlične izvedbe *Škrtičine*

Hrvatski kazalištarci iz Kanade oduševili su publiku diljem Hrvatske odličnim izvedbama *Škrtičine* na turneji od 15. do 20. svibnja, čija je kulminacija bila na festivalskim pozornicama otoka Hvara

Napisala: **Vesna Kukavica**

U prepunome Zagrebačkom kazalištu lutaka započela je 15. svibnja magičnom izvedbom ovogodišnja sedmodnevna turneja Glumačke družine *Hysterioni* iz kanadskoga Toronta, koja se ovom prigodom poigrala *Škrtičinom*, koju je napisala spisateljica i dramaturginja Marijana Nola. Uz mnogobrojne uglednike iz javnoga života glavnoga grada Hrvatske, izvedbu je pratio gospodin Edwin L. Loughlin, veleposlanik Kanade, u čijem je pozdravnome govoru bilo puno riječi pohvale kulturnim vezama između naših dviju zemalja, a kojima uvelike pridonose intelektualci okupljeni oko ovoga torontskog kazališta.

ZAGREB, ZADAR, SPLIT, HVAR...

Nakon nastupa u Zagrebu, *Hysterioni* su na svibanjskoj turneji po Hrvatskoj nastupili i u Zadru, Splitu te na otoku Hvaru. Taj hvarski nastup, koji se dogodio u sklopu 52. festivala hrvatskih kazališnih amatera (FHKA) te istodobno 8. međunarodnog festivala *Jadran 2012.*, koji su zajednički okupili estetski najintrigantnije kazalištarce iz cijele regije, može-

mo smatrati krunom svibanjske turneje kanadskih *Hysteriona*. U Starome Gradu kanadski Hrvati razmjenjivali su umjetnička iskustva s družinama iz Koprivnice, Siska, Karlovca, Bjelovara, Zagreba, Murtera, Doljana, Osijeka, Drenovaca, Krasice, Daruvara, Dubrovnika, Ivanovca, Zeline, Tuhelja, Sinja i Slavanskog Broda, kao i onih umjetničkih skupina pristiglih na Hvar iz susjedne Bosne i Hercegovine te Slovenije. Uz izvođače u hvarskome Starome Gradu, korisne kontakte članovi *Hysteriona* ostvarili su i sa stručnim povjerenstvom tih dvaju festivala i to poznatom teatrologinjom dr. sc. Sanjom Nikčević, redateljem doc. Robertom Raponjom te glumicom dr. sc. Du-bravkom Crnojević-Carić.

Turneja je ostvarena na poziv stručnog suradnika za kazalište Hrvatskoga sabora kulture Mirka Kovačevića, koji je dugogodišnji glavni organizator FHKA.

Suorganizatori festivala su hvarski Stari Grad, a pokro-

vitelji Ministarstvo kulture RH te Splitsko-dalmatinska županija.

- Zadaće FHKA i međunarodnoga festivala *Jadran* su da stimulativno djeluju na razvitak kazališnog života u Lijepoj Našoj i da prikažu najkvalitetnija godišnja ostvarenja amaterskih i alternativnih kazališnih udruga svih umjetničkih poetika koje njeguju kazališne udruge: klasičnog, pučkog, plesnog, alternativnog teatra te drugih vrsta kazališnih izričaja - rekao je organizator Mirko Kovačević, poručivši da je festivalski projekt otvoren i ostalim kazalištarcima iz hrvatskoga iseljenništva.

SKUPINA ENTUZIJASTA I KREATIVNIH LJUDI

Glumačka družina *Hysterioni* aktivno djeluje u Torontu već dvadesetak godina. Sastoji se od skupine entuzijasta, kreativnih ljudi koji vole kazalište, hrvatsku pisanu riječ i glazbu, a možda ponajviše od svega radni elan i osebujnost koju pri stvaranju svake predstave donese sa sobom ugledna i jedinstvena zagrebačka redateljica Nina Kleflin.

Predstavu *Škrtičina* napisala je višestruko nagrađivana zagrebačka spisateljica i dramaturginja Marijana Nola prema glasovitoj komediji *Škrtac* Jeana-Baptista Poquelina Molièrea. Radnja histerionske izvedbe *Škrtičine* odigrava se

u Šibeniku u 19. stoljeću, a spisateljica je, prema tradiciji talijanske komedije koja se služila lokalnim dijalektima, prilagodila svoj originalni tekst šibenskom narječju, što su glumci odlično iskoristili u oblikovanju pojedinih karaktera.

Publici su se posebno svidjeli raznoliki kostimi prema zamisli Marije Šarić-Ban. Pažnju publike plijenile su i maštovito dizajnirane maske Srebrenke Bogović, predsjednice *Histeriona*, koje su izvršno pridonijele bogatstvu kazališnog čina u kojemu smo imali prilike uživati.

Predstavom dominira, ističući se dobrom dikcijom i osmišljenim scenskim pokretom, Krešimir Bosiljevac u glavnoj ulozi starog škrcu Mate Arpuna. Nježnošću i ljepotom iskaza plijenila je mlada Varja Bosiljevac, u ulozi Krište.

SEMINAR 'STVARAMO KAZALIŠTE'

Skladatelj u *Škrtičini* je muzikolog i glazbeni pedagog Edward Mavrinac, a ostale uloge igraju fantastična Aranka Lengyel, decentna Branka Komparić, nadasve kreativna Josipa Klostranec, kao i duhoviti Branimir Petošić, razbarušena Vesna Nikolić, Marija Martinović, Davor Štefan, stameni Dubravko Barać, Goranka Petošić i vrlo komičan izvođač songova Ted Pantelli.

- Rad *Histeriona* intenzivirao se posljednjih osam godina kao rezultat seminara *Stvaramo kazalište* koji je u Mississaugi održala zagrebačka kazališna redateljica Nina Kleflin u organizaciji Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba pod vodstvom Nives Antoljak i Generalnog konzulata RH u Mississaugi. Zbog velikog uspjeha i interesa seminar je ponovljen još dva puta te je tijekom seminara kazališna grupa uvježbala nekoliko zapaženih predstava, među kojima izdajamo dvije najdraže: *Črni mačak* - cabaret, kabaretski mozaik skečeva i pjesama iz Zagreba 1920-ih godina, i *Tešament* Pere Budaka. Obje predstave doživjele su veliki uspjeh u našoj zajednici u Kanadi. *Histerioni* su nastavili svoju kreativnu vezu s redateljicom Ninom Kleflin do ovih najnovijih izvedbi koje ste vidjeli i vi u domovini - rekla nam je predsjednica *Histeriona* Srebrenka Bogović. ■

ENG An excellent performance of The Miserimus: The Histerioni Croatian theatre troupe of Toronto was on tour in Croatia, culminating with a show on the festival stage on the island of Hvar.

Velebnu proslavu uveličao kanadski premijer Harper

Ovogodišnja gala večer Hrvatsko-kanadske komore nadmašila je sva očekivanja organizatora i posjetitelja, a događaj su pratile mnoge kanadske medijske kuće te je također prikazan u emisiji "Glas domovine" na HRT-u

Kanadski premijer Steven Harper za govorničkim pultom Hrvatsko-kanadske gospodarske komore

Napisala: **Ana Bačić**

Hrvatsko-kanadska gospodarska komora organizirala je deseti po redu susret gospodarstvenika i uspješnih profesionalaca u Burlingtonu, gradu nedaleko od Toronta, poslovnog i političkog središta Ontarija gdje živi oko 300.000 ljudi hrvatskog podrijetla.

Ovogodišnje okupljanje, najposjećenije do sada, privuklo je više od sedamsto posjetitelja zahvaljujući govorniku večeri, kanadskom premijeru Stevenu Harperu i činjenici da Hrvatsko-kanadska gospodarska komora već niz godina okuplja najuspješnije gos-

podarstvenike, stručnjake u raznim profesijama te kulturne djelatnike na dodjelu godišnjih nagrada u različitim kategorijama, od velikog i malog poduzetništva do nagrade za izniman doprinos zajednici i ove godine posebnoj nagradi osobi koja ima najdulje imigrantsko iskustvo u Kanadi. Gospođa Julija Milkonja, stara 105 godina, koja je imigrirala u Kanadu davne 1924. godine iz svoje rodne Like, dobitnica je ove posebne nagrade.

PODUZETNIČKI DUH KANADSKIH HRVATA

Među uzvanicima kanadskog premijera i drugih uglednika iz društvenog i političkog života zajednice, Republi-

Ministrici Raitt i Velich, premijer Harper, Ivan Grbešić i Marcella Barić s hrvatskim dresom

ku Hrvatsku predstavljali su veleposlanik RH u Ottawa Veselko Grubišić, konzul RH u Mississauga Ljubinko Matešić.

U svome toplom i nadahnutom govoru kanadski premijer pohvalio je poduzetništvo i inicijativu kanadskih Hrvata koji redaju mnoge poslovne uspjehe na današnjoj globalnoj gospodarskoj sceni i političkim inicijativama koje komora predvodi, a važna su spona između domovine i iseljeništa. Premijer se sjetio svog posjeta Hrvatskoj u proljeće 2010., kada je bio toplo dočekan, te istaknuo ulogu Hrvatske u misiji NATO-a u Afganistanu, te poziciji Hrvatske na tržištu Europe nakon ulaska u EU sljedeće godine. "Hrvatsko-kanadski odnosi i dalje će napredovati u budućnosti jer EU je drugo najveće izvozničko tržište za Kanadu nakon SAD-a. Hrvatska se pozicionira u Europi i pospješit će poziciju Kanade u budućnosti Ugovorom o slobodnoj trgovini, koji je u fazi pregovara između Kanade i EU", naglasio je Steven Harper.

Na početku večeri objavljena su imena trojice dobitnika školarina za studente u zajednici koji su se istaknuli svojim akademskim postignućima. Značajna donacija u iznosu od 36.000 kanadskih dolara zaprimljena je tijekom večeri od *American Iron & Metal Co.*, tvrtke koja je udvostru-

čila iznos od 18.000 dolara prikupljenih tijekom večeri od različitih pojedinaca i tvrtki za istu namjenu.

Poslije govora premijera slijedio je program uručjenja nagrada u sljedećim kategorijama: nagrada za veliko poduzeće godine pripalo je *Herjavec Group*, u vlasništvu Roberta Herjavca. Malim poduzećem godine proglašeno je *Canadian Star Aluminum* koje vodi Ivan Petrović. Za poduzetnika godine izabran je Frank Beljo za uspješno vođenje svoje tvrtke *I. T. Mission*. U kategoriji stručnjaka godine dodijeljene su dvije nagrade, jedna Thomasu Butkoviću za njegova dostignuća u projektnome menadžmentu i druga dr. Tonyju Ožaniću za privatnu zubarsku praksu. Direktorom godine proglašen je Michael Kraljević (*Toronto Port Lands Company*) koji predvodi portfolio kompleksa zemljišta u vlasništvu grada Toronta, a koje se podvrgava vrlo intenzivnom razvoju na principu održivosti. Nagrada za izniman doprinos zajednici dodijeljena je Vladimiru

Kanadski premijer čestita poduzetniku godine Franku Belji

Pernaru kao i za dugogodišnji dobrovoljni rad s mladim ljudima u folklornim skupinama u Ontariju.

Ovogodišnja gala večer Hrvatsko-kanadske komore nadmašila je sva očekivanja organizatora i posjetitelja, a događaj su pratile mnoge kanadske medijske kuće te je također prikazan u emisiji "Glas domovine" na HRT-u. U zabavnom dijelu programa uz zvuke klasične glazbe nastupila je sopranistica Stephanie Yelovich i tamburaška skupina *Frajeri*.

POLITIČKE I DOBROTVORNE AKCIJE

Treba istaknuti da je ovogodišnja gala večer imala niz zanimljivih izložaka za tihu aukciju koja je bila upriličena tijekom večeri, između ostalog dvije ulaznice za otvorenje nastupa hrvatske reprezentacije na Europskom nogometnom prvenstvu u Ukrajini i Poljskoj, te ljetovanje u Vili Jasmine u Turks and Caicos. Dio novčanih priloga upućeni su za različite inicijative u zajednici koje Hrvatsko-kanadska komora podržava političkom i dobrotvornom akcijom, te lobiranjem i prisutnošću u kanadskome političkom i javnom životu. Između ostalog, Komora pruža potporu hrvatskim umjetnicima i piscima, održava stalne web stranice *croat.ca* s aktualnim sadržajem, podupire povijesna istraživanja o prisutnosti Hrvata u Kanadi, promovira uključenost mladih naraštaja u djelatnost u zajednici u različitim odborima i događajima. Svim tim aktivnostima i članstvom Hrvatsko-kanadska komora prerasla je u najjaču političku organizaciju Hrvata u Kanadi. ■

ENG The Canadian-Croatian Chamber of Commerce held its 10th annual Business Excellence Awards evening in Burlington, a town near Toronto. The gathering was graced by the presence of Canadian Prime Minister Steven Harper.

Mnogobrojni uzvanici uveličali su važnu obljetnicu hrvatske zajednice u Kanadi

Trg Prato della Valle u znaku Hrvatske

Nakon pet godina predstavljanja Istre i jadranske obale, koordinatrica programa Ana Bedrina proširila je suradnju na podružnicu HMI-ja – Vukovar koju vodi Silvio Jergović i dubrovačku podružnicu koju vodi Maja Mozara

Tekst: A. Bedrina, S. Jergović i M. Mozara

Na XXII. festi dei popoli ili Međunarodnom sajmu naroda koji žive na padovanskom području i ove godine Hrvatska zajednica u Venetu s predsjednikom Dubravkom Čolak i Duškom Madunić Ivanković, u suradnji s Anom Bedrinom iz pulske podružnice Hrvatske matice iseljenika, organizirala je predstavljanje hrvatske kulturne baštine. Na veličanstvenom Trgu Prato della Valle u tri dana vikenda predstavilo se dvanaest zemalja sa svojim specifičnostima, a Sajam je posjetilo svaki dan i do deset tisuća posjetitelja.

Nakon pet godina predstavljanja Istre i jadranske obale, koordinatrica programa Ana Bedrina proširila je suradnju na najsjeverniju podružnicu HMI-ja -Vukovar koju vodi Silvio Jergović i najjužniju dubrovačku podružnicu koju vodi Maja Mozara. Tako je ovogodišnje predstavljanje Hrvatske na Festi dei popoli u Padovi bilo iz kulturno-povijesnog naslijeđa sjeverne kontinentalne Hrvatske, točnije iz vinkovačkog kraja, s projektom "ORION", koji predstavlja najstariji indoeuropski kalendar na posudi iz 2600. godine prije Krista. Vokalnu i instrumentalnu glazbenu tradiciju iz dubrovačkog kraja predstavili su "Dubrovački kavaljeri" iz Beča, dobitnici ugledne nagrade u dijaspori "Večernjakove domovnice" za 2012. godinu. U predstavljanje projekta bilo je uključeno 32 sudionika s različitih područja Vinkovaca i okolice.

U trodnevni posjet Italiji bili su uključeni gradovi Trst i Padova. Prvog dana putovanja u petak 25. svibnja sudionici su najavljeno posjetili Generalni konzulat RH u Trstu i razgovarali s generalnom konzulicom Nevenkom Grdinić,

Sudionici Feste koji su predstavljali Hrvatsku

a nešto kasnije susreli su se i s predsjednikom Hrvatske zajednice u Trstu Damiirom Murkovićem.

U subotu 26. svibnja 2012. godine na najvećem europskom trgu Prato della Valle, uz glazbeni nastup sastava "Dubrovački kavaljeri", članice Etno udruge "Vrijedne ruke" pokazale su kako motive s najstarijega indoeuropskog kalendara nositi na odjevnim predmetima u svakidašnjem životu i u svečanim prigodama. Reviji se priključio i veći broj sudionika ovoga stručno-gospodarskog i promotivnog putovanja te vlasnica Krojačkog obrta "Krpica". Modna revija plijenila je posebnu pozornost svojom šarolikošću dobnih skupina i maštovitošću modnih kreacija i izazvala oduševljenje posjetitelja 22. feste dei Popoli.

Na štandu su organizirane i radionice. Među radionicama pletenja, izrade šticni, izrade svijeća i čunčanja, najposjećenija je bila radionica pletenja djevojačkih kosa na tradicionalni način, kojoj nisu odoljele žene iz svih krajeva svijeta.

U nedjelju 27. svibnja 2012. godine

predstavnik HMI-ja i Vinkovčana koji su sudjelovali na Sajmu posjetio je vlč. Dragan Hrgić, dušobrižnik Hrvatske zajednice u Venetu sa sjedištem u Padovi. Velečasni je obišao hrvatski štand, pohvalio organizatore i pozvao na misu na blagdan Duhova koja se služila na hrvatskom jeziku. Nakon sv. mise nastavljen je zajedničko druženje u pastoralnom centru Alberto Magno, a zatim i na vinkovačkom štandu.

Sudionici ovoga studijsko-promotivnog putovanja imali su prepoznatljiv šešir koji je izradila Zebra Vinkovci. Šešir je od kartona s trobojnicom, znakom najstarijega indoeuropskog kalendara/posude, vinkovačkog Orion. Ovaj promotivni projekt ostvaren je uz potporu Vukovarsko-srijemske županije, Grada Dubrovnika i Županije i HMI-ja. ■

ENG Prato della Valle square hosts Croatians: For the 22nd Festi dei popoli in Padua the Croatian Community of the Veneto region in Italy has again joined forces with the CHF to present Croatian cultural heritage.

Marijanin Strawberry Hill

Umjetnica Marijana Grisnik slika Strawberry Hill – hrvatsku četvrt Kansas Cityja u kojoj je odrastala. Njezine slike govore o životu hrvatskih doseljenika. “Želim da ljudi znaju da je postojao hrvatski Strawberry Hill i kakav je bio!”

Slikarica Marijana Grisnik

meljito promijenilo zbog gradnje autoceste u susjedstvu. Otad već više od pedeset godina slika prizore s Hilla svog djetinjstva. Imala je više od 25 izložbi u SAD-u i dvije u Hrvatskoj, gdje je deset njezinih slika također uključeno u zbirke Ministarstva kulture RH, Muzeja naivne umjetnosti u Zagrebu i Dječjeg Doma Vladimira Nazora u Karlovcu.

SVIJET MARIJANINIH SLIKA

Jedno proljetno poslijepodne posjetili smo Marijanu u njezinu domu koji se nalazi oko deset kilometara od Strawberry Hilla. Njezin muž Ed pozdravlja nas ispred kuće do koje od ulice vodi kamena staza, s obje strane obrubljena prekrasnim drvećem i proljetnim cvijećem.

Napisali: **Charles Novak, Alex Roschitz**
Uredila: **Marta Pirnat-Greenberg** Snimke:
Charles Novak i arhiva Marijane Grisnik

Marijana (kao što se potpisuje i na svojim slikama) je unuka hrvatskih iseljenika koji su se na Strawberry Hill doselili iz Gorskoga kotara prije više od sto godina. Krajem devetnaestog stoljeća puno Hrvata iz sjeverne Hrvatske naselilo se u Kansas Cityju u Kansasu. Došli su u Ameriku za boljim životom. Njihovo susjedstvo Strawberry Hill bilo je poput maloga hrvatskog sela usred velikoga američkoga grada. Danas na Strawberry Hillu još uvijek ima uskih ulica i istih malih kuća, ali većina Hrvata preselila se u bolje kuće u drugim dijelovima grada.

Marijana je samouka slikarica. Iako je već kao dijete voljela crtati, slikanjem se počela baviti kao odrasla žena dok je trebala mirovati u trećoj trudnoći. Njezino prvo slikarsko djelo je velika panoramska slika Strawberry Hilla kao što je izgledao u vrijeme njezina djetinjstva, ali do početka šezdesetih godina sve se te-

Strawberry Hill nakon gradnje autoceste kad je uništeno oko 200 kuća i temeljito izmijenjen izgled tog hrvatskog naselja

Uđemo i odmah osjećamo da smo u kući prijatelja. Sjedimo u dnevnoj sobi i Marijana nas posluži sokom prije nego što počnemo razgovor. Dok pričamo, pokazuje nam svoje slike, uključujući najnoviju koju je tek nedavno završila, i mnoge koje je dobila od drugih umjetnika. Pokaže nam čak i blok za skiciranje u kojem čuva sve svoje umjetničke ideje. Taj blok obično nikome ne pokazuje jer želi da njezine ideje ostanu u njemu dok ih ona ne naslika, ali je za nas napravila iznimku.

SREDIŠTE ŽIVOTA HRVATSKE ZAJEDNICE

Marijana se živo sjeća Strawberry Hilla s uskim ulicama, malim kućama, velikim obiteljima i prisnim susjedima. Prije šezdeset godina nije bilo neobično da su tri naraštaja živjela u istoj kući. Majka ili baka odvele bi Marijanu u posjet prijateljima i rođacima u susjedstvu. Često su se muškarci kartali kod kuće dok su žene tračale i djeca se igrala vani s mačkama. Svi su znali sve i susjedi su jedni drugima pazili na djecu.

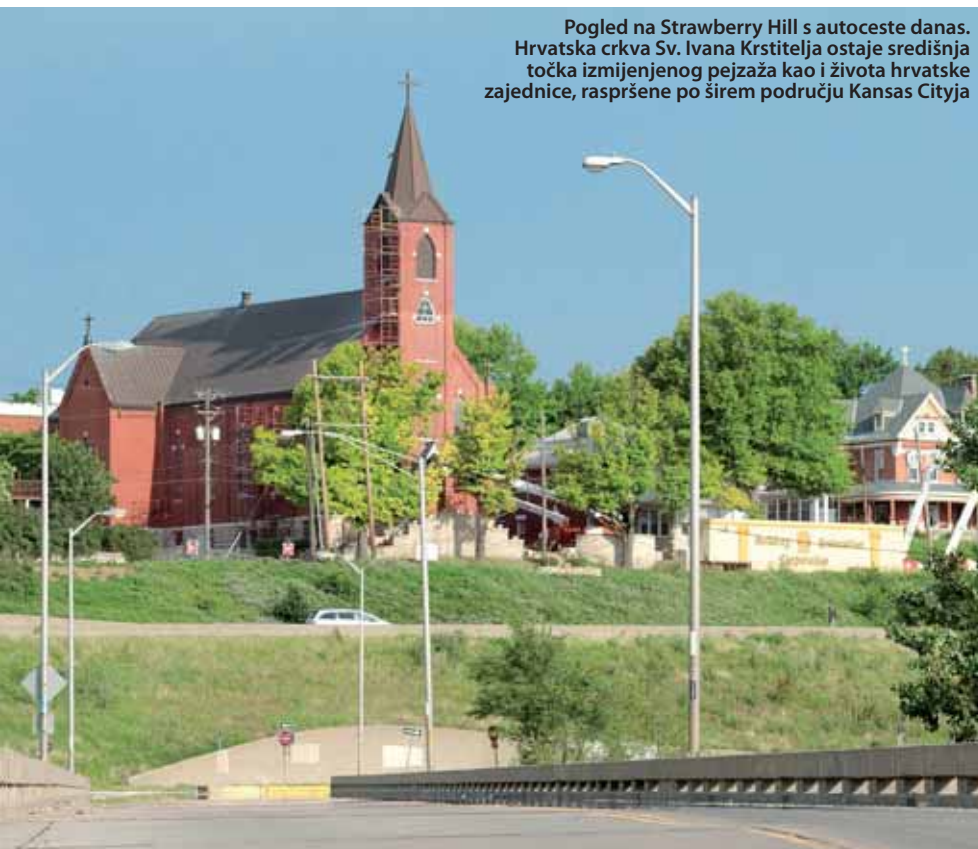
Na mnogim Marijaninim slikama pojavljuje se katolička crkva sv. Ivana

Krstitelja. Zajedno s osnovnom školom bila je središte života hrvatske zajednice na Strawberry Hillu. Svi iz susjedstva tamo su pohađali misu i djeca školu. U crkvi su se slavili blagdani i održavale proslave, vjenčanja, pogrebi i krštenja. U crkvenoj dvorani Marijana je slušala i gledala muškarce kako sviraju tamburašku glazbu. Ali najčešće teme njezinih slika ipak su obične svakidašnje aktivnosti. Prikazuju žene koje pripremaju tradicijska jela kao što su to činile kod kuće u Hrvatskoj – sarmu i domaću juhu, kruh i kolače. Uzgajaju kokoši za jaja i meso. Vinova loza uzgaja se pokraj lijepog cvijeća. Muškarci prave vino i domaću lozovaču u zemljanim podrumima i dime kobasice, šunke i drugo meso u pušnicama. Na Marijaninim slikama ljudi posvuda pješače. Kad je ona bila mala, ljudi su išli pješice u crkvu, školu, trgovinu, na tržnicu, na posao ili u tavernu jer su rijetki imali vlastite automobile. Većina muškaraca i puno žena radili su u bližnjim klaonicama. Neki su posjedovali male trgovine, prodavaonice slatkiša ili pivnice u susjedstvu, dok su drugi radili na željeznici ili u tvornicama kao majstori, radnici ili švalje.

Marijanina najnovija slika: Detalj iz djetinjstva na Strawberry Hillu – ženska cipela kakvu su nosile stare žene

Pogled na Strawberry Hill s autoceste danas. Hrvatska crkva Sv. Ivana Krstitelja ostaje središnja točka izmijenjenog pejzaža kao i života hrvatske zajednice, raspršene po širem području Kansas Cityja

Sve je to bio život Marijanina djetinjstva koji već desetljećima ne postoji na Strawberry Hillu, ali ga je ona očuvala za buduće naraštaje na oko 250 svojih slika.

UMJETNIČKO DJELO KAO POKLON ZAJEDNICI

Marijanine slike čuvaju sjećanja na neke ljude i njihovu kulturu te tu živopisnu povijesnu priču prenose na nove naraštaje. Iako je Strawberry Hill uvijek lokacija njezine priče, glavna tema njezinih slika ipak su njegovi stanovnici – ljudi u dobroj zajednici. "Slikam te ljude jer su me puno naučili o životu. Svi ljudi na Strawberry Hillu bili su mi kao obitelj. Susjedi su me tretirali kao svoje vlastito dijete. Često sam im pomagala u kućnim poslovima, što me s vremenom naučilo da budem velikodušna. Zbog njih sam već kao dijete otkrila važnost zajednice", kaže Marijana.

Uz to, želi tu priču svoje "šire obitelji" ispričati i onima koji nemaju veze sa Strawberry Hillom. Svatko tko vidi njezine slike upozna se s ljudima koji su

marljivo radili i cijenili svoju zajednicu, i nakon toga želi saznati više o njima. Tradicije Marijanine zajednice su jedinstvene i ljudi uživaju u povijesti koja inspirira umjetnost. Također se lako mogu poistovjetiti sa slikama koje slave život u sigurnom i pouzdanom okruženju.

Ispricala nam je jednu priču o muškarcu koji je došao na njezinu izložbu u St. Louisu prije nekoliko godina: "U izložbenu prostoriju ušao je muškarac koji je izgledao kao beskućnik. Zaštitar je želio da muškarac odmah napusti prostoriju jer je mislio da takav čovjek ne spada tu. Kad sam to vidjela, rekla sam zaštitaru da muškarac treba ostati. Što sam vidjela nakon toga, duboko me doirnilo. Muškarac je dugo šetao izložbenim prostorom i pažljivo pregledao sve slike. Ispred nekoliko slika vidjela sam da je zaplakao. Ništa nije znao o susjedstvu sa Strawberry Hillu, ali moje slike ipak su u njemu pobudile tolike emocije." Ta priča je lijep dokaz da Marijanina umjetnost govori svim ljudima bez obzira na to imaju li veze sa Strawberry Hillom ili ne.

DA SE NIKAD NE ZABORAVI

Marijana je zahvalna što je odrasla među ljudima među kojima je imala toliko odličnih uzora. Ona sama sada je odličan uzor mlađim naraštajima. U svojoj želji da zabilježi na platnu sjećanja na svoju zajednicu kako se ne bi nikad zaboravili, inspirira mnoge ljude. U školskoj djeci budi ljubav prema umjetnosti, tradiciji i kreativnom radu. Inspirira i druge umjetnike. U svojem ateljeru pokazuje nam skulpturu koju je prije nekoliko godina donijela iz Hrvatske gdje ju je dobila u zamjenu za jednu svoju sliku.

A što je najvažnije, Marijanino golemo djelo povezuje Hrvate i Amerikance hrvatskog podrijetla, koji sada žive u svim dijelovima Kansas Cityja, sa Strawberry Hillom, njihovom prošlošću, vrijednostima i tradicijama. Time pomaže u očuvanju Strawberry Hillu kao središta hrvatske zajednice u Kansas Cityju, što je bitno za opstanak te zajednice i u budućim naraštajima. ■

ENG *Marijan's Strawberry Hill: A report by students of the University of Kansas on American-Croatian painter Marijana Grisnik, whose paintings depict how life once was for the Croats of Kansas City.*

Polaznici srednjeg stupnja hrvatskoga na Kansaškom sveučilištu u ljetnom semestru 2012. Sjede: Charles Novak, Rebecca Stakun, Colleen Boley; stoje: Natalie Mauser-Carter i Alex Roschitz

Polaznici lektorata u ulozi izvjestitelja

Reportaže o američko-hrvatskim umjetnicima iz Kansas Cityja – slikarici Marijani Grisnik i fotografu Donu Wolfu, koja će biti objavljena u svibanjskom broju Matice – napisali su američki studenti koji su u ljetnom semestru 2012. učili hrvatski kao strani jezik na srednjem stupnju na Sveučilištu u Kansasu. Dio njihova lektorata temeljio se na projektu u kojem su usvajali kulturnu i povijesnu baštinu hrvatske etničke zajednice u Kansas Cityju. Iako je krajnji cilj projekta bio pisani rad određenog oblika (reportaža) za određenu publiku (članak bi trebao biti zanimljiv čitateljima u Hrvatskoj i hrvatskoj dijaspori), njegova glavna svrha bilo je ipak razvijanje jezičnih vještina te komunikacijske i međukulturne kompetencije polaznika.

Studenti su prvo proučili neke primjere hrvatskih reportaža i usvojili opće činjenice iz povijesti hrvatskog iseljništva u Kansas Cityju, a onda su obradili radove dvoje umjetnika iz te zajednice koji su im bili daljnji izvor informacija o sadašnjem i prošlom životu zajednice. Intervjui, koji su studentima sigurno bili najomiljeniji dio cijelog projekta, obavljeni su na engleskom početkom ožujka i nakon toga počeo je naporan i dugačak postupak koncipiranja i pisanja reportaža. Studenti su u razgovorima stekli mnogobrojne i duboke dojmove i prikupili puno zanimljivog materijala iz kojeg su trebali napraviti uži izbor i pronaći način kako sve to ograničenim jezičnim sposobnostima izraziti na hrvatskom jeziku. Rad je zahtijevao značajnu potporu lektorice, nekoliko prerada teksta i puno upornosti studenata koji su na kraju svladali zahtjevn zadatak.

Uz intenzivno usvajanje vještine pisanja, projekt je pružio studentima jedinstvenu priliku za učenje povijesti i suvremenog stvaralaštva hrvatske etničke zajednice u Kansas Cityju. Velika dodatna motivacija za rad bila im je mogućnost da se njihovi prilozi objave u Matici. Ako su na početku u tome možda vidjeli priliku da pokažu svoj rad, nakon intervju-a bilo im je najvažnije da priče o Marijani, Donu i hrvatskom Strawberry Hillu podijele sa širom javnošću jer su i oni sami bili oduševljeni tim pričama. (Marta Pirnat-Greenberg)

Marta Pirnat-Greenberg lektorica je hrvatskoga na Odsjeku za slavenske jezike i književnosti na Sveučilištu u Kansasu (*The University of Kansas*), koje je državno sveučilište s približno 30.000 studenata i glavnim kampusom u gradu Lawrenceu, stotinjak kilometara zapadno od Kansas Cityja. Jedno je od rijetkih sveučilišta u SAD-u gdje se hrvatski može učiti na svim stupnjevima, čak i studirati kao glavni ili sporedni predmet na dodiplomskom i magistarskom studiju.

Hvala - Con gusto

Osim Kostarikanaca i turista na nastupu su nazočili Hrvati koji žive u Kostariki. To su obitelji Hilje, Orlić, Ivanković, Lonza, Grbić i drugi, koji su se fotografirali s lindovcima i družili nakon nastupa

Napisala: **Dubravka Sarić**

Folklorni ansambl Lindo iz Dubrovnika vratio se iz Kostarike, u kojoj je bio na radnoj turneji od 18. travnja do 30. travnja u sklopu projekta kulturne razmjene, a na poziv Odbora za kulturu, Kantona Canas i Folklornog ansambla "Cana de Azucar" iz Kostarike.

Za vrijeme dvotjednog boravka u toj dalekoj i egzotičnoj zemlji Lindo je nastupio u II. krugu festivala "Na visini Guanacaste", županije folklor, velikog plesa i glazbe, kantona Canas, Tilaran, Abangares i Colorado. Cilj toga festivala je spašavanje običaja i tradicije naroda i jačanje gospodarstva u regiji, tj. jačanje temeljne djelatnosti.

U Canasu se održao "Festival Tilapia" (prerađivanje ribe), u Tilaranu u kojemu je Lindo nastupao skupa s domaćinima, grupom Cana de Azucar, održao se "Festival jezero" (vulkan, akumulacijsko jezero, kulturni turizam), u Abangaresu "Zlato, kava i plodovi mora", u Coloradu "Piangua festival". FA Lindo sudjelovao je i na međunarodnoj misi, u Canasu, s debitantskim nastupom Lindove mješovite klape i čitanjima na hrvatskom jeziku.

Lindo je posjetio i tri srednje škole i održao nastupe pred prepunim sportskim dvoranama, pred učenicima koji su svojim pljeskom tražili dodatne "bi-seve" i uživali u hrvatskom folkloru. U

utorak, 24. travnja 2012., točno u podne, u Narodnom kazalištu FA Lindo nastupio je kao prvi folklorni ansambl iz Europe. Nastup Lindo gledalo je 500-tinjak gledatelja koji se u to vrijeme stanke za ručak "hrane kulturom". Osim Kostarikanaca i turista, na nastupu su nazočili Hrvati koji žive u Kostariki. To su obitelji Hilje, Orlić, Ivanković, Lonza, Grbić i drugi, koji su se fotografirali s lindovcima i družili nakon nastupa. S Lindom su bili i domaćini, obitelj Grbić, Lonza Jerez, te zastupnik u Vladi Luis Fernando Mendoza i voditeljica njihove folklorne grupe Cana de Azucar, gospođa Georgina Acevedo Lopez.

Uz bogat kulturni angažman lindovci su imali prigodu, zahvaljujući ljubaznosti domaćina, Odbora za kulturu, članova grupe Cana de Azucar i zastupnika Mendoze, posjetiti zanimljivosti i uživati u ljepotama ove daleke zemlje. U programu FA Lindo uz nastupe bilo je kupanje u Pacifiku, na plaži Tamarindo, posjet termalnim vodama podno vulkana, izlet u prašumu i rijeku Canas, posjet rudnicima i tvornici soli u Coloradu, roštilj i druženje s obitelji Grbić i Lonza Jerez (s Cavtaćanima koji više od 20 godina žive i rade u Kostariki) na njihovu ranču i uživanje u tradicionalnim specijalitetima Kostarike.

Osim ljepota, velike vrućine i egzotičnog bilja, voća i neobičnih životinja, lindovcima će u sjećanju ostati veselje,

radost i "pura vida", život bez stresa stanovnika Kostarike, koji žive skromno, rade se životu i koji su nam bili 24 sata na dan na usluzi, s izrazom "Con gusto", tj. "Sa zadovoljstvom" nakon svakoga Lindova "Hvala".

Ovo je prva kulturna razmjena FA Lindo, koji je potpisao sporazum s IIPT-om (Međunarodnim institutom za promidžbu mira kroz turizam) te postao počasni 'ambasador mira', sa zadaćom da promovira mir, kulturnu razmjenu, zaštitu kulturne baštine, posebno folklor naše zemlje, poštujući različitosti drugih.

Folklorni ansambl Lindo od svojih domaćina u Kostariki rastao se sa željom da sljedeće godine i lindovci budu dobri domaćini grupi Cana de Azucar (Šećerna trska) u Dubrovniku, Splitu, Zagrebu, u Hrvatskoj. ■

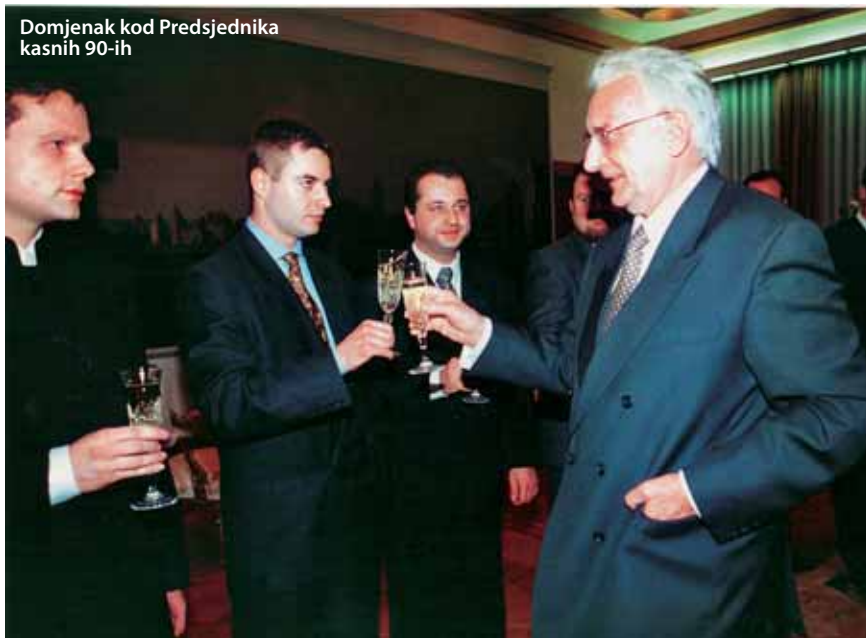
ENG Hvala - Con gusto: The Lindo folklore ensemble of Dubrovnik has returned from Costa Rica where it was on tour from April 18 to 30 in the frame of a cultural exchange programme.

Obitelj koja je svoj mir našla u svome istarskom zavičaju

“Hrvatska matica iseljenika ima važnu ulogu u mom životu. Dva ključna događaja povezana su upravo s ovom kućom, a posebno s pokojnom profesoricom Leticom”, kaže Neven

Domjenak kod Predsjednika kasnih 90-ih

Napisao: **Hrvoje Salopek**
Snimke: **Arhiva Ferencić**

Neven Ferencić je 40-godišnji Istranin, mladolikog izgleda, rođen u Torontu, koji je zajedno sa svojim roditeljima i braćom proživio vrlo zanimljivu iseljeničko-povratničku sudbinu. Iskoristili smo priliku tijekom jednoga njegova boravka u Zagrebu za razgovor za naš časopis u kojemu Neven prevodi kratke sažetke na engleski.

“Hrvatska matica iseljenika ima važnu ulogu u mom životu. Dva ključna događaja povezana su upravo s ovom kućom, a posebno s pokojnom profesoricom Leticom. Prvi je kad sam 1990. iznenada odlučio u Zagrebu započeti studij iako sam već u Kanadi bio primljen na dva fakulteta, što je rezultiralo mojim trajnim ostankom u Hrvatskoj. Dru-

gi je kad me gospođa Letice zamolila da za njezin katalog izložbe o Hrvatima u Australiji napravim prijevod na engleski, mislim da je to bilo 2005. Ta činjenica odredila je moje sadašnje zanimanje prevoditelja. Kako vidite, Matica ima važnu ulogu u mom životu”, priča nam Neven na početku razgovora.

PROGANJANI OD FAŠISTA I OD KOMUNISTA

Iseljenička priča obitelji Ferencić započinje kad Nevenov otac Ratko odlučuje prebjeći ilegalno preko granice u susjednu Italiju. “Očeva obitelj iz Malog Ježenja, nedaleko od Pazina, bila je tradicionalno ‘narodnjački’ orijentirana i nikad nije skrivala svoje hrvatstvo i vjeru. Taki ljudi u Istri su proganjeni podjednako od talijanskih fašista, kao i kasnije od komunista. Otac je već kao mladić došao u sukob s lokalnim vlastodržcima jer je odbio da ga se učlani u SKJ te da

preuzme funkciju predsjednika omladine Uljanika. Nezadovoljan i razočaran politikom srpskih vlastodržaca odlučio je početkom 60-ih zajedno s prijateljem pobjeći u inozemstvo.”

Ratko se nakon izbjegličkog logora u Trstu i Latini skrasio u kanadskom Torontu. Počeo je raditi najslabije plaćene poslove u građevinarstvu i polako napredovao. Svoj samački život odlučio je prekinuti i s tim ciljem krajem 60-ih posjećuje prvi put rodni kraj ne bi li pronašao djevojku koju bi oženio i koja je voljna s njim poći u Kanadu. Njegov plan uspijeva i mlada Nada Bučić iz Kožljaka postaje gospođa Ferencić. Godine 1971. Nada je u Torontu rodila prvo dijete, našeg sugovornika Nevena.

Mlade supružnike muči stalno nostalgija za rodnim krajem. Žele prekinuti takvo stanje i odlučuju se 1972. za povratak. “Naselili smo se kod maminih roditelja u Bujama. Roditelji su se zaposlili i započeli su graditi obiteljsku kuću. Godine 1973. rodio se u Puli moj brat Domagoj. No, zadovoljstvo zbog povratka nije dugo potrajalo. Tadašnja milicija oca je smatrala politički sumnjivim budući da se vratio iz Kanade gdje nije skrivao svoje nacionalne i vjerske osjećaje. Bio je pod prismotrom i privođen je na obavijesne razgovore. Silno razočaran, donosi drugi put tešku odluku o odlasku u inozemstvo.” Mlada obitelj ponovno se naselila 1977. u Mississaugi nedaleko od Toronta.

POVEZANOST S HRVATIMA U TORONTU I OKOLICI

“Kad smo se ponovno vratili u Kanadu, ja sam trebao krenuti u školu. Engleski jezik nisam znao pa sam prvi razred morao ponoviti. Zaostatak sam nadoknadio kasnije, kad sam zbog odličnog napredovanja 3. i 4. razred položio u jednoj škol-

Neven kao đak prvak koji još ne zna engleski, Mississauga, 1977/78

Neven razred, Mississauga 1978/79

skoj godini”, kaže Neven i dodaje kako je pohađao dvojezični englesko-francuski program u školi tako da uz engleski i hrvatski govori i francuski jezik.

Otac Ratko otvara svoju elektroinstalatersku tvrtku s desetak zaposlenih, koja dobro posluje. Obitelj se povećava - 1981. rodila se prva kćer Mirta, a 1989. sin Marin. Ferencići posjeduju obiteljsku kuću u kojoj se nalaze i prostorije tvrtke, u Mississaugi, gradiću u kojem je naseljena velika hrvatska zajednica. “Nedjeljom smo obvezno odlazili na hrvatske mise. Međutim, svaki put smo odlazili

na drugo mjesto u okruženju. Uz našu župu u Mississaugi, gdje je bio župnik Kecerin, često smo odlazili na mise vlč. Jezerinca u Oakvilleu i Đurana u Torontu. Na taj način otac je htio da budemo povezani s hrvatskom zajednicom. Poslije misa obično se ostajalo na druženju, često na zajedničkim piknicima. Za nas djecu najveselije je bilo u Norvalu gdje smo se loptali i ljeti kupali u bazenu.” Neven nam priča kako se u kući govorilo književnim hrvatskim, a ne domaćim istarskim dijalektom kako bi djeca bez jezičnih prepreka mogla komunicirati sa svim Hrvatima bez obzira otkud dolazili. “U Torontu žive Hrvati iz svih krajeva domovine. Ima puno i mojih Istrana koji su u pravilu samozatajni, brzo se prilagođavaju i nerado se ističu pa se stječe dojam da ih nema puno. U Mississaugi i Norvalu posebno su brojni Hrvati iz Bosne i Hercegovine. Možda će zvučati smiješno, ali kad sam prvi put došao u Hrvatsku bio sam začuđen spoznajom da su Hrvatska i BiH dvije posebne države koje dijele granica.”

TUĐMANOV GOVOR 1989.

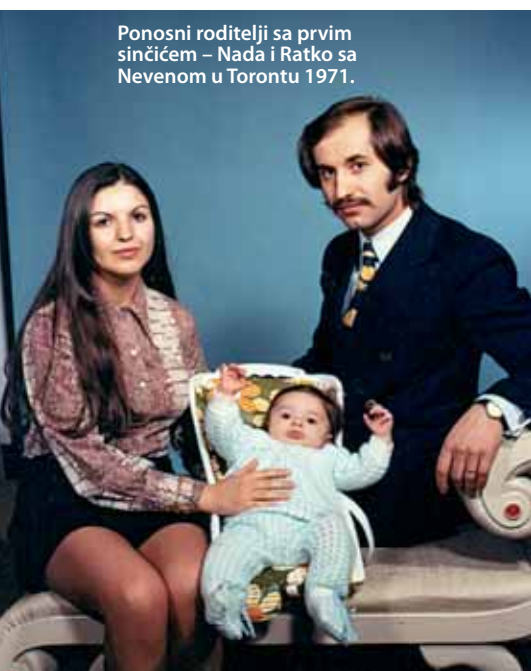
Neven ističe kako su se početkom 80-ih počele u Torontu sve češće organizirati prohrvatske demonstracije, na kojima sudjeluje otac Ratko koji povremeno na te skupove vodi i njega. “Prijelomni trenutak u političkom životu naše zajednice nesumnjivo predstavlja jedan Tuđmanov govor u Torontu 1989. S roditeljima sam išao na taj skup. Otac je prije či-

tao Tuđmanova djela, ali ja nisam ništa znao o govorniku i nisam imao posebna očekivanja. Imam dojam da se u početku svoga govora Tuđman nije baš najbolje snalazio, možda je imao tremu – ne znam. No, kako je nastavio svoje izlaganje, jasno je bilo da je siguran u ono što izlaže. Pogledao sam oca i rekao: *Ovaj će uspjeti!* Konačno smo čuli jedan odmjeren, realan pristup hrvatskom pitanju. Iznosena stajališta bila su pozitivna, a ne negativna. Nije bilo poziva na mržnju, nego na pomirbu. Bili su to realni pogledi na hrvatsko pitanje koji obećavaju uspjeh. Iste večeri potpisali smo pristupnice za HDZ.”

UPIS NA ZAGREBAČKO SVEUČILIŠTE

Otad u Ferencićevih ništa više nije bilo kao prije. Njihova kuća i ured pretvoreni su u mali hrvatski stožer. “Sve smo podredili projektu slobodne Hrvatske. Otac je zapostavio tvrtku i svu je svoju energiju usmjerio u hrvatske aktivnosti. Kod nas su se danonoćno održavali sastanci. Tu su dolazili: Marijan Petrović, Janko Herak, Dušan Bezić, zatim Šušak, Beljo, Kikaš, Čosić, Ivančić, Rezo, Prkačin, Čaldarević, Katana, Zebić i mnogi drugi. Osnovan je Hrvatski nacionalni fond. Pakirale su se majice, bedževi i drugi promidžbeni materijali...”

Politički događaji počeli su se sve brže događati. Ratko odlazi u Hrvatsku na prvi Sabor HDZ-a, a nešto kasnije putuje i Neven koji odmah započi-

Ponosni roditelji sa prvim sinčićem – Nada i Ratko sa Nevenom u Torontu 1971.

Otac Ratko, Ivica Zdunić, mama Nada, Boris Balon i supruga (druženje u sklopu aktivnosti unutar hrv. zajednice oko 1986/7)

nje volontirati u tzv. HDZ-ovoj baraki u Savskoj. "Otišao sam još za vrijeme škole i pridružio se 'barakašima'. Događaje u Hrvatskoj nisam htio propustiti. Bio sam tu sve dok nisu prošli izbori. Onda sam se vratio u Kanadu kako bih završio srednju školu." Neven kaže kako

je kao uspješan učenik bio primljen na dva sveučilišta, ali u jednom razgovoru s fra Ljubom Krasićem u Norvalu dolazi do promjene plana. "Fra Ljubo je predložio da studiram u Zagrebu, što mi je dalo misliti. Na ljetu sam se ponovno vratio u Hrvatsku. Prof. Silvija Letica primila me u Matici i snažno podržala mogućnost da studiram u Zagrebu. Jako se založila i u svemu mi pomagala, doslovce me vodila za ruku. Tako sam postao student na Filozofskom fakultetu i upisao, kao posljednja generacija, tzv. jugoslavistiku. Smješten sam bio u Studentskom domu 'Stjepan Radić'."

Godine 1992. Ferenčići su prodali kuću i poslovni prostor u Kanadi i preselili se u Zagreb. Neven radi kao volonter te je uskoro izabran u čelništvu Mladeži HDZ-a, a budući da izvrsno govori engleski, sve više predstavlja Mladež HDZ-a u inozemstvu. Predstavnik je u DEMYC-u (Asocijacija mladih europskih demokršćana) gdje je kasnije izabran za dopredsjednika u mandatu 1999. - 2001. Kao potpredsjednik Nacionalnog saveza mladeži Hrvatske vodio je međunarodnu suradnju te krovne organizacije, često je putovao. Bio je, dakle, perspektivan mladi kadar HDZ-a. "Odlaskom Tuđmana, proces pretvaranja pokreta u modernu europsku stranku prelazi u nove ruke. Neke moje pomalo avangardne prijedloge da stranačka mladež bude nekoliko koraka ispred svih u tom po-

gledu, za što sam imao potporu vodećih ljudi u stranci, nije naišlo na potporu u predsjedništvu Mladeži ni u izaslanika na Konvenciji. Obično strančarenje nije mi se činilo izazovnim pa sam polako gasio aktivnosti u stranci, i krenuo dalje."

Neven počinje raditi kao vanjski su-

Neven se počinje baviti uzgojem koza u Istri

Neven, majka Nada i sestrice Mirta u Toronto Eaton Centru 1985.

Nono (djed s mamine strane) Josip Bučić ispred kuće u Kožljaku 1980ih...

... koju je obitelj Ferenčić prekrasno obnovila i služi za iznajmljivanje turistima

radnik na HRT-u u kratkovalnom radio-programu Glas Hrvatske gdje odlazi na presice te uređuje i čita vijesti na engleskom jeziku. "Kad sam se već zasitio tog posla gdje sam radio kao novinar, ali zapravo sam bio najčešće samo spiker koji čita gotove tekstove na engleskom, stiže poziv prof. Letice iz Matice. Naime, Letica je završavala pripreme za svoju veliku izložbu o Hrvatima u Australiji, za dvojezični katalog trebala je prevoditeljica koji će hrvatske tekstove prevesti na engleski, a Letica se sjetila mene. Posao sam kvalitetno obavio, svidjelo mi se prevođenje, i počele su pristizati narudžbe za druge prijevode. Polako je od jednog honorarnog posla nastalo moje sadašnje zanimanje. Eto, tako je Matica drugi put odredila moj životni put." Danas se Neven profesionalno bavi prevođenjem s hrvatskog na engleski, specijaliziran je za stručne idiome - od biologije, ekologije i kulture do financija i gospodarstva.

PREVODITELJ I UZGAJIVAČ KOZA

Uz to treba naglasiti da su se Ferenčići u međuvremenu vratili u rodni kraj. "Staru kuću u kojoj se moja majka rodila u Kožljaku u potpunosti smo obnovili. Kultivirali smo zapušteno zemljište, vlastitim rukama smo podigli oko kilometar suhozida. Imamo stado od 35 koza. Osim što nam koze služe za opskrbu mesom, mlijekom i sirom, one kultiviraju zemljište. Tamo gdje pasu koze nema šumskih požara." Kuća je obnovljena s poštovanjem prema starini i sada opremljena vanjskim bazenom, ima sedam ležajeva i služi za iznajmljivanje. Već od svibnja pa sve do listopada Ferenčići ugošćuju turi-

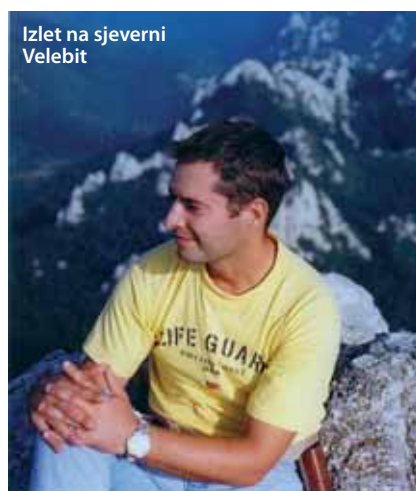
ste, uglavnom iz sjeverozapadne Europe, koji traže mir u prirodi unutrašnje Istre.

ZARAZNA POZITIVA

Neven izražava zadovoljstvo životom koji sad vodi. Posebno mu je važna povezanost sa zemljom i prirodom. Zrači zadovoljstvom, pozitivnom energijom i stajalištima koje danas, u vremenima krize, rijetko susrećemo. "Kako vidite, ja živim u malom selu u Istri, a imam prevodilačku djelatnost koja obavlja poslove za stranke iz cijele Hrvatske, sve preko Interneta. Na taj način obavljam računovodstvo i čitavu administraciju. To je savršen spoj ruralnog i urbanog života koji mi u potpunosti odgovara. Još nešto želim naglasiti, a to je moje odlično iskustvo s hrvatskom administracijom i

državnim ustanovama općenito. Za razliku od onog što sam doživio početkom 90-ih, danas imam samo pohvale za uljudnost, ljubaznost, stručnost i brzinu. Usudujem se reći da hrvatska administracija danas ni u čemu ne zaostaje za kanadskom koja je u svijetu poznata po izvrsnosti." Na naš začuđeni pogled pun nevjeric za ono što nam priča, Neven se samo nasmijao. "Da, vjerujete mi što govorim. Svi bi morali pozitivno gledati na našu svakidašnjicu. Uzmite samo kakve autoceste imamo. Ja mogu skoknuti kad hoću u Zagreb i isti dan se vratiti."

Još jednu slikovitu usporedbu daje nam Neven: "Neću zaboraviti scenu kad sam '90. šetao Zagrebom i na večer na Cvjetnom trgu u praznom, oronulom kafiću ugledao samo dva policajca, naslonjena na šank s nakrivljenim kapama kako puše i pijuckaju vinjak. Pogledajte danas Cvjetni trg s punim, prekrasno uređenim kavanama, terasama, ljubaznim konobarima..." Nevenov pozitivan pogled na život je zarazan i kad ga tako slušamo, moramo priznati da govorimo istinu. "Projekt koji je nama Tuđman predstavio potkraj 80-ih, kako vidite, u potpunosti je uspio. Imamo slobodnu demokratsku Hrvatsku koja je u NATO-paktu, iduće godine ulazimo u Europsku uniju, savez najrazvijenijih država svijeta. Nitko od moje obitelji nikad nije požalio što se vratio. Zašto i bi kad nigdje ne možemo imati kvalitetniji život od ovog." ■

Izlet na sjeverni Velebit

ENG A family that has found serenity in their native Istra County: Neven Ferenčić is a 40-year-old native of Istra County, born in Toronto, and has, with his parents and siblings, shared the interesting experience of being both emigrant and returnee.

Obljetnica misije i misijskog folklora

Svečano misno slavlje u crkvi Srca Isusova u Wuppertalu predvodio je dr. fra Željko Tolić u zajedništvu sa župnikom vlč. Michaelom Grüteringom i voditeljem misije fra Josipom Repešom

Program u povijesnoj dvorani u Wuppertalu započeo je izvedbom "Pozdrava domovini"

Napisao i snimio: **Adolf Polegubić**

Hrvatska katolička misija (HKM) Wuppertal proslavila je pod geslom "Zajedno u Kristu" u subotu 12. i u nedjelju 13. svibnja 40. obljetnicu samostalnog djelovanja te misijska folklorna skupina "Zagreb" 35. obljetnicu postojanja.

Svečano misno slavlje tim je povodom u nedjelju 13. svibnja u crkvi Srca Isusova u Wuppertalu predvodio provincijal Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja sa sjedištem u Splitu dr. fra Željko Tolić u zajedništvu sa župnikom te njemačke župe vlč. Michaelom Grüteringom i voditeljem misije fra Josipom Repešom. Misnom slavlju nazočio je i generalni konzul Generalnog konzulata RH iz Düsseldorfa Vjekoslav Križenec sa suradnicima.

Sve je na početku pozdravio o. Repeša zahvalivši Bogu na proteklom misijskim godinama. Vlč. Grütering istaknuo je kako je broj četrdeset biblijski broj. Podsjetio je kako je ta hrvatska misija

već dugi niz godina povezana s tom njemačkom župom u kojoj se Hrvati okupljaju na središnje misijsko misno slavlje te je zahvalio Hrvatima na povezanosti.

OD JADRANA DO DRAVE

Provincijal dr. o. Tolić u propovijedi je istaknuo, na temelju svetopisamskih tekstova: "Od onoga dana kada su Hrvati u sedmom stoljeću došli u Lijepu Našu i naselili je od Jadrana do Drave i kad su uspostavili preko opata Martina 641. godine prve veze sa Svetom Stolicom, kad su odbacili poganska božanstva i napustili stara vjerovanja, kad su sagнули svoje glave i koljena na sveto krštenje i prihvatili vjeru u jednoga i jedinoga pravoga i istinitog Boga, Boga Oca, Boga Sina i Boga Duha Svetoga, kad su počeli postojati kao narod, kad su počeli pjevati svoje pjesme i izgovarati molitve, kad su počeli graditi svoje crkve i samostane i o tome pisati povelje, od one prve koju u Bijaćima ponad Kaštela 852. godine zapisa slavne uspomene knez Trpimir, u kojem se prvi put spominje ime Hrvat, od tada pa sve do danas, već četrnaest stoljeća na slavu Božju u narodu Hrvata čuje se ova Božja riječ koju smo netom pročitali. Četrnaest stoljeća živi se vjera kršćanska, četrnaest stoljeća se moli, četrnaest stoljeća Hrvat zbori 'Bla-goslovljena naša zemlja Hrvatska, naša

Svečano misno slavlje predvodio je provincijal dr. fra Željko Tolić

zemlja Bosna i Hercegovina. I danas je tako. Vaša nazočnost htjeti i biti nakon proslave 40. obljetnice od osnutka misije u Wuppertalu govori da je i danas tako. Govori da se vjera u našem narodu nije ugasila, svjedoči da smo ostali vjerni svome krsnom savezu, da smo ga kao narod ne tako davno na izvoru rijeke Jadro u Solinu potvrdili. Sugerira da smo unatoč mnogim pomorima i ponorima tijekom naše povijesti ostali vjerni i Božjoj objavi i crkvenoj predaji. Na žalost, osjeća se da je naša vjera danas malo izbljijedjela, oslabila. Među nama ima velikih nereda i u našem hrvatskom narodu velikih grijeha. Ne potvrđuje li to naša svakidašnjica? Ako pogledamo ponašanje mnogih kršćana i drugih ljudi oko nas, ako istinoljubivo sagledamo naše riječi i djela, naše međusobne odnose, ako pokušamo vidjeti društvenu situaciju pod vidom morala i etike, zar se možemo ponositi? Ako pokušamo analizirati koliko je samo lažnih i praznih obećanja, ljubomore i zavisti, mržnje i ostaloga, koliko je demagogije i frazeologije, a koliko obmane, zar se time hvaliti? Moramo se upitati odakle tolika pokvarenost. Odakle toliko nepoštenje i dvoličnost u ljudi koji se devedeset posto izjašnjavaju da su katolici? Odakle toliki raskorak između onoga u što vjerujemo i kako živimo? Ima među nama i dobroga i ono je prisutno. Čovjek je otjerao Boga iz svoga srca, a gdje nema Boga ne može biti dobro. Gdje nema Boga, nema ni ljubavi. Ono loše i pokvareno u nama i među nama moramo mijenjati", rekao je provincijal dr. o. Tolić istaknuvši: "Ako Boga razumijemo, razumjet ćemo da se vjeru ne može prilagođavati sebi, već se mi moramo mijenjati."

MAJKAMA DAROVANE RUŽE

Misno slavlje uvećao je zajedničkim nastupom misijskog zbora odraslih i mladih.

Na kraju misnog slavlja ženama i majkama za Majčin dan darovane su ruže, a upaljene su i svijeće na inicijativu Hrvatskoga svjetskog kongresa te su Hrvati iz HKM Wuppertal podržavši globalnu akciju "Plamen slobode" zajedno s Hrvatima u domovini i svijetu iskazali solidarnost s hrvatskim uznicima u Den Haagu.

Provincijal o. Tolić toga je dana predvodio misno slavlje i u crkvi sv. Josipa u Velbertu.

Najmlađi članovi misijske folklorne skupine

Večer ranije, u subotu 12. svibnja, u povijesnoj dvorani u Wuppertalu priređen je bogati program u povodu proslave 40. obljetnice misije i 35. obljetnice misijske folklorne skupine "Zagreb". Program je započeo izvedbom "Pozdrava domovini" folklorne skupine iz HKM Essen. Zatim su izvedene hrvatska i njemačka himna. Pozdravnu riječ i čestitke uputili su predsjednik misijskoga pastoralnog vijeća Frane Ljubić, gradonačelnica grada Wuppertala Ursula Schulz, u ime nadbiskupije Köln referent đakon Hans Gerd Grevelding, generalni konzul Vjerslav Križanec, provincijal dr. o. Tolić te u ime delegata za hrvatsku pastvu u Njemač-

koj vlč. Ivice Komadine dr. Adolf Polegubić. Nastupio je misijski zbor odraslih i mladih, mali misijski folklor, misijska folklorna skupina "Zagreb" te hrvatske folklorne skupine iz HKM Düsseldorf, Duisburg, Essen, Mülheim a.d. Ruhr i Köln. Na kraju je folklorna skupina "Zagreb" u povodu svoga jubileja premijerno izvela bosanske motive "Lijepa Pava u kovilju spava" uz tamburaše "Bisernica" iz Wuppertala.

USPJEH PROSLAVE

Prigodnu riječ na kraju je izrekao o. Repša zahvalivši svima koji su na bilo koji način pridonijeli uspjehu proslave. Ujedno su podijeljene zahvalnice istaknutim pojedincima i skupinama. Članovi folklora na poseban su način uz prigodni dar zahvalili dugogodišnjem voditelju folklorne skupine "Zagreb" Stjepanu Pišti Babliju i njegovoj obitelji, poglavito supruzi Janji na potpori. Program je završio dojmljivim pjevanjem pjesme "Zajedno u Kristu" svih sudionika proslave. Program su uspješno vodile Tanja Popec i Vedrana Brkić. U zabavnom dijelu nastupili su tamburaši "Bisernica", VIS "Jorgovani" i Izabela Martinović.

HKM Wuppertal osnovana je 26. svibnja 1972. godine, a dosad su je vodili pok. fra Anđelko Validžić, fra Berislav Nikić, fra Rafael Begić, fra Nedjeljko Norac-Kevo, fra Ivan Vidović, fra Ante Maleš, fra Željko Čurković, a danas je vodi fra Josip Repša. Svi su oni članovi Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja. U misiji kao pastoralni suradnik djeluje Marko Peulić. ■

ENG Mission and mission folklore anniversary: The Croatian Catholic mission in Wuppertal celebrated its 40th anniversary of independent activity while its folklore ensemble Zagreb celebrated its 35th anniversary.

IZLOŽBA SLIKA UMJETNICE IZ BAVARSKJE

DUBROVNIK - Izložbu slika "Mali relikvijari" Iris Bondore Dvornik, hrvatske umjetnice koja živi u Bavarskoj, 23. svibnja priredila je Hrvatska matica iseljenika Dubrovnik u svojim prostorijama.

O umjetnici Dvornik govorili su Maja Mozara, voditeljica ureda HMI-ja i Marin Ivanović, povjesničar umjetnosti. "Dubrovnik je zaista najljepši naš grad i jako ga volim. Čini mi se da su ove slike, koje ovdje nisu još izložene, našle dobar prostor te sam zbog toga sretna. Ovo što sam predstavila je kombinirana tehnika s puno elemenata", rekla je Iris Bondora Dvornik. Rođena je u Zagrebu, a diplomirala je 1980. na slikarskom odsjeku Akademije likovnih umjetnosti u klasi prof. Nikole Reisnera. Otad djeluje kao samostalna umjetnica. Do sada je ostvarila 40-ak samostalnih i 140 skupnih izložbi.

O njezinu "Malom relikvijaru" govorio je povjesničar umjetnosti Marin Ivanović. "Mnoštvo objekata leži na površini s malo ili bez ikakve međusobne veze: nekada su to nožići s piljevinom posutom po njima, često čavlići, spaljice, matice i ostali metalni objekti, a ponekad je riječ o nedefiniranim teksturama koje odaju dojam nakuplja-

nja čiste i neodređene materije. Autorica u raznolikosti tekstura pokušava pronaći određeni ritam i fascinaciju koja je inherentna toj nasumičnoj i ujedno promišljenoj masi." (*PortalOko.hr*)

15. HRVATSKA VEČER U TRSTU

ITALIJA - Na uzvisini Basovizza nedaleko od Trsta sastali su se 11. svibnja predstavnici tršćanskih Hrvata s predsjednikom Damirom Murkovićem i to petnaesti put na svečanome godišnjem okupljanju na kojem su nazočili i gosti: Neven Marčić, konzul za kulturu u Generalnom konzulatu RH u Trstu i Ana Bedrina, voditeljica podružnice HMI-ja iz Pule.

Brzo je i uz mnogobrojne hrvatske pro-

grame prošlo petnaest godina od Prve hrvatske večeri. S čuđenjem i znatiželjom primljena je tada vijest o Prvoj hrvatskoj večeri u tome gradu, kako tvrde povjesničari, nakon duge sedamdesetogodišnje pritajenosti Hrvata u Trstu i šire u Italiji. Organiziranje Prve hrvatske večeri u Trstu bio je hrabar i dobar početak "buđenja" Hrvata i hrvatskih vrijednosti u tome graničnom gradu. Moglo bi se reći da je to bio poticaj za nastajanje i drugih hrvatskih zajedni-

ca u Italiji, u gradovima Rimu, Milanu, Udinama, Padovi i Bellunu. Tu su, naravno, najistaknutiji moliški Hrvati koji su u Italiji dobili status jezične manjine. Predsjednik Zajednice Hrvata u Trstu Damir Murković izjavio je kako se otvorenjem i djelovanjem Hrvatskoga generalnog konzulata u Trstu pomoglo u povezivanju s domovinom i kulturnim ustanovama koje promiču Hrvatsku i njezinu kulturu. Zahvalio je i svojim najužim i vrlo zaslužnim suradnicima za potporu i pomoć u svim aktivnostima tijekom petnaest godina, a to su potpredsjednik Mirko Paris i Roko Bego sa suprugama, Marko Šare, Mira Špoljarić, blagajnica i dvije simpatične tajnice Adriana i Ivana, brat Jadran i ostala mnogobrojna obitelji Murković. Velika potpora i počasna osoba u Zajednici je svakako gospođa Dorotea Murković koja je sa svojim pokojnim suprugom bila davni inicijator osnivanja Zajednice. Na kraju je Murković istaknuo kako su aktivnosti Hrvata u Trstu postale dijelom talijanskoga javnog i kulturnog života. Nakon pozdravih govora predsjednika Murkovića, konzula Nevena Marčića i Ane Bedrine u ime HMI-ja, večer je nastavljena u vedrom druženju. (*Ana Bedrina*)

Simbolika hrvatskoga grba

Grb Republike Hrvatske jedinstveni je simbol hrvatskoga državnoga i nacionalnog identiteta. Ova knjiga prvi put znanstveno utemeljeno i sustavno progovara o mijenama i fazama razvoja hrvatskoga grba

Napisala: **Vesna Kukavica**

Šest stoljeća razvoja hrvatskoga grba svjedoči o burnim mijenama kroz koje je prolazila hrvatska težnja za državnom samostalnošću, izražena u grbu suvremene Republike Hrvatske koji baštini tragove grbova svih naših povijesnih pokrajina, kratki je sažetak jedinstvene fotomonografije *Povijest hrvatskoga grba* autorice mr. sc. Dubravke Peić Čaldarović i akademika Nikše Stančića. Knjiga *Povijest hrvatskoga grba* u divot izdanju zagrebačke Školske knjige nastala je u sklopu projekta *Temeljni dokumenti hrvatske povijesti*. Autorica teksta ove pregledne heraldičke studije je ugledna povjesničarka mr. sc. Dubravka Peić Čaldarović, kustosica u Hrvatskome povijesnome muzeju u Zagrebu te članica inicijativne skupine koja je osnovala Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo. Voditelj projekta i suautor knjige je akademik Nikša Stančić, znan u široj javnosti kao dugogodišnji predstojnik Katedre za hrvatsku povijest, a smatra se klasikom naše historiografije.

ZNANSTVENO UTEMELJENO I SUSTAVNO

Hrvatski grb simbol je hrvatskoga nacionalnoga, političkoga i kulturnog iden-

Peić Čaldarović, Dubravka & Stančić, Nikša: *Povijest hrvatskoga grba*, Školska knjiga, Zagreba, 2011, 315 str.

titeta, ali njegova je povijest dosad bila poznata samo vrlo uskom krugu stručnjaka. Ova knjiga prvi put znanstveno utemeljeno i sustavno progovara o mijenama i fazama razvoja hrvatskoga grba u povijesnim i društveno-političkim prilikama u kojima se razvijao. Istražujući uporabu grba kao oznake političkoga i kulturnog identiteta hrvatskog naroda, iskusni autorski dvojac vodi nas kroz detaljnu i složenu historiografsku analizu heraldičkog znakovlja hrvatskih povije-

snih prostora središnje Hrvatske, Dalmacije i Slavonije te Dubrovnika i Istre. Uz historiografska razmatranja autori obrazlažu s više motrišta vizualno podrijetlo motiva crveno-srebrnoga šahiranog štita te odgonetaju dvojbu o tome kojom bojom, crvenom ili bijelom, počinju polja na štitu. Znakovito, u ovoj veljebnj monografiji prvi put je skupljena, interpretirana, ilustrirana te katalogizirana raznovrsna izvorna heraldička građa u *Katalogu izvora i ilustracija* (str. 221. - 280.), koja svojom bogatom riznicom heraldičkih likova uvijek ponovno potvrđuje hrvatsku pripadnost europskome kulturnome i političkom krugu.

Pravila o oblikovanju grbova stvorili su heroldi. U posljednjim desetljećima 14. stoljeća, pred kraj razdoblja tzv. žive heraldike, oni su se izdignuli kao utjecajni službenici na feudalnim dvorovima, baveći se u 15. i 16. stoljeću organizacijom viteških turnira i feudalnim protokolom.

PRVI HRVATSKI GRB POJAVIO SE POTKRAJ 14. STOLJEĆA

Još u ranom srednjem vijeku postojali su i pretheraldički simboli koji su se vezivali uz povijesne teritorije srednjovjekovnoga hrvatskog kraljevstva, kao što su *mladi Mjesec* i *zvijezda Danica*, ali prvi grb Hrvatske pojavio se potkraj 14. stoljeća. U grbu hrvatsko-ugarskoga kralja

Grb Republike Hrvatske je povijesni hrvatski grb u obliku štita dvostruko podijeljen vodoravno i okomito u 25 crvenih i bijelih (srebrnih) polja tako da je prvo polje u gornjem lijevom kutu štita crvene boje. Iznad štita se nalazi kruna s pet šiljaka koja se u blagom luku spaja s lijevim i desnim gornjim dijelom štita.

Zastava Republike Hrvatske na osnovi Zakona o grbu, zastavi i himni (*Narodne novine* br. 55., 21. prosinca 1990.)

Zaključci Hrvatskog sabora sa zasjedanja na Cetini 1. siječnja 1527. - pečat isprave sadrži prvi prikaz grba Hrvatske sa crvenim i srebrnim poljima nastao u Hrvatskoj

Ludovika I. Anžuvina politički identitet Hrvatske, tada predočen štitom s tri okrunjene lavlje glave, izražavao je jedinstvo i cjelovitost Hrvatsko-dalmatinskog kraljevstva.

Najstariji grb nije, znači, onaj s tri okrunjene glave kralja Žigmunda iz 1406. godine, već grb Hrvatsko-dalmatinskog kraljevstva iz vremena Ludovika I. Anžuvina.

POVIJESNE MIJENE HRVATSKOGA GRBA

Od kraja 15. st. i u 16. st. istodobno su isticana tri različita heraldička simbola za označavanje triju političkih cjelina - Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Te tri povijesne hrvatske pokrajine oblikovale su se u doba dezintegracije hrvatskoga državnog teritorija preko kojega su se sukobljavali imperijalni sustavi Osmanskog Carstva, Mletačke Republike i Habsburške Monarhije, a poseban povijesni razvoj imale su također Dubrovačka Republika i Istra. Ipak, već u prvim desetljećima 17. stoljeća uočava se tendencija ponovnog sjedinjavanja triju pokrajinskih heraldičkih simbola u jedinstven grb trojedne Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, kao izraz novih hrvatskih političkih integracijskih težnja.

Proces sjedinjavanja heraldičkih simbola hrvatskih povijesnih pokrajina u doba uspona hrvatskoga nacionalnog pokreta u 19. stoljeću rezultira nastankom prvoga jedinstvenog službenoga grba trojedne Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije - sjedinjenoga grba, u štitu podijeljenoga na tri dijela: na crveno-srebrno šahirano polje, tri leopardove glave te kunu između greda sa zvijezdom.

Nakon završetka Prvoga svjetskog rata u novonastalom Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca, te kasnije u Kraljevini Jugoslaviji, povijesni grb Kraljevine Hrvatske, dakle štit s crveno-srebrnim šahiranim motivom uobičajio se u svojstvu općega, zajedničkoga službenoga grba hrvatskih zemalja u sklopu jugoslavenskoga grba, a prvi put i kao samostalan grb nakon osnivanja Banovine Hrvatske 1939. godine. Od tada pa do kraja 20. stoljeća grb je doživio više modifikacija preživjevši četiri različita

politička režima koji su se izmjenjivali u kratkim razdobljima. U grb samostalne Hrvatske, uz središnji crveno-srebrni šahirani štit, uključeni su povijesni grbovi Dalmacije i Slavonije, a pridodani su grbovi Dubrovnika i Istre, simbolizirajući time i dodatno naglašavajući u

Prikaz grba trojedne kraljevine Hrvatske na krovu crkve sv. Marka u Zagrebu

to vrijeme ugroženu teritorijalnu cjelovitost Hrvatske.

Hrvatska se obnovom građanskih društvenih odnosa i uvođenjem demokratskoga političkog sustava nakon višestranačkih izbora 1990. godine vratila u krug zapadnog svijeta. Tom je prilikom Republika Hrvatska dobila i novi grb.

KOMPROMIS HERALDIKE I POLITIKE

Novi grb istodobno je oslonjen na hrvatsku heraldičku tradiciju i nosi obilježje trenutka u kojem je 1990. godine nastao. U svojoj izvedbi on je svojevrsan kompromis višestoljetne heraldičke tradicije. Određeno je da "osnovicu" grba čini "povijesni hrvatski grb", bez ukrasa iz razdoblja socijalizma. Umjesto dotadašnje zvijezde petokrake nosi u sredini "povijesni hrvatski grb". Dan prije donošenja novog Ustava 21. prosinca 1990. u Saboru je prihvaćen *Zakon o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske*. U čl. 7. određen je sadržaj grba: "Grb Republike Hrvatske je povijesni hrvatski grb u obliku štita dvostruko podijeljen vodoravno i okomito u dvadeset pet crvenih i bijelih (srebrnih) polja, tako da je prvo polje u gornjem lijevom kutu štita crvene boje. Iznad štita se nalazi kruna s pet šiljaka koja se u blagom luku spaja s lijevom i desnom gornjom dijelom štita. U krunu je smješteno pet manjih štitova s povijesnim hrvatskim grbovima, koji su poredani od lijeve na desnu stranu štita u ovom redu: najstariji poznati simbol povezan s imenom Hrvatske, grbovi Dubrovačke Republike, Dalmacije, Istre i Slavonije."

TIM KOJI JE IZRADIO GRB

Prijedlog grba Republike Hrvatske nastao je kao rezultat timskog rada. Stručnu osnovicu za izradu grba načinilo je samostalno stručno povjerenstvo, pod predsjedanjem akademika Nikše Stančića - ondašnjega predstojnika Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, koje je osnovano u dogovoru s predsjednikom Sabora dr. sc. Žarkom Domljanom. Sam prijedlog grba, na temelju podataka iz elaborata koji je o heraldičkim načelima i hrvatskim povijesnim grbovima priredilo stručno povjerenstvo, izradio je akademik Miroslav Šutej. Iz njegovih mnogobrojnih skica napravljen je uži izbor, a prijedlog

Hrvatski 'kockasti' uzorak postao je svjetski brend zahvaljujući ponajviše našoj nogometnoj reprezentaciji

je donesen na sastancima dr. sc. Žarka Domljana i voditelja povjerenstva Nikše Stančića s prvim hrvatskim predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom i uz njegovu konačnu odluku. Prijedlog je zatim nepromijenjen prihvatila Vlada i ozakonio Sabor.

HRVATSKI 'BREND'

Prevladala je uporaba grba s crvenim početnim poljem motivirana težnjom za distanciranjem demokratske Hrvatske od NDH u osjetljivome međunarodnome političkom trenutku i kada su iz ondašnjega jugoslavenskog okruženja težnje za većim stupnjem samostalnosti Hrvatske ocjenjivane kao povratak ustaškom režimu.

Afirmacija cjelovitosti teritorija Republike Hrvatske izražena je u grbu stiliziranom krunom s grbovima hrvatskih povijesnih pokrajina iznad osnovnoga grbovnog štita, čime je simbolički izražen proces integriranja hrvatskih povijesnih teritorija. Grb zasnovan na hrvatskoj heraldičkoj tradiciji, oblikovan u razdoblju kada se Hrvatska kretala prema samostalnosti istodobno izložena prijetnji rata, već od prvih dana prihvatili su njezini građani.

U razdoblju nakon proglašenja sa-

mostalnosti 8. listopada 1991. i u vrijeme Domovinskog rata ušao je temeljni štit službenoga grba u opću uporabu u mnogobrojnim službenim i neslužbenim inačicama. Uz to, hrvatski štit kao opće prepoznatljiv hrvatski "brend" rabi se u najrazličitijim prigodama u djelima dizajnera i marketinških stručnjaka, umjetnika i znanstvenika, na rekvizitima sportaša, u simbolima političkih stranaka, kulturnih i drugih udruga... Susrećemo njegove inačice na stotinama tisuća internetskih portala hrvatskih iseljeničkih udruga na svim meridijanima. To sve govori o velikom potencijalu višestoljetnog simbola crveno-srebrnih kvadratnih polja u kreiranju kolektivnoga emocionalnog naboja suvremene hrvatske nacije, stvorene na jedinstvu iseljene i domovinske Hrvatske.

Monografija je razdijeljena u tri dijela: *Hrvatski grb u povijesnim zbivanjima od 14. do 18. stoljeća*, *Tradicionalno i moderno u hrvatskoj nacionalnoj heraldici 19. stoljeća te Hrvatski grb u 20. i na početku 21. stoljeća – između mita i stvarnosti*.

Knjiga sadrži potrebni znanstveni aparat s kazalima osobnih i geografskih imena te sažetak na engleskome jeziku *History Of The Croatian Coat Of Arms*. ■

ENG The symbolism of the Croatian coat of arms: The History of the Croatian Coat of Arms is a unique photo-monograph that tells of the six centuries over which the Croatian coat of arms has developed—witness to the turbulent tides Croatia has faced in regaining its independence and expressed in the coat of arms of the Republic, which inheriting the legacy of the coats of arms of our historical regions.

Dvadeset godina poslije

Vremenski, izložba obuhvaća razdoblje koje je neposredno prethodilo otvorenoj srpskoj agresiji, od ljeta 1990. do mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske 1998. godine

Cjelina "Raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i put Hrvatske prema osamostaljenju"

Svečana prisega pripadnika Zbora narodne garde i fotografije Marka Perića sa smotre postrojbi na stadionu NK "Zagreb" u Kranjčevićevoj ulici

Tekst: Uredništvo

Snimke: Hrvatski povijesni muzej

U Hrvatskome povijesnom muzeju od kraja prošle godine može se pogledati izložba "Domovinski rat". Riječ je o izložbi koja na sveobuhvatni način nastoji prezentirati sudbonosne godine stvaranja hrvatske države. Izložba je otvorena u povodu dvadeset godina od agresije Srbije, Crne Gore, JNA i dijela pobunjenih Srba iz Hrvatske na Republiku Hrvatsku, pada Vukovara kao simbola otpora i stradanja te proglašenja slobodne i suverene Hrvatske.

Budući da je riječ o recentnom i još uvijek bolnom razdoblju hrvatske povijesti čiji su "odjeci" još uvijek prisutni kako u javno-političkom tako i u svakidašnjem životu čovjeka, radu na izložbi pristupilo se objektivno i činjenično. To se u prvom redu očituje u konzultiranju recentnih znanstvenih radova i izdanja koja se bave temama iz Domovinskog rata, kao i promišljenom izboru origi-

nalnih predmeta i izvornih dokumenata od kojih su neki prvi put prezentirani javnosti.

Snimka šestogodišnje Željke Jurić "djevojčice u plavom kaputiću" iz kolone Vukovara koja je obišla svijet

Vremenski, izložba obuhvaća razdoblje koje je neposredno prethodilo otvorenoj srpskoj agresiji, od ljeta 1990. do mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske 1998. godine. Naime, namjera je autora da upravo zbog kompleksnosti ratnih događaja odnosno međusobnog prožimanja političkog, medijskog, diplomatskog, vojnog i humanitarnog aspekta rata prezentiraju čimbenike i njihove odnose u kronološkom tijeku događaja, te upute na uzročno-posljedične veze među tim događajima i procese koji su prethodili i izazvali rat.

KOMPLEKSNOST RATNIH DOGAĐAJA

Predstavljena je građa iz zbirke Hrvatskoga povijesnog muzeja, srodnih institucija te su terenskim radom prikupljeni osobni predmeti koji su posuđeni od sudionika Domovinskog rata i članova njihovih obitelji te dokumentarni materijal domaćih i stranih ratnih snimatelja. U postavu se, dakle, prezentiraju svjedočanstva i događaji uz pomoć odabranih

Soba u kojoj se prezentira obrana Republike Hrvatske 1991. godine s centralnom figurom Vukovarskog branitelja

Kruševo, 1991.
Foto: Matko Biljak

muzejskih predmeta - dokumenata, vojnih odora, znakovlja, zastava, zemljoviđa, grbova, oružja, svakidašnjih predmeta, osobnih svjedočanstava, fotografija, dokumentarnih filmova, te uz pomoć muzeografskih pomagala: karti i multimedijalnih projekcija. Najzastupljenija i najbrojnija vrsta građe jest upravo dokumentarna fotografija, videozapisi i dokumenti.

U uvodnom dijelu izložba donosi refleksije Domovinskog rata "20 godina poslije" u hrvatskoj svakidašnjici - pitanje "nestalih", problem minski sumnjivih površina i razminiranja te intervjue sa sudionicima ratnih događaja iz svih dijelova Hrvatske koji svjedoče o proživljenim ratnim traumama, povratku u domove te o pitanju suživota i oprostata.

Iz današnjeg okruženja posjetitelja se retroaktivno vraća na poziciju 90-ih kako bi sagledao ne tako davne ratne događaje, njegove uzroke i posljedice.

PET KRONOLOŠKO-TEMATSKIH CJELINA

Glavnu okosnicu izložbe čini, dakle, pet kronološko-tematskih cjelina raspoređenih u pet izložbenih prostorija na prvome katu Muzeja. U svakoj od njih posjetitelj može na nekoliko razina pratiti složene uzročno-posljedične događaje: u filmovima koji su svojevrsni uvodnici u teme (napravljeni prema scenariju autora izložbe i tekstu dr. Ante Nazora, ravnatelja Hrvatskoga memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata), zatim iščitavanjem ondašnjih novinskih članaka i uvidom u prezentirane originalne predmete, fotografije i autentične videozapise i audiozapise koji upućuju posjetitelja na važne podcjeline izložbe i pojedine događaje. U postavu su posebno markirani svi važ-

Kamera snimatelja HTV-a Gordana Lederera, ubijenog snajperskim hicem za vrijeme snimanja hrvatskih vojnika u Pounju

Oružani sukob hrvatske policije sa srpskim teroristima u Borovu Selu, 2. 5. 1991. Foto: Goran Pichler

Siniša Glavašević, ratni izvijestitelj i urednik Hrvatskog radija Vukovar, rujan 1991. Foto: Matko Biljak

Nakon vojno-redarstvene operacije "Oluja", kolovoz 1995. Foto: Matko Biljak

Dolazak Slunjana u prognaničko naselje u Samoboru, 18. 11. 1991. Foto: Renato Brandolica

ni datumi proizašli iz Domovinskog rata koje danas slavimo kao državne blagdane i spomendane, a koji svjedoče o složenom procesu osamostaljenja Hrvatske. Originalni predmeti i dokumenti kuriozum su sami po sebi budući da ih je većina prvi put izložena.

Prva cjelina "Raspad SFRJ i put Hrvatske prema osamostaljenju" vraća nas u doba komunističkog režima. Za većinu posjetitelja koji nisu rođeni u doba Jugoslavije i ne znaju za složene društveno-političke događaje u bivšoj državi, zanimljivo je poslušati i pogledati uvodni video koji obuhvaća razdoblje totalitarne vladavine Komunističke partije Jugoslavije i Josipa Broza Tita, počevši od 1945. godine te događaje koji su uslijedili nakon njegove smrti 1980. godine. Naglasak je na političkim događajima i promjenama krajem 80-ih godina kojima je u većini istočnoeuropskih država jednostranački komunistički režim zamijenilo višestranačje i demokracija.

"Srpska pobuna u Hrvatskoj" druga je izložbena cjelina koja prezentira tzv. "prikrivenu ili pužajuću agresiju" odnosno pokušaje destabilizacije nove demokratske vlasti nakon uvođenja ustavnih promjena koje su poslužile srpskom vodstvu i instrumentaliziranom dijelu hrvatskih Srba predvođenih Srpskom demokratskom strankom kao povod za daljnje zaoštavanje odnosa vršeci protuustavna i teroristička djelovanja.

Nakon proglašenja samostalnosti i suverenosti 25. lipnja 1991. započela je otvorena i nemilosrdna agresija JNA i srpsko-crnogorskih snaga na Republiku Hrvatsku. "Agresija" je ujedno i naslov treće izložbene cjeline koja je u prostoru simbolično naznačena fotografijom pregaženoga osječkoga crvenog "fiće".

OBRANA

Materijalnim ostacima iz razrušenih i uništenih objekata, osobnim predmetima sudionika i svjedoka ratne svakidašnjice, autentičnim video i audio snimcima te multimedijalnim prezentacijama fotografija stradanja i razaranja prezentiraju se slike ratne stvarnosti. Svrha agresije bila je stvaranje etnički čistog prostora, što se postizalo primjenom prakse zastrašivanja, raseljavanja, zarobljavanja i ubijanja nesrpskog stanovništva.

U četvrtoj izložbenoj cjelini prezentira se "Obrana" Hrvatske u nametnu-

Zastava s pogreba general-bojnika Andrije Matijaša – Pauka koji je poginuo tijekom akcije "Južni potez"

Interaktivni "istraživački stol" u posljednjoj izložbenoj prostoriji

tom ratu. Ona se 1991. organizirala u vrlo teškim uvjetima. Krajem rujna Vijeće sigurnosti UN-a donosi Rezoluciju 731 o uvođenju embarga na uvoz oružja u Jugoslaviju. Izvori naoružanja nisu se birali, o čemu svjedoči različita tipologija izloženog oružja, od onog iz Drugoga svjetskog rata, pokušaja hrvatske proizvodnje, do onoga "garažnog" iz kućne radinosti.

Bilo je to vrijeme dobrovoljnog uključivanja građana iz svih dijelova Hrvatske u obranu domovine. Bitka za Vukovar bila je najveća i najkrvavija bitka u Domovinskom ratu, dok Dubrovnik postaje simbolom obrane juga. Istodobno su se vodile bitke za Vinkovce, Osijek, Pakrac, Novu Gradišku, Novsku, Sisak, Gospić, Šibenik, Zadar, Karlovac, Slavonski Brod te ostale gradove i mjesta koja su neposredno izložena agresiji.

Kao posljedica agresije, Hrvatska je bila suočena s pojavom i zbrinjavanjem različitih kategorija ratnih stradalnika. Oni su prezentirani u preposljednjoj cjelini nazvanoj po naslovu ratnog plakata umjetnice Nade Škrlin RAT JE STVAR-

NOST KOJU ŽIVIM. Kao nastavak prethodnih cjelina u ovoj se prezentira sudbina logoraša srpskih koncentracijskih logora te život prognanika.

U posljednjoj prostoriji prezentirani su događaji koji su uslijedili nakon potpisivanja Sarajevskog primirja početkom siječnja 1992. godine. Neprijatelj je u to vrijeme pod okupacijom držao trećinu teritorija Republike Hrvatske, a napadi na hrvatske gradove i mjesta nisu prestajali unatoč primirju. Događaji su prostorno podijeljeni u dvije podcjeline. U prvoj je, pod naslovom "Između akcije i diplomacije", obuhvaćeno tzv. razdoblje "ni rata ni mira" od 1992. do 1995. godine, a u drugoj "Oslobađanje i mirna reintegracija" od oslobodilačkih akcija 1995. do mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja 1998. godine.

IN MEMORIAM

Pregled svih događaja u tom razdoblju posjetitelju donosi zadnji film koji prikazuje mučnu i dugotrajnu diplomaciju u pokušajima vraćanja okupiranog teritorija i pregovore s agresorom te dodatne probleme koji se otvaraju početkom rata u Bosni i Hercegovini.

Kraj izložbe, "In memoriam", svojevrsni je "hommage" svima onima koji su sudjelovali u Domovinskom ratu i dali svoj život za domovinu. Simbolično "ujedinjenje" branitelja iz 1991. i 1995. godine likovno je ostvareno izloženom kamerom ratnog snimatelja HTV-a Gordana Lederera, ubijenog snajperskim hicem 10. kolovoza 1991. za vrijeme snimanja hrvatskih vojnika u akciji na brdu Ču-

kur iznad Hrvatske Kostajnice tijekom srpskih napada na Pounje.

Izložba je ostvarena nesebičnom pomoći 47 privatnih prosuditelja, branitelja i članova obitelji poginulih branitelja, ratnih snimatelja te 19 muzejskih i arhivskih institucija i udruga proizašlih iz Domovinskog rata. Izložba je financirana sredstvima Ministarstva kulture i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba.

Autori izložbe kustosi su Hrvatskoga povijesnog muzeja: Matea Brstilo Rešetar, Ivica Neveščanin i Andreja Smetko. Likovni dizajn izložbe potpisuje Nikolina Jelavić Mitrović, a video i multimediju Mladen Palić, Nives Sertić i PC Projekt, HRT-ova redakcija TV-kalendara, INDOK HTV-a.

Izložba se može pogledati do kraja rujna 2012. godine u Hrvatskome povijesnome muzeju u Zagrebu radnim danom od 10 do 18 sati i vikendom od 10 do 13 sati. ■

Mirna reintegracija hrvatskoga Podunavlja posljednja je kronološko-tematska cjelina izložbe.

ENG *Twenty Years Later: As of the end of last year the Croatian History Museum is hosting an exhibition on the Homeland War. The exhibition aims to offer an all-encompassing presentation of the fateful years of Croatian liberation.*

MATERINA PRIČA: “SVI zaJEDNO – HRVATSKO NAJ”

Zahvaljujući svome bogatom folkloru Hrvatska ima čak 12 nematerijalnih dobara na UNESCO-vom popisu čime je na prvome mjestu u Europi, a čak na trećem u svijetu

Napisala: **Ivana Rora** Snimila: **Snježana Radoš**

U sklopu međunarodnog sajma turizma Cro-Tour održan je modno-scenski program **MATERINA PRIČA: “SVI zaJEDNO – HRVATSKO NAJ”** na kojem je predstavljeno svih 12 hrvatskih nematerijalnih dobara upisanih na UNESCO-vu listu: Čipkarstvo u Hrvatskoj, Dvoglasje tjesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja, Festa sv. Vlahu, Godišnji proljetni ophod kraljice ili Ljelje iz Gorjana, Godišnji pokladni ophod zvončara s područja Kastva, Procesija za križem na otoku Hvaru, Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskoga zagorja, Sinjska alka, Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske, Bečarac, Nijemo kolo, Glazbeni izričaj otkanje. U programu je sudjelovalo više

od 200 sudionika iz cijele Hrvatske koji su posjetiteljima prikazali hrvatsku baštinu s UNESCO-ve liste, ali i neke tradicijske manifestacije kao što su Rapska fjera, Vinkovačke jeseni, Saljske užance, Festival čipke, Kaj su jeli naši stari... Ovome posebnome scenskom spektaklu, koji se hrvatskoj javnosti prezentirao prvi put, nazočili su predstavnici Vlade RH, Ministarstva kulture, Ministarstva turizma, HTZ-a, HGK, Grada Zagreba, mnogobrojni mediji i hrvatske tvrtke.

MODNA REVIIJA MINE PETRE

Okosnica programa bila je modna revija etno dizajnerice Mine Petre koja je predstavila kolekcije inspirirane hrvatskim folklorom i nematerijalnom baštinom. Reviju su nosile najljepše djevojke koje su osvajale titule na jednom od izbora ljepote: Miss Hrvatske, Miss Universe, Miss turizma, Miss sporta, Kraljica Hrvatske i Best Model Hrvatske te su se tako pistom prošetale manekenke poput Anice Kovač, Aleksandre Grdić, Dvine Meler, Rajne Raguž, Antee Kodžoman, Katarine Prnjak i druge.

- Na međunarodnoj sceni promocije turizma mora nastupiti i Hrvatska. Taj turizam je turizam doživljaja, a mi imamo oko tisuću manifestacija. Uz običaje i kulturne vrijednosti, dio projekta je i modna revija. Pozornicom na Velesajmu prošetale su hrvatske misice koje su nosile svoju odjeću ukrašenu tradicionalnim elementima poput licitara, čipke i alkarske nošnje – rekla je dizajnerica Mina Petra Petrićec.

U glazbenom programu sudjelovala je Ana Rucner, koja je odsvirala Sonatu i Odu radosti iz nagrađivanih promidžbenih turističkih spotova, Sandra Bagarić i Martina Tomčić, Putokazi, Zbor Lipe iz Siska, Singrice, Ethnotine.

Tako je na poseban način projektom ujedno najavljen 1.

Nastup KUD-a Gorjanac

festival turističkih manifestacija "SVI zaJEDNO - HRVATSKO NAJ" koji će se održati krajem lipnja sljedeće godine i na taj način proslaviti svečani ulazak Republike Hrvatske u EU, prezentirajući dio bogate nematerijalne baštine. U sklopu Festivala posjetitelji će na jednome mjestu moći doživjeti mali dio ugođaja koji se u potpunosti može doživjeti jedino dolaskom na pojedinu manifestaciju.

PROMIDŽBA KULTURNOG TURIZMA

- U Hrvatskoj ima više od 1.000 kulturno-turističkih manifestacija, čiji je značaj svake godine sve veći i koje predstavljaju važan dio kulturnog turizma, za koji se može reći da predstavlja turizam 21. stoljeća. Na žalost, većina Hrvata, ali i turista, nema mogućnost posjetiti i doživjeti većinu manifestacija. Projekt "SVI zaJEDNO - HRVATSKO NAJ" osmišljen je s ciljem promidžbe kulturnog turizma u Hrvatskoj, promocije hrvatske kulture, tradicije i stvaralaštva, kojim pridonosimo očuvanju i promicanju tradicijskih vrijednosti, kulture i ljepote naše domovine u zemlji i inozemstvu – istaknuo je organizator Aleksandar Kovačević.

Prvi put na jednome mjestu bila je predstavljena cjelokupna hrvatska nematerijalna baština. Predstavljena je raskoš baštine, velika i lijepa unatoč tome što potječe iz male zemlje kao što je Hrvatska. Jedna tako mala zemlja bogata je običajima, plesovima, zanatima, bojama, pjesmom i bisernom plavom bojom našeg mora. I što još treba za tu posebnu ponudu u hrvatskom turizmu? Jer upravo kulturni turizam, zbog kojega čak 20 posto turista bira željene destinacije za putovanje, dugoročni je svjetski trend, a projekt Materina priča: "SVI zaJEDNO - HRVATSKO NAJ" inspiriran je upravo njime. ■

Srce projekta:
Materina priča

ENG A MOTHER'S TALE: ALL TOGETHER/ALL FOR ONE—THE BEST OF CROATIA: A fashion and stage show was held in the frame of the Cro-Tour international tourism fair presenting all 12 Croatian intangible heritage items inscribed in the UNESCO list.

NAŠA KUHINJA

Priprema: Marija Hećimović

Hobotnica u svježim začinima

Polako se bliži vrijeme godišnjih odmora koje će mnogi provesti na našem plavom Jadranu i nadamo se da ćete biti u prilici kušati ili sami pripremiti ovo zanimljivo jelo koje traži malo vremena za pripremu, a slasni zalogaji hobotnice su nezaboravni.

Vrijeme pripreme:

40 min

SASTOJCI:

(za 4 osobe)

- 1,5 kg hobotnice
- 1 dcl maslinova ulja
- 3 dcl ribljeg temeljca
- 1,50 dcl dalmatinskog proška
- 2 crvena luka
- 2 češnja češnjaka
- 2 lovrova lista
- 1,5 dcl bijeloga vina
- 2,5 dcl vode ili ribljega temeljca
- peršin, bosiljak, ružmarin, sol, papar

PRIPREMA

Povrće očistiti i izrezati, hobotnicu očistiti i oprati pa je izrezati na male komade. U posudu staviti 0,5 dcl maslinova ulja, dodati usitnjeno lišće peršina, bosiljak i ružmarin te pirjati na laganoj vatri. Kada luk postane staklast, dodati izrezanu hobotnicu i pirjati je dok ne ispusti vlastitu vodu. Dodati prošek i pirjati dok ne ishlapi polovica tekućine, dodati vino i dalje pirjati. Dodati vodu ili riblji temeljac, sol, papar i preostalo maslinovo ulje te lagano kuhati 50 - 60 minuta (ili više dok hobotnica nije mekana na dodir).

Hobotnica se ne smije prekuhati jer će onda biti suha i tvrda. Gotovo jelo možete servirati s tjesteninom, rižom ili rižotom od ječma.

MATIČIN VREMEPLOV

60 godina Matice

Pronašli smo u Matici za mjesec **lipanj** godine...

Priprema: **Hrvoje Salopek**

U Zagrebu je uz velike počasti pokopan Zlatko Baloković, hrvatski violinist svjetskoga glasa koji je veći dio svog života proveo u SAD-u. Uz velik broj vodećih političkih i kulturnih djelatnika, na pokopu je nazočio i predsjednik Matice iseljenika Hrvatske Večeslav Holjevac.

'65 U Zagrebu je uz velike počasti pokopan Zlatko Baloković, hrvatski violinist svjetskoga glasa koji je veći dio svog života proveo u SAD-u. Uz velik broj vodećih političkih i kulturnih djelatnika, na pokopu je nazočio i predsjednik Matice iseljenika Hrvatske Večeslav Holjevac.

SPORT

"DINAMO" PRVAK UGOSLAVIJE

Dugogodišnji predsjednik Jugoslavije je svetovno. Prvi mjesec je...
Ovo je tvoj put, da "Dinamo"...

Fudbalski tim Dinamo Zagreb

Kako daleko od nas, tvoj...
Dinamo je u svakom pogleda...

'58 "Dinamo je u svakom pogleda zaslužen prvak. Kroz čitavo ovo prvenstvo igrao je vrlo sigurno i stalno se nalazio među vodećima, a naročitu sigurnost je pokazao u susretima sa svojim direktnim protivnicima, te je već nekoliko kola prije završetka prvenstva osigurao prvo mjesto", piše Matica u rubrici Sport.

BERNARD M. LUKETICH

Bernard M. Luketich...
Bernard M. Luketich...

MICHAEL STIVORIC

Michael Stivoric...
Michael Stivoric...

'78 Pod naslovom "Novo rukovodstvo u Hrvatskoj bratskoj zajednici" Matica izvještava da je došlo do smjene na čelu HBZ-a: "Predsjednik HBZ-a John Badovinac zbog zdravstvenih razloga i zbog želje da pređe u mirovinu sa navršenih 70 godina života, podnio je ostavku. Na njegovo mjesto izabran je Bernard M. Luketich, dugogodišnji glavni blagajnik HBZ-a i odnedavno njezin prvi potpredsjednik."

Što se to s nama događa?!

I dalje s hrvatskih strana našeg planeta najčešće stiže retorički uzdah - što se to s nama događa?! Osobno mislim ništa neočekivano u ovoj slojevitosti naslijeđa, svjetonazora, domaćih i stranih interesa u Lijepoj Našoj. U načelu, sve hrvatske političke elite i stranke, bez obzira na raznolik stupanj odgovornosti, na nacionalnom planu negdje prokišnjavaju i nisu samo dobre ili loše pa bi svako prosuđivanje u crno-bijeloj tehnici bilo jednostrano. Eto, današnje vlasti odustaju od pokroviteljstva Sabora nad komemoracijom Bleiburga. Time ignoriraju krvavi rukopis Titovih i partizanskih stravičnih zločina, koje u nacionalnom sjećanju oplakujemo već 67 godina pod simboličnim i stvarnim imenom Bleiburga, a koji je tijekom 45 godina bio jedino zajedničko mjesto gdje se moglo komemorirati tu najveću hrvatsku tragediju! Masovna stratišta i grobišta hrvatskih žrtava zarastaju u korov, a odgovorni za njih do danas nisu pozvani ni da daju osnovne informacije, a kamoli da netko od njih stane pred sud pravde! A hoćemo u Europu u kojoj, kakva god bila, i kad netko udari autom srnu na cesti, mora na službenome mjestu ispričati kako i zašto se to dogodilo! S više strana znaju pristići glasi da ovakvu orijentaciju službene domovine širi i dio hrvatske diplomacije po svijetu i jednostrano nastupa.

U isto vrijeme to sve ide na ruku krvavoj ideji velikosrpstva jer - ništa nova na tim stranama moćnika! Žurno napreduje procedura i službenog smještanja Draže Mihailovića među ostale antifašiste i nacionalne heroje. Hrvatska nema baš nikoga od vlasti koji bi zbog toga uručio najformalniju "notu" srpskim i europskim vlastima! Kao da su Draža i njegovi tek bezazleno lomili grane kroz maslinike i šljivike po

hrvatskim krajevima! Kao da nije od 1941. javno surađivao s Nijemcima i Talijanima te na području BiH i Hrvatske provodio krvavo etničko čišćenje!

Nakon dosadašnjeg, za predsjedničke dvore prigodno našminkanog Tadića, evo Nikolića! Sad je on vuk tankoga glasa Crvenkapice ili preodjeven u bakinu noćnu kapicu i spavaćicu! Od četničkih snova on neće učiniti ništa, osim onog što može! Ta svi znamo, posebice hrvatske i muslimanske žene u crnim rupcima, što je u Dražinu duhu do jučer promicao!

Uistinu je opravdan vapaj s početka ovoga teksta! Nas izvan domovine znaju sve češće stranci pitati još jednu stvar - kako se može danas u Hrvatskoj veličati čovjeka koji je u odlučujućim godinama bio vjerni Staljinov sluga i grubim vojnim i policijskim metodama čuvao svoj jednopartijski sustav, bio začetnik teških zatvora i stravičnih masovnih i pojedinačnih likvidacija i među nama u inozemstvu, bio i antisemit prema potrebi, koji je cijeli svoj život gazio ljudska i narodna prava, koji sve čvršće stoji na popisima povijesnih računica u društvu Hitlera, Staljina, Pol Pota, Ceaucescu i sličnih? I to sve nakon što je Vijeće Europe službeno zatražilo osudu zločina i zločinaca totalitarnih komunističkih režima!

Na drugoj strani, ima naš narod i neprijatelja, ima i onih koji mu, sami ili poslani, glume prijatelje, razne stručnjake, predstavnike ovoga ili onoga, a u biti gledaju neke druge računice. U naš narodni

Piše:
dr. fra Šimun Šito Ćorić,
Švicarska

problem također spada i hrvatska glupost i uskogrudnost, dirigitirani i jednostrani mediji, ukratko, preostalo i pristiglo - siromaštvo i kruha i duha. Ima onih na svim razinama koji će se kleti u hrvatske interese, a kad ih se malo dugoročnije pogleda, vidi se da im je najvažnije njihovo "ja" i kako će za sebe uhljebiti svoje "hrvatstvo". Takvima previsoko mišljenje o sebi, sebičnost, jal i zavist zamagljuju pogleda te su više orijentirani na vlastite interese i šćare, nego na opće dobro!

Unatoč svemu rečenom i sličnom uvijek trebamo držati na umu da smo takvi kakvi smo - svi jedan neobičan narod, građani RH, BiH i još desetina drugih država, rasuti i životom povezani s tolikim narodima po cijelom planetu, a opet toliko mali da ne bismo ispunili ni pola jednoga svjetskoga grada! Stoga je krajnje vrijeme da se prestanemo razbijati i pri tome rasipati vlastitu energiju! Ne pomaže ni sebi ni svom narodu onaj koji većinom napada i stvara zlu krv među ljudima, već onaj koji ima oči za dobro i bolje, koji gradi mostove u ovoj narodnoj pustoši! Ta ne treba pameti da bi se pljunulo na čovjeka! Nekima je za to dovoljna izmiješana doza patologije i zavisti!

Danas naši ljudi dobre volje svih boja mogu puno lakše nego prije ustrajati u svemu što je osobno i zajedničko dobro. I uvijek sa svijesću da u konačnici svaki pojedinac i svaki narod, pa i naš, i dobro i zlo, i raj i pakao u sebi samom nosi. Uistinu, ipak je najviše do nas samih hoće li jedno ili drugo u nama i među nama zavladati! ■

U konačnici, svaki pojedinac i svaki narod, i raj i pakao u samome sebi nosi!

Romansirana biografija vukovarske stradalnice

Potresna proza Bušićeve ponajviše propituje unutarnju dramu stradalnice uronjenu u ratni užas, ističući u književnim digresijama kako je silovanje bilo jedno od vojno-strateških metoda etničkoga čišćenja

Napisala: **Vesna Kukavica**

U Domovinskom ratu aktivno je sudjelovalo 23.080 žena, što je pet posto od ukupnog broja branitelja. Ako se toj brojci dodaju i žene koje su na razne posredne načine pomagale u obrani Hrvatske, onda je ta brojka još veća. U ratu je poginulo 127 žena, a njih 1.113 su trajni invalidi. Samo u obrani Vukovara sudjelovalo je oko 400 žena – među kojima je i glavna junakinja romana *Živa glava* autorice Julienne Eden Bušić, koja je prije pada u zarobljeništvo djelovala u ratnome sanitetu. Iako se Hrvatska može podičiti činjenicom da je imala braniteljice, o ulozi žena u Domovinskom ratu danas se vrlo malo zna i govori. A pogotovo se ne govori o stradalnicama, žrtvama ratnih zlostavljanja. Tim se riječima obratio dr. sc. Slobodan Lang nazočnima na svečanoj prezentaciji govoreći o romanu u atriju Muzeja "Mimara" u Zagrebu 9. svibnja. Roman *Živa glava* izašao je u izda-

nju zagrebačkoga nakladnika Interpublic d.d. Uz autoricu i dr. Langa te u nazočnosti mnogobrojnih uglednika iz javnoga života i medija kao i Hrvatskoga viktimoškoga društva, o knjizi je govorila recenzentica Vesna Kukavica. Ulomke romana čitala je prvakinja hrvatskoga glumišta Anja Šovagović Despot.

IZVRSNOST ŽENSKO PISMO

U prostoru hrvatske literature 21. stoljeća sve je prisutniji novi narativni krug priča o Domovinskom ratu. Proživljena ratna zbilja 90-ih nameće se kao kontekst iz kojeg treba izvući one teme o kojima se nije dovoljno pisalo. Jedna od tih tema jest i nasilje nad ženama. Roman *Živa glava* spisateljice Julienne Eden Bušić izvrsno je žensko pismo, nedvojbene estetske vrijednosti u obliku dirljive viktimoške priče stradalnice - žrtve serijskoga silovanja u ratnome Vukovaru. Drugim

riječima, *Živa glava* romansirana je biografija stvarne Vukovarke koja je preživjela stravičnu borbu za vlastiti život.

Potresna proza Bušićeve ponajviše propituje unutarnju dramu stradalnice uronjenu u ratni užas, ističući u književnim digresijama kako je silovanje bilo jedno od vojno-strateških metoda etničkoga čišćenja. Hrvatsku šutnju, muk o stradalnicama, hrabro prekida spisateljica američkih korijena – poznata u našoj političkoj i kulturnoj povijesti kao aktivistica za ljudska prava hrvatskoga naroda te autorica dvaju uspješnih romana.

- Uništiti žensko biće, njezin identitet, ubiti u njoj majčinstvo, teži je zločin nego je lišiti života, to je veći udarac njezinoj obitelji, bližnjima, u krajnjem smislu njezinoj domovini - stoji u predgovoru ovoga romana koji je potpisala zadarska teoretičarka književnosti Sanja Knežević.

Glumica Anja Šovagović Despot čita ulomke iz romana

Vratimo se na trenutak strukturi samoga književnog djela! Roman *Živa glava* sastoji se od 16 poglavlja. Ispisan je u spiralnoj gradaciji u dva odvojena diskursa. U jednom dominira tzv. svezna-juća pripovjedačica koja nam daje referentne točke ritma zločina prisutnoga u kolektivnoj memoriji naše civilizacije, a u drugome diskursu (grafički izdvojenom) iščitavamo sudski spis s iskazom 23-godišnje majke, junakinje romana S., koja ostaje u rodnome gradu u ratnome sanitetu i pada u zarobljeništvo, postavši seksualna robinja.

24 SATA UOBIČAJENOGA OBITELJSKOG ŽIVOTA

U potpunom kontrastu s fabulom romana, a ona je zgusnuta u samo 24 sata uobičajenoga obiteljskog života, dok suprug (bivši branitelj) kuha ručak, a S. prebire po osobnom sudskom spisu, najmlađe njezino dojenče vraća je u zbilju, nju – danas majku četvero djece iz dva braka. Naracija Bušićeve *hladno* je uvjerljiva, bez suvišnih metafora i s nizom gotovo ciničnih dosjetki, usmjeravajući vremensku dimenziju fabule u najmanje tri paralelne stvarnosti poput ratne i poratne zbilje Vukovara, te nadasve burne stvarnosti koja se događala u duši glavne junakinje S.

Spisateljica Bušić brzinom filmske montaže izmjenjuje moderne narativne tehnike od struje svijesti do unutrašnjeg monologa, koji se mjestimice stapa u slobodni neupravn govori, a dinamiku mučne proze *katarzično* olakšava tehnikom kontrapunkta. Pod teretom dvostruke viktimizacije svoje junakinje Bušićeva otvara dubinska egzistencijalna pitanja – je li S. doista trebala odabrati život, je li opravdano da majka želi pod svaku cijenu živjeti za vlastito dijete? U romanu nalazimo i poučne književne digresije poput onih o britanskome nobelovcu Rudyardu Kiplingu iz vremena kolonijalnih pohoda u kojima nestaje njegov sin jedinac ili onih redaka u kojima nas autorica obavještava o *štokholmskom sindromu* koji se javlja u žrtava tijekom talačke krize.

Zanimljivo, radnja romana počinje u suvremenom Vukovaru. S. se vratila s obitelji i otpočela novi život. Međutim, vrativši se u Vukovar ne nalazi mir, već se suočava s dvije vrste razarajućeg nemira: susreće svoje silovatelje kako žive

Poruka ovog uznemirujućeg romana jest u odabiru života, života bez nasilja, u slavu života

kao slobodni građani, uključujući i svoga ratnog “vlasnika” u uniformi hrvatske policije; s druge strane, Hrvati, mještani i susjedi, svojim podsmjesima optužuju je kako je bila “njihova”, kako se “prodala”, upućujući joj uznemirujuće seksističke ispade, predbacujući joj da je bila *žena laka morala*.

Čini se da tu počinje ključni obrat u romanu, koji zapravo istinski zagovara oslobođenje od svakoga nasilja, od psihičkog i fizičkog zlostavljanja svih živih bića. Junakinja S. osvještava na osobnoj razini, istina uz terapiju vjerojatno PTSP-a i akutne paranoje, kako krug nasilja nad čovjekom treba svjesno prekinuti! Paradoksalno, u mirnodopskom Vukovaru pred junakinjom S. otvara se dvojba mučnija od onih ratnih lukavština koje je nisu odvele u smrt – izabrati život ili samo živu glavu?

MORALNA PITANJA

Junakinja romana S. odlučuje tužiti svoje silovatelje, odabравši puninu života. Prvi je optuženik pobjegao u susjednu zemlju, a drugi serijski silovatelj proglašen je nevinn po svim točkama optužnice! (?) Sudska praksa u osudi ratnih zločina koji su se dogodili u Domovinskome ratu nerijetko se pokazuje beščutnom. Za sud je sasvim dovoljno da muškarac, nositelj moći, zaniječe svoj tobožnji grijeh. Ostalo je sve neupitno – *ona je odabrala...* No, S. je odlučna, karakterna i hrabra žena, koja razbija krugove nasilja

na više planova: osobnom, obiteljskom i društvenom.

Pod teretom spomenute dvostruke viktimizacije svoje junakinje Bušićeva otvara i moralna pitanja ne štedeći hrvatsko tradicionalno društveno naslijeđe, koje još uvijek karakterizira rodna nejednakost ili, pak, nepriznavanje psihičkih teškoća ratnika i ratnica (naših branitelja i civilnih žrtava u Domovinskome ratu) – je li S. doista trebala odabrati život pitani smo kao čitatelji na nekoliko mjesta u romanu. Ne bi li bilo bolje i časnije da je odabrala smrt?! Tako spisateljica mjestimice uranja u morbidnu logiku nesretne žene i izričito piše (u slobodnoj interpretaciji) ...*da je S. kojim slučajem pokopana na Ovčari, bila bi heroína Domovinskoga rata, a ovako je k....*

I na kraju, poruka ovoga uznemirujućeg romana jest u odabiru života, života bez nasilja, u slavljenju života – u tekstu razigranoga sveprisutnog čeda koje čezne za kapi majčina mlijeka – roditeljstva kao potvrde vlastitog identiteta. Pred nama je roman koji se zalaže za dizanje iz *bestijalne kaljuže* – bez obzira na to čime je uvjetovana, bilo ratom bilo neprimjerenim seksističkim ponašanjem, bilo etničkom netrpeljivošću ili običnim obiteljskim nasiljem.

U romanu priča ne završava! Sudski spis otvara se ponovno nakon 20 godina. Stoga ovaj roman šalje moćan vapaj za pravdom i pravednošću svih žrtava koje su rat osjetile na svojoj koži. ■

ENG Julienne Eden Bušić's *Živa glava* (*In One Piece*) is a semi-biographical book about a victim of the attack on Vukovar that delves into the internal drama of raped women and in which the literary digressions point to the fact that rape was an element of a military strategy of ethnic cleansing.

‘Jednako ljubim obje domovine’

Danas je Stella i jedna od triju voditeljica na radiju *Croacias Totales* u Buenos Airesu i članica je ženske vokalne skupine *Valovi*

Stella Hubmayer bila je gost tribine *Srijedom u Matici*

Napisala: Željka Lešić

Voljenudomovinu Hrvatsku nedavno je posjetila Stella Hubmayer, kći iseljenih Hrvata, Made i Olija Hubmayera, koji su zbog političkih razloga 1947. morali napustiti domovinu. Svoj drugi dom pronašli su u dalekoj Argentini. Iako daleko od Hrvatske, stalno je bila uz njih, tu u njihovom srcu, a ljubav prema Hrvatskoj pre-

‘Srijedom u Matici’ sa Stellom Hubmayer

U sklopu tribine ‘Srijedom u Matici’, u nazočnosti ravnateljice Katarine Fuček, predstavnika MVPEI RH i prijatelja Matice, 23. svibnja Matičin gost bila je Stella Hubmayer. U zanimljivom razgovoru koji je vodila Ljerkica Galic doznali smo puno o njezinu životu i velikoj ljubavi prema Hrvatskoj o kojoj su joj njezini roditelji stalno pričali i učili je da voli domovinu svojih predaka. Sretna je što je ponovno u Hrvatskoj te je izjavila kako ovim trećim putovanjem u Hrvatsku želi ojačati veze sa zemljom koju su je roditelji naučili voljeti.

nijeli su i na svoju kćer Stellu. Ganuta dobrim prijemom u Matici, sa suzama u očima govorila je kako joj je drago što je ponovo u svojoj drugoj domovini, te da zna koliko bi se tome veselila njezina pokojna majka Mada, koja je rodom iz Gospića. Otac joj je rođen Zagrepčanin. Ljubav ih je povezala u Argentini, gdje su i pokopani. Roditelji su je naučili da jednako voli obje domovine, Hrvatsku i Argentinu. “Ja uistinu jednako ljubim obje domovine”, kaže Stella koja je tu veliku, istinsku ljubav prenijela i na sedmero djece: Marijana (27), Danimira (22), Ivana (21), Mariju (19), Carla (18), Matea (16) te Evu (14). Stelin muž Carlo također je podrijetlom Hrvat. Napominje kako su se u njihovu domu okupljali prijatelji Hrvati, posebice za Božić.

“Moja mama uvijek je govorila kako nitko za Božić ne smije biti sam pa smo Božić slavili s prijateljima Hrvatima. Božić smo slavili tradicionalno kao i u Hrvatskoj sa svim običajima, pa smo tako po velikoj vrućini jeli sarmu”, uz smijeh kaže naša sugovornica. Na poticaj svoje majke, Made Hunjet, koja je uvijek aktivno sudjelovala u hrvatskoj zajednici, išla je u Malu školu hrvatskog jezika, zatim je bila član Društva hrvatskih katoličkih

sveučilištaraca. Usto, član je Crkvenog odbora Vjerskog središta “Sveti Nikola Tavelić”. Stella je učiteljica po profesiji i osam je godina radila u osnovnoj školi. Kada su počela dolaziti djeca na svijet, napustila je pučku školu. Sada se brine o starijim osobama, podrijetlom Hrvatima, kojima čita vijesti iz Hrvatske, o kojoj tako rado i s nostalgijom slušaju.

CROACIAS TOTALES RADIOSAT

Danas je Stella i jedna od triju voditeljica na radiju *Croacias Totales* u Buenos Airesu i članica je ženske vokalne skupine “Valovi”. “*Croacias Totales* radiosat je hrvatski program na argentinskom radiju i novi je program na argentinskom radiju *Signos FM 92-5* koji se može pratiti po nedjeljkom, a i diljem svijeta preko Interneta na stranici www.fmsignos.com.ar”, objašnjava nam Stella i kaže kako radijski program postoji godinu i pol dana. Napominje kako je cilj programa predstaviti argentinskim slušateljima hrvatsku kulturu, no najviše se želi doprijeti

Stella kao mala djevojčica s majkom

Stella s djecom

do novih naraštaja hrvatske zajednice u Buenos Airesu kako bi pripadnicima hrvatske zajednice prenosili hrvatske vrijednosti i tradiciju. "Veseli ih", kaže, "da nekome mogu pomoći da malo bolje čuje o Hrvatskoj, zavoli je."

Voditeljice programa su Veronika Cvitkovic, Jasminka Fiolic i Stella Hubmayer. Sve tri su Argentinke po rođenju, no sve su kćeri Hrvata koji su se doselili u Argentinu. Program radija emitira se većinom na španjolskom jeziku tako da ga svi mogu razumjeti, ali i na hrvatskom jeziku. Na programu emitiraju aktualne hrvatske vijesti, sport, recepte hrvatske narodne kuhinje i turizam. Također objavljuju reportaže o istaknutim osobama iz hrvatske zajednice odnosno

iz Hrvatske. U programu se emitira i hrvatska glazba. A kako je hrvatska glazba stalno prisutna u Stellinu životu, uključila se u rad pjevačkih skupina.

KLAPA "VALOVI"

"Nakon što smo bile dio glazbene grupe Hrvatskih katoličkih sveučilištaraca, ponovno smo se okupile 2001. godine te odlučile opet pjevati skupa kako bismo širile glazbenu kulturu Hrvatske, domovine naših predaka", izjavila je Stella koja je naglasila kako su se od sredine Godine 2002. posvetile su se pjevanju a capella, približavajući se tako klapskom stilu pjevanja. Klapa bilježi desetu obljetnicu postojanja. Članice Vokalne skupine "Valovi" su: Cecilia Fernandez Šarić, Daria Trošelj, Karina Jerković, Vlasta Jurić, Jelena Nadinić, Valeria Fernandez Šarić, Silvia Detelic i naša gošća. "Naš dirigent je Javier Zentner, redatelj, skladatelj i glazbeni argentinski aranžer, koji i te kako osjeća našu glazbu."

Ime "Valovi" odabrale su jer su htjele hrvatski naziv klape koji simbolizira njihov život, koji je poput valova. "Idemo pa se opet vraćamo tamo otkud smo krenuli, poput valova", kaže Stella. Napominje kako imaju koncerte po Argentini te da se same financiraju. S ponosom ističe kako su snimile svoj prvi CD, koji je premijerno promoviran ovdje u Hrvatskoj, u HMI-ju. Na CD-u se nalazi 13 pjesama, primjerice *Sinju grade*, *Izresla ruža rumena*, *Cetina* te *Šokačko kolo*, a na njemu se nalaze i dvije argentinske

pjesme. "Najveća nam je želja doći pjevati u Hrvatskoj. Tko god da nas pozove, rado bismo se odazvale jer smo sve u klapi podrijetlom Hrvatice. To bi za nas bila velika čast i ostvarenje sna", iskreno će Stella.

SUSRET U HMI-ju

Na pitanje što joj znači posjet HMI-ju, Stella odgovara kako joj je čast doći u dom svih iseljenih Hrvata te kako s užicom čita Maticu. "Ponosna sam što sam u HMI-ju. Lijepo je da hoćete čuti o nama i pisati o našoj zajednici u Argentini. Kad sam čula za poziv na sudjelovanje u projektu 'Srijedom u Matici', pitala sam se hoće li nekome biti zanimljiv moj govor. No, sada sam se uvjerila da je nazočnima bilo zanimljivo što pričam, a veseli me što ste me svi lijepo primili. Jako mi je drago da sam ovdje susrela dragu prijateljicu Terezu Blažević, koja je došla iz Argentine i ovdje živi. Ne mogu vjerovati da sam u Hrvatskoj. Od uzbuđenja neću moći ni spavati. Voljela bih ovdje živjeti. Ja sam tu kod kuće", iskreno će Stella koja je u Hrvatsku došla s 85-godišnjom kumom Vjerom Ljubičić. Uživat će mjesec dana u voljenoj Hrvatskoj i njezinim ljepotama. Uza Zagreb, još će posjetiti Poreč i Dubrovnik.

Na kraju razgovora draga gošća je napomenula kako bi se Hrvati diljem svijeta, ako mogu, trebali vratiti u Hrvatsku jer ih Hrvatska uistinu treba. ■

Kollegice s radija

Naslovnica netom izdanoga CD-a Klape Valovi

ENG Our guest for the latest Wednesday's at the CHF event was Stella Hubmayer, a Croatian activist from Buenos Aires, an anchor on the *Croacias Totales* radio show and a member of the women's vocal ensemble *Valovi*.

‘Bokeljska noć’

Jedna od najdugovječnijih i najgledanijih HRT-ovih emisija realizirana je u Boki kotorskoj, u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore - Kotor

Svi izvođači
na pozornici

Predstavljanje
tradicionalne
bokeljske kuhinje –
‘Bokeške kužine’

Napisao: **Tripo Schubert**

Zahvaljujući dugogodišnjoj uspješnoj suradnji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore (HGD CG) s Hrvatskom radiotelevizijom (HRT), snimanje ove popularne emisije “Lijepom našom” održalo se i u Crnoj Gori. Prije 15 godina, otkad se snimaju ovakve emisije, karavana HRT-a obišla je sve županije u Hrvatskoj i emisija je snimana u više od 70 gradova, zatim u jednom gradu u Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj i u gradovima susjednih država, u Subotici, Sarajevu i u Mariboru.

U prepunoj sportskoj dvorani “Župa” u Tivtu održano je javno snimanje emisije Hrvatske radiotelevizije “Lijepom našom” dana 12. travnja. U dvorani je instalirano 1.100 sjedala, što je bilo nedovoljno za sve one koji su htjeli gledati ovu iznimnu priredbu koja je trajala skoro tri sata. U dvorani je bilo više od 1.350 posjetilaca, računajući 55 djelatnika HRT-a i više od 175 sudionika programa.

U programu su nastupili mnogobrojni izvođači iz Crne Gore i Hrvatske. Pje-

vale su klappe iz Kotora: “Bisernice Boke”, uz pratnju mandolinskog sastava HGD CG “Tripo Tomas”, “Incanto”, “Grot”, “Karampana” i “Bokeljski mornari”, te iz Dubrovnika klappe “Jadran”, “Boca nostra” i “Raguza”, zatim Pjevačko društvo “Vazda mladi” iz Tivta, VIS “Exodus” iz Her-

ceg Novog, tamburaški sastavi “Fijaker” iz Osijeka i “Bjelopoljski tamburaši”, folklorne grupe: KUD “Njegoš” iz Cetinja, HKD “Napredak” iz D. Lastve, “Bokeljska mornarica 809” iz Kotora i FA “Lindo” iz Dubrovnika. Sudjelovali su i pjevači: Edita Slaby Brkan iz Tivta, Milo Hrnić iz

Dvorana u Tivtu bila
je pretijesna da primi
svu zainteresiranu
publiku

Dubrovnik, Antonela Malis i Alen Nižetić iz Splita, Čiro Gašparac i Zdravko Škender iz Zagreba.

Emisiju "Lijepom našom" gledatelji u Boki rado gledaju na TV-ekranima od početka njezina emitiranja, a sada su bili i neposredni sudionici. Na samom početku goste iz Hrvatske, sudionike programa i mnogobrojnu publiku pozdravili su u ime Općine Tivat dopredsjednik Ilija Janović i gradonačelnica Kotora Marija Čatović. Uz njih je bilo prisutno više od 90 gostiju, među kojima i Božo Vodopija, generalni konzul RH u Kotoru sa svojim djelatnicima, Tvrtko Kačan, izaslanik veleposlanika RH u Podgorici te mons. Ilija Janjić, kotorski biskup.

Voditelj emisije bio je Branko Uvodić, inače počasni član HGD CG i dugogodišnji suradnik na mnogim našim projektima: nekoliko godina voditelj je tradicijske "Tripundanske večeri", koja je obnovljena 2003. godine uz pomoć HRT-a, zatim "Bokeljske priče" u Dubrovniku i Rijeci.

MNOGOBROJNA ODUŠEVljena PUBLIKA

Na početku snimanja Uvodić je nekoliko puta ponovio da se emisija snima u zaljevu hrvatskih svetaca i jednome od deset najljepši zaljeva svijeta, u kojemu je koncentrirano više od 60% pokretnoga i nepokretnoga kulturnog blaga Crne Gore.

Mirko Vičević, predsjednik HGD CG, prilikom zahvale HRT-u što je realizirao ovu emisiju u Tivtu, uručio je prigodni poklon Uvodiću - maketu jedrenjaka kao simbol putovanja emisije "Lijepom našom" po svim meridijanima svijeta.

Tijekom trosatnog programa publika je uživala u izvedbama bokeljskih, crnogorskih i hrvatskih izvođača, a program je kulminirao na samom kraju zajed-

ničkom izvedbom svih sudionika koji su emisiju "Lijepom našom" završili pjesmama "Pod onom gorom zelenom", "Bokeljska noć" i "Večeras je naša fešta", pa se u mnogim očima zacaklila suza.

Naknadno su, u ime Hrvatske radiotelevizije i Hrvatskoga građanskog druš-

tva Crne Gore, uručene zahvalnice svim sudionicima ove emisije. ■

ENG Bokelj Nights: One of the longest running and most watched Croatian Television shows, "Across our Beautiful Homeland" was recorded in Tivat with the help of the Croatian Civic Society of Montenegro.

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite
A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian learn when and where you want

4@srce

HIT -1

prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

17. rujna – 9. prosinca 2012. / September 17 – December 9, 2012

7 nastavnih cjelina u sustavu MoD
(utemeljen na Moodleu)

7 learning units in the Moodle-based e-learning system

150 nastavnih aktivnosti

150 learning activities

24 sata online nastave u živo

24 hours of real-time communication online

iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini
jezik

experienced language instructors, specialists
in Croatian as L2

interaktivan, komunikacijski i
individualiziran pristup učenju jezika

an interactive, communicative and
individual approach to language learning

Upoznajte se s nastavnim aktivnostima na stranici / check out some sample learning activities
at the web site: [Promotivni HIT-1](#) (log in information: use "guest" for both name and password)

obavijesti i upisi / additional information and enrollment: ecroatian@gmail.com

Stoljeće športskih organizacija u Hrvatskoj

U doba reformi bana Ivana Mažuranića 1870-ih godina osnovana su u Hrvatskoj prva moderna tjelovježbena društva: planinarsko, klizačko, biciklističko i dr. Istodobno je iz Češke stigao sokolski pokret koji je snažno promicao tjelovježbu i nacionalnu kulturu

Hrvatski sokol iz Janjine početkom 20. stoljeća

rana je nastava tjelesnoga odgoja, a taj je odgoj postupno stekao važnu ulogu u modernizaciji školske nastave u Hrvatskoj. U Osijeku je još 1784. osnovano Građansko streljačko društvo, zatvorena udruga kojom je upravljalo vijeće. Izgrađena je streljana i organiziran bogat društveni život, a proslave obljetnica bile su svečane. Do ulaska u 20. stoljeće pojavili su se u Hrvatskoj športovi poput streljaštva, planinarstva, klizanja, športske gimnastike, veslanja, konjičkog športa, biciklizma, šaha, mačevanja, športskog ribolova i skijanja. Od početka 20. stoljeća udomačili su se u našoj zemlji novi športovi: nogomet, hokej na travi, tenis, atletika, hrvanje, automobilizam, zrakoplovstvo i plivanje.

U doba reformi bana Ivana Mažuranića 1870-ih godina osnovana su u Hrvatskoj prva moderna tjelovježbena društva: planinarsko, klizačko, bicikli-

Piše: **Željko Holjevac**

Oko sredine 19. stoljeća nastao je u Velikoj Britaniji suvremeni šport sa svrhom natjecanja i postizanja rezultata. Pojavile su se temeljne športske discipline, a osnovana su prva športska društva i klubovi. Osobito je velik zamah suvremeni šport doživio obnovom antičkih olimpijskih igara. Prve moderne Olimpijske igre održane su 1896. u Ateni. Nakon toga osnovani su prvi međunarodni športski savezi koji su počeli organizirati europska i svjetska prvenstva u pojedinim športovima. Prva športska (tjelovježbena) društva u hr-

Franjo Bučar, pokretač modernog športa u Hrvatskoj

vatskim zemljama osnovana su u drugoj polovici 19. stoljeća, a prvi nogometni i drugi klubovi na početku 20. stoljeća. Uskoro je utemeljen Hrvatski športski savez, a na Drugoj redovitoj skupštini u Zagrebu 13. lipnja 1912. osnovan je Hrvatski nogometni savez kao jedna od njegovih sekcija.

SREDNJOVJEKOVNI VITEŠKI TURNIRI

Razvoj športa i tjelesnog odgoja na tlu današnje Hrvatske započeo je još u rimsko doba boričkim igrama i rekreacijom u amfiteatrima i kupalištima u Puli, Varaždinskim Toplicama i drugdje. U srednjem vijeku česti su bili viteški turniri. Popularno je bilo šakanje, bočanje i veslanje, a u Dalmaciji i loptanje. Na području Vojne krajine organizi-

Naslovnica športskog časopisa između dva svjetska rata

Igralište za tenis u Samoboru potkraj 19. stoljeća

Prvo Vijeće HOO-a s predsjednikom Franjom Tuđmanom

stičko i dr. Istodobno je iz Češke stigao sokolski pokret koji je snažno promicao tjelovježbu i nacionalnu kulturu. Prva organizacija Hrvatskog sokola osnovana je 1874. u Zagrebu na inicijativu Čeha Franje Hochmanna, a pokrenut je i tjelovježbeni časopis *Sokol*. Desetak godina kasnije sagrađen je Sokolski dom u Zagrebu i 1904. utemeljen Savez hrvatskih sokolskih društava, koji je 1907. postao član Međunarodne gimnastičke organizacije i 1911. nastupio na svjetskom gimnastičkom prvenstvu u Torinu, a 1912. prerastao u Hrvatski sokolski savez. Za to vrijeme stasali su u Hrvatskoj prvi učitelji i učiteljice tjelesnog odgoja. Organizirani su i prvi tečajevi za njihovo osposobljavanje, a zalaganjem športskog djelatnika Franje Bučara i potporom zemaljskog odjelnog predstojnika za nastavu i bogoštovlje Isidora Kršnjavog pokrenut je prvi tečaj za učitelje gimnastike u hrvatskim školama.

PRVA NOGOMETNA UTAKMICA

Nakon što su 1904. osnovani prvi šahovski i automobilistički klubovi, a 1906. održana prva javna nogometna utakmica u Zagrebu i objavljena *Pravila nogometa* iz pera Milovana Zoričića, na inicijativu športskog djelatnika Marija Riegera Vinodolskog u listopadu 1909. osnovan je Hrvatski športski savez sa svrhom povezivanja svih športskih organizacija u Hrvatskoj i borbe za njihovo međunarodno priznanje. Za prvog predsjednika izabran je prof. Ljudevit Andrassy, a za tajnika Milovan Zoričić. Prva redovita glavna skupština Saveza u ožujku 1911. izabrala je novi upravni odbor koji se založio za uključivanje svih športskih grana iz Hrvatske i Slavonije u HŠS, a na Drugoj redovitoj glavnoj skupštini 13. lipnja 1912. prihvaćeni su pravilnici i imenovani izvjestitelji za više sekcija: nogomet, automobilizam, biciklizam, laku atletiku, mačevanje, plivanje, ručne saonice, skijanje, klizanje i tenis.

Na Trećoj redovitoj glavnoj skupštini u veljači 1913. izabran je za predsjednika

odbora Franjo Bučar, borac za afirmaciju tjelesnoga odgoja i pokretač modernoga olimpizma u Hrvatskoj. Osnovane su nove športske asocijacije, broj članova je porastao, a hrvatska javnost počela je sve pozornije pratiti prvenstvena natjecanja. Na Četvrtoj redovitoj glavnoj skupštini u veljači 1914. najavljeno je osnivanje sekcije za veslanje, a Savezu su pristupili klubovi iz Dalmacije. Istodobno su pokrenuta nastojanja za međunarodno priznanje HŠS-a, ali je izbijanjem Prvoga svjetskog rata ljeti 1914. zabranjen njegov rad. Tijekom četiri ratne godine djelovala je samo nogometna sekcija HŠS-a i to u humanitarne svrhe kao Odbor za priređivanje nogometnih utakmica u korist Crvenoga križa.

Pri kraju Prvoga svjetskog rata zemaljska vlada u Zagrebu dopustila je rad Hrvatskoga športskog saveza, ali su poslije raspada Austro-Ugarske i nastanka monarhističke Jugoslavije tri hrvatska nogometna podsaveza (u Zagrebu, Splitu i Osijeku) u travnju 1919. integrirana u Jugoslavenski nogometni savez, a Hrvatski sokolski savez zamijenjen je Jugoslavenskim sokolskim savezom. Između dvaju svjetskih ratova razvijali su se u Hrvatskoj novi športovi: boks, je-

drenje, kuglanje, motociklizam, hokej na ledu, vaterpolo, stolni tenis, golf, bilijar, odbojka, košarka, kajakaštvo, rukomet... U Banovini Hrvatskoj počelo je osamostaljivanje hrvatskoga športa: osnovana je Hrvatska športska liga i ustrojen Hrvatski nogometni savez, organizirana Hrvatsko-slovenska liga i osnovana Viša škola za tjelesni odgoj u Zagrebu, a među športašima isticali su se osobito tenisači Franjo Punčec i Josip Pallada.

HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR

Tijekom Drugoga svjetskog rata djelovao je Ured državnog vodstva tjelesnog odgoja i športa pri vladi NDH, a športa je bilo i u partizanskim jedinicama, gdje su svoje novo mjesto pronašli i neki stari klubovi poput Hajduka. Poslije rata proširili su se u Hrvatskoj mnogi novi športovi. Istodobno je školovanjem stručnih kadrova dobila na zamahu športska rekreacija u Hrvatskoj, počeo je s radom Kineziološki fakultet u Zagrebu kao visokoškolska ustanova za tjelesni odgoj, a nakon 1945. zaživio je i olimpizam u Hrvatskoj, a hrvatski športaši nastupali su na olimpijskim igrama pod jugoslavenskom zastavom. Matija Ljubek (kanu), Mate Parlov (boks), Antun Josipović (boks), Vlado Lisjak (hrvanje), Đurđica Bjedov (plivanje), Dragutin Šurbek (stolni tenis), Anton Stipančić (stolni tenis) i drugi športski prvaci osvajali su medalje na međunarodnim tjelovježbenim i športskim priredbama. Nakon raspada Jugoslavije i osamostaljenja Hrvatske obnovljen je Hrvatski športski savez, Hrvatski nogometni savez postao je 1992. punopravni član Svjetske nogometne organizacije (FIFA), a stvoren je i Hrvatski olimpijski odbor koji je primljen u članstvo Međunarodnoga olimpijskog odbora. Uoči stoljeća športskih organizacija, prije tri godine Hrvatska je bila domaćin 32. europskog prvenstva u streljaštvu (EPSO), koji je održan u Osijeku. ■

Kuća hrvatskoga nogometa u Zagrebu

ENG A century of athletic organisations in Croatia: The Croatian Football Federation was founded in Zagreb on 13 June 1912 as a section of the Croatian Sports Federation at its second convention.

Srebro antičkih Vinkovaca

Vinkovci, hrvatski Jerihon, nedvojbeno su najstariji grad u Europi, što potvrđuje i senzacionalno proljetno arheološko otkriće ostave s blagom, čijom je prvom prezentacijom Hrvatska obilježila Međunarodni dan muzeja

Ravnatelj MUO Miroslav Gašparović, ministrica kulture Andrea Zlatar i vinkovački gradonačelnik Mladen Karlič na otvorenju izložbe

Napisala: **Vesna Kukavica** Snimke: **Hina**

Kad je 23. ožujka ove godine skupina mladih arheologa tvrtke *Geoarheo* na mjestu buduće poslovne zgrade u Vinkovcima, na adresi Duga ulica 26, otkopala jamu s ostavom koja je krila pravo srebrno blago, nisu ni slutili da je riječ o jednome od najvažnijih arheoloških nalaza svih vremena u Hrvatskoj! Logičan je stoga potez Ministarstva kulture Republike Hrvatske da taj nalaz izloži u zagrebačkome Muzeju za umjetnost i obrt prigodom obilježavanja 35. međunarodnog dana muzeja, koji se održavao pod sloganom: *Muzeji u svijetu promjena. Novi izazovi - nove inspiracije!*

Tako je izložbu "Srebro antičkih Vinkovaca – arheološki nalaz ostave blaga" otvorila 18. svibnja ministrica kulture Republike Hrvatske prof. dr. sc. Andrea Zlatar-Viočić.

Mnogobrojni posjetitelji s vidnim uzbuđenjem promatrali su eksponate prije restauracije, još s tragovima nataloženih povijesnih naslaga zemlje i mulja. Takvima ih je vidio i Šime Vrkić, voditelj arheološkog tima koji je obrađivao teren prije zidanja nove zgrade, koja bi trebala uskoro niknuti na arheološkome nalazištu u središtu Vinkovaca.

38 KILOGRAMA SREBRA!

Jama u kojoj su arheolozi našli blago počinjala je na dubini od oko 0,7 metara, a završavala na dubini od 1,7 metara. Svim tim pojedinostima bavi se kustos antičke zbirke Gradskog muzeja

Vinkovci i kustos izložbe Hrvoje Vulić. Objašnjava posjetiteljima da je riječ o 48 komada posuđa i jednoj gemi, ukupne težine od 38 kilograma srebra! Zanimljiva je vrijednost otkopanog posuđa u umjetničkom obrtu, osobito u vještini potrebnoj za izradu tih predmeta, ističe Vulić.

- Nedavno pronađeno antičko blago predstavljamo javnosti u stanju u kojemu je pronađeno, što je - istaknula je ministrica Zlatar-Viočić - značajan iskorak iz dosadašnje muzejske prakse.

Ravnatelj vinkovačkoga Gradskog muzeja Danijel Petković istaknuo je da se u Vinkovcima, tome najstarijem gradu u Europi u kojemu kulturni život traje 8.300 godina, arheološka istraživanja sustavno provode 40 godina. Petković se ispričao Vinkovčanima što pronađeno blago nisu imali priliku prvi vidjeti na izložbi zbog, kako je rekao, nedostatnih prostornih, a time i sigurnosnih uvjeta u Gradscome muzeju.

Na izložbi, koja će biti otvorena do 10. lipnja, izloženo je 29

od ukupno 48 komada luksuznog posuđa, koje je direktor MUO-a Miroslav Gašparović ocijenio arheološkom senzacijom u svjetskim razmjerima. Ostalih 20-ak predmeta, koji zbog preosjetljivosti nisu izloženi, prikazani su na fotografijama.

- Vrijedni arheološki nalaz, koji prema prvim pokazateljima datira s kraja 4.

stoljeća, nakon restauracije postat će stalnim postavom vinkovačkoga Gradskog muzeja - najavila je ministrica Zlatar-Viočić.

Nakon izlaganja blago će se vratiti u sigurnost trezora iz kojega će biti vađeno za potrebe restauracije koja će trajati nekoliko godina, a obavljat će ga Restauratorska radionica Arheološkog muzeja u Zagrebu.

Vinkovci su najstariji europski grad, dok su na svjetskoj razini po starosti na drugome mjestu, nakon biblijskog Jerihona, kaže ugledni hrvatski arheolog dr. sc. Aleksandar Durman sa zagrebačkoga Filozofskog fakulteta, koji se najdulje u kontinuitetu bavi istraživanjem prapovijesnih slavonskih arheoloških nalazišta.

VINKOVCI STARIJI I OD 8.000 GODINA

- Sretan sam što su ovih dana Vinkovci ponovno u fokusu javnosti, zahvaljujući ovoj fan-

tastičnoj izložbi. Za titulu najstarijega europskoga grada Vinkovci se bore znanstvenim i stručnim otkrićima dulje od četvrt stoljeća, što potvrđuju dosadašnji arheološki nalazi kao i objavljeni rezultati. Arheološki nalazi sežu u daleku prošlost, u vrijeme 6.200 godina prije Krista, nedvojbeno svjedočeći kako su Vinkovci stariji i od 8.000 godina. Prapovijesno naselje postat će grad u antici iz koje, evo, potječe najnoviji nalaz. Vinkovci su baš tada u 4. st. podarili dva rimska cara: Valentinijana i Valensa, a nešto prije toga u istom stoljeću bili su i mjesto sukoba careva Konstantina I. i Licinija. U srcu Slavonije nalazile su se granične utvrde Rimskoga Carstva. U Vinkovcima sam, kao što je poznato, došao do fascinantnoga otkrića prvoga europskog kalendara otisnutog na posudi iz Vučedoške kulture, koju sam našao u pretpovijesnoj metalurškoj radionici, što je neupitna potvrda o prvoj (3.000 g. prije Krista) serijskoj proizvodnji prapovijesnog oružja, dakle i prvom formiranju vojske u službi prvih europskih vladara - rekao je dr. Durman, procjenjujući otkriće arheologa Vulića genijalnim i motivirajućim za daljnja dokazivanja kako su Vinkovci doista ishodište Europe. ■

ENG The antiquity silver of Vinkovci: The Museum of Arts and Crafts in Zagreb marked the 35th International Museum Day with an exhibition spotlighting the Antiquity Silver of Vinkovci – Archaeological Finds of Treasure Hoards.

MANJINSKA VIJEST

PIŠTINA IZLOŽBA U PEČUHU

MAĐARSKA - U organizaciji Hrvatske matice iseljenika i Hrvatskoga kluba "August Šenoa" u Pečuhu je 23. svibnja otvorena izložba slika autora Stjepana Đukića-Pište, nastala po motivima Krležina djela "Balade Petrice Kerempuha". Otvorenje je upriličeno u galerijskom prostoru Hrvatskoga kluba u nazočnosti pripadnika hrvatske zajednice iz Mađarske, autora i gostiju iz Hrvatske. Tom prigodom pozdravne riječi nazočnima uputila je ravnateljica Hrvatske matice iseljenika Katarina Fuček izražavajući zadovoljstvo što ova izložba, kao i drugi Matičini programi, povezuju Hrvate iz Mađarske s matičnom domovinom i pridonose jačanju hrvatskoga identiteta. S tim ciljem pozvala je na sudjelovanje u Matičinim programima nazočne učenike iz Hrvatskoga školskog centra "Miroslav Krleža" u Pečuhu. U ime Krapinsko-zagorske županije koja podupire autora u njegovu prezentiranju javnosti govorio je potpredsjednik županijske skupštine Stanko Majdak pohvalivši kvalitetu autorovih djela i izražavajući najbolje želje sunarodnjacima u Mađarskoj.

O izložbi i autoru govorio je povjesničar umjetnosti Stjepan Špoljarić, istaknuvši da je posrednik između Krležinih Balada i slika glumac Adam Končić, koji ih maelstralno izvodi u predstavi "Ni med cvetjem ni pravice" i koji je potaknuo autora na izradu ovih dojmljivih slika. U ulomcima iz Balada uživala je i publika u Pečuhu gdje je došlo do krasne simbioze s publikom između slika, dramskoga teksta i izvedbe uz glazbenu pratnju Olivera Beloševića.

Na otvorenju je nazočila i generalna konzulica u Pečuhu Ljiljana Pancirov, predsjednik Hrvatske državne samouprave Mišo Hepp i Gabor Đervari, ravnatelj Hrvatskoga školskog centra u Pečuhu. Otvorenje je vodio Mišo Šarošac, predsjednik Hrvatskoga kluba "August Šenoa". (M. Hećimović, D. Plahtan)

Najhrabrija žena Europe

Izvanredna ljepotica, ondašnjim jezikom rečeno prava krasotica, hrvatska grofica Jelena Zrinski izazvala je svojom hrabrošću divljenje cijele Europe do te mjere da ju je francuski kralj Luj XIV. nazvao *najodvažnijom ženom Europe*

Piše: **Mauricij Frka Petešić**

Grofica Jelena bila je najstarije od četvero djece bana Petra Zrinskog (1621. - 1671.) i njegove žene Ane Katarine rođ. Frankopan (oko 1625. - 1673). Iako nema dovoljno podataka o njezinu mladenačkom razdoblju, zna se da je u ranim godinama stekla izvrsnu naobrazbu, posebno u užem obiteljskom krugu. Roditelji su joj bili književnici, a majka uz to i prevoditeljica.

Jelena se rodila vjerojatno u Ozlju 1643., a imala je još dvije sestre: Juditu Petrovniku i Zoru Veroniku, te brata Ivana Antuna. Obje sestre bile su redovnice, a brat je umro u tamnici 11. studenog 1703. u Grazu.

Po savjetu svojih roditelja Jelena Zrinski udala se za mladoga mađarskog kneza Ferenc Rakoczija (1645. - 1676.), a vjenčanje se obavilo 1. ožujka 1666. U kratkom braku s Rakoczijem imala je troje djece: sina Jurja, rođenog 1667., koji umire već kao dijete iste godine, kćer Juliju (1672. - 1717.), koja se udaje 1691. za grofa Ferdinanda Goberta von Aspremont-Lindena i najmlađeg sina Franju (Ferenc II. Rakoczi, 1676. - 1735).

OTPOR PROTIV BEČA

Odlučna i hrabra, ubrzo je poslije vjenčanja privukla supruga pokretu svog oca u otporu protiv Beča, a ona je sama taj otpor proširila po cijeloj Ugarskoj.

Nakon tragičnog sloma Urote 1671. carska vojska ulazi u Gornju Ugarsku i od Jelenine sveskrve Zsófije Bathory dobiva sve Rakoczijeve utvrde osim Mukačeva. Ferenc Rakoczija tada je vlastita majka predala carskim generalima, ali ga je zatim bečki dvor pomilovao. Umro je malo poslije rođenja sina Ferenc II. godine 1676. i ostavio Jeleni s dvoje nejake djece.

Šest godina kasnije grofica Jelena sklapa brak s novim vođom pobune protiv habsburškog dvora, knezom Gornje Ugarske, Imrom Thökölyjem, kojeg je podržavala Velika Porta. Međutim, porazom turske vojske pod Bečom 1683.

nastalo je teško stanje u Ugarskoj jer je carska vojska tjerala Turke i Tökölyjeve pobunjenike. Jelena Zrinski u to je vrijeme sa svojom djecom boravila u tvrđavi Mukačevo (Munkacs, danas u Ukrajini), i hrabro pružila otpor generalu Garaffu koji je žestoko napadao punih pet mjeseci i onda se povukao, ostavivši samo pukovnika Terzija za održavanje blokade Mukačeva. Braneći svoj grad pune tri godine Jelena Zrinski zadivila je ondašnji svijet pa nas ne čudi što ju je Luj XIV. nazvao *najodvažnijom ženom Europe*. Kako pomoć nije stizala niotkud, Jelena je bila prisiljena predati Mukačevo generalu Garaffu, što je učinila 14. siječnja 1688. General je zatim otpremio Jeleni i njezinu djecu, Franju i Juliju, u bečki samostan uršulinki. Franju su odmah odvojili od majke i stavili pod svoje tutorstvo. Odgajan je kod isusovaca u Češkoj, a studirao je na sveučilištu u Pragu.

Imre Tököly i nakon predaje svoje supruge nastavio je pružati otpor Beču sa svojim pobunjenicima, a četiri godine kasnije, u savezu s Osmanlijama, pokušao je carsku vojsku te uspijeva osloboditi Jeleni u zamjenu za zarobljenoga generala Heistera. Jelena Zrinski sa suprugom i pobunjenicima prelazi na prostor Osmanlijskog Carstva 1699. nakon potpisivanja mira u Srijemskim Karlovcima. Bračni par jedno vrijeme živi u Carigradu, a od 1701. u Nikomediji u Maloj Aziji. Tu su stanovali u jednoj vili u kojoj Jelena umire 18. siječnja 1703., a njezin suprug Tököly umire dvije godine kasnije. Oboje su bili pokopani u carigradskom predgrađu Galati u crkvi lazarista.

IZBJEGLIŠTVO I SMRT U TURSKOJ

Dok je Jelena živjela u izbjeglištvu u Turskoj, njezin sin Ferenc II. Rakoczi koristi rat Habsburgovaca za španjolsko naslijeđe i stavlja se na čelo velike mađarske pobune protiv habsburške vlasti. Tražeći pomoć od francuskog kralja

Portret
Jelene
Zrinski

Jelena Zrinski sa sinom Francom
II. Rakoczijem, kip u Mukačevu

Mađarske marke
s likom Jelene
Zrinski

Luja IV., bio je izdan od posrednika i uhićen 18. travnja 1700. te strpan u bečku tamnicu, pod prijetnjom smrtno osude. Međutim, uz pomoć lukavštine i veza svoje supruge, uspio je pobjeći iz zatvora u Poljsku, gdje se jedno vrijeme skrivao. Godine 1703., baš kad mu je umrla majka u Turskoj, vraća se u Mađarsku i nastavlja voditi pobunu protiv bečkog dvora. U toj dugogodišnjoj borbi Ferenc II. postaje pravi nacionalni heroj, a Beč po svaku cijenu traži primirje te mu iz zatočeništva kao posrednike za pregovore šalje suprugu, koju nije vidio pet godina, i sinove Jozsefa i Györgyja, ali

Jelena Zrinski, mađarska marka 2001.
sa sinom Ferencem II

on odbija svaki dogovor i nastavlja s pobunom.

Vjerujući u pomoć koju Luj IV. sporazumom obećava Rakocziju, sabor sazvan u Onodu 13. lipnja 1707. odriče pravo Beču na mađarsko prijestolje, a plemstvo Rakocziju povjerava upravu zemlje. Kako obećana pomoć nije stigla kad mu je najviše trebala, Rakoczi gubi odlučujuću bitku kraj Trenčina 13. kolovoza 1708. i poslije toga još drži samo manji dio istočnog dijela zemlje oko Mukačeva. Tada ga mnogi *kuruci* počinju pomalo napuštati, a 1711. feudalcima protiv njegove volje sklapaju mir s Habsburgovcima. Ne prihvaćajući taj mir, on napušta zemlju 21. veljače 1711. godine. Ferenc II. Rakoczi neko vrijeme boravio je u Poljskoj,

Engleskoj i Francuskoj, a onda se 1717. seli u Tursku, gdje ostaje do svoje smrti. Tamo ga je ponekad posjećivao mlađi sin György. Umro je u Tekirdagu (Rodosto) 8. travnja 1735., a pokopan je u Carigradu pokraj majke Jelene Zrinski. Ostao je do danas jedan od najvećih heroja mađarske borbe za nezavisnost tako da su mu Mađari podignuli spomenike diljem zemlje, a slikari ga ovjekovječili na mnogim platnima. Njegov portret nalazi se na mađarskim novčanicama i na mnogobrojnim poštanskim markama.

ČETIRI MAĐARSKE POŠTANSKE MARKE

Posmrtni ostaci Jelene Zrinski i njezina sina Ferenc II. Rakoczija preneseni su 29. listopada 1906. iz

Jelena Zrinski s djecom u tvrđavi Mukačevo

Carigrada u Košice (Slovačka), uz velike svečanosti u Hrvatskoj i Mađarskoj, te položeni u kriptu katedrale svete Elizabete, a uz njih počiva i Rakoczijev stariji sin Jozsef.

Koliko je Jelena Zrinski poznata i poštovana u Mađarskoj najbolje govori podatak da joj je tamošnja pošta do sada posvetila četiri poštanske marke. Prva je izašla 1945. u nizu *Znamenite žene*, druga 1952. u nizu *Generali i heroji*, treća 1976. godine u nizu posvećenom njezinu sinu *300 godina od rođenja Ferenc II. Rakoczi* i četvrta 2001. za *Drugo tisućljeće*, kojemu je Mađarska posvetila čak četiri niza. Ova zadnja je najsimboličnija jer je Jelena na istoj marki zajedno sa svojim slavnim sinom Ferencem II. Rakoczijem, kojemu su Mađari uz ove marke posvetili još petnaestak poštanskih maraka. ■

Tvrđava Palanok u Mukačevu danas

ENG Croats on foreign postal stamps – Countess Jelena Zrinski (Ozalj, 1643 – Nicomedia, 1703): The great courage and beauty of Croatian Countess Jelena Zrinski earned her the admiration of all Europe.

Sedam odgovora na knjigu Ulricha Schillera

Kako nas svakog dana neugodno iznenađuju izjave lidera istočnih susjeda kojima se svojata hrvatski teritorij i prekraju povijesni fakti - Borićeva knjiga na jednome velikome europskom jeziku iznimno je korisna

Gojko Borić

Napisala: **Vesna Kukavica**

Publicist iz Njemačke Gojko Borić u novoj knjizi, uz angažman šestorice koautora, oštro kritizira knjigu Ulricha Schillera *Deutschland und seine Kroaten/Vom Ustaša-Faschismus zu Tudjman's Nationalismus* (Njemačka i njezini Hrvati/Od ustaškoga fašizma do Tuđmanova nacionalizma), objavljenu 2010. u Donat Verlag iz Bremena. Publicist Schiller politički neorektnim stilom, od ustaškog fašizma do Tuđmanova nacionalizma, zastupa tezu po kojoj su Republika Hrvatska i njezino većinsko katoličko stanovništvo od kraja Drugoga svjetskog

rata 1945. težili raspadu Jugoslavije, te kad god je to bilo moguće činili diverzije, a na kraju svoj plan i ostvarili nedemokratskim sredstvima na štetu drugih (!?). A sve uz aktivnu pomoć Savezne Republike Njemačke.

Prema Schilleru, za tih pedesetak godina hrvatski ekstremisti iz inozemstva, a pogotovo iz Njemačke, uvelike su pridonijeli kraju Jugoslavije. Autor, procjenjujući domaći i strani analitičari, pretjeruje s važnošću hrvatskih ekstremista na groteskan način. Po njemu su znani teroristi šezdesetih i sedamdesetih godina isključivo hrvatski nacionalisti, dok IRA, ETA ili Crvene brigade nisu niti važne za europske procese druge polovice 20. stoljeća, koje karakterizira hladnoratovska blokovska suprotstavljenost.

NA KNJIGU ODGOVORIO KNJIGOM

Šokiran tom knjigom, neprimjerenom za razinu političke demokracije u Europi 21. stoljeća, naš Berlinčanin Gojko Borić, koji je u vrijeme Jugoslavije živio u egzilu i dijelio sudbinu stotina tisuća hrvatskih emigranata nepravedno protjeranih zbog političkih razloga iz SFRJ diljem svijeta i osobito zemalja zapadne Europe, te koji je dugo godina radio u Deutsche Welleu gdje je bio i voditelj hrvatske redakcije - priredio je zbornik koji opovrgava jednu po jednu Shillerovu zlonamjernu tezu na empirijski način. Ukratko, Borić je na knjigu odgovorio knjigom!

Ulrich Schiller nije bilo tko i njegova je knjiga, koliko god bila sićušna, dostupna u biblioteknim bazama Njemačke pa je Borićev mali nakladnički pothvat – to značajniji. Kako nas svakog dana neugodno iznenađuju izjave lidera istočnih susjeda s one strane Dunava u kojima se svojata hrvatski teritorij i prekraju povijesni fakti, a koje su nedavno objavljene u njemačkome utjecajnome dnevnom listu iz Frankfurta

na Majni – Borićeva knjiga na jednome velikome europskom jeziku pokazuje se još korisnijom.

Ulrich Schiller svojedobno je bio jedan od najpoznatijih njemačkih tiskovnih i radiotelevizijskih novinara. Rođen 1926. u Mittelwaldeu (prije Njemačka, a nakon 1945. poljska Šlezija), uz studij slavistike doktorirao je na filozofiji. Od 1956. bio je izvijestitelj iz Beograda, Moskve i Washingtona, kao i urednik mnogobrojnih televizijskih emisija te politički analitičar u lijevo-liberalnom tjedniku *Die Zeit*. Preminuo je nedavno u 85. godini života.

Zanimljivo, Borić na Schillerov pamflet odgovora uz vlastiti oštri i argumentirani tekst i s priložima nekoliko stručnjaka za društvena pitanja. To su dr. Mario Grčević (lingvist i povjesničar), prof. dr. Aleksandar Jakir (povjesničar), prof. emeritus dr. Ivan Pederin (povjesničar), mr. Branko Salaj (političar i publicist), dr. Tomislav Vujeva (povjesničar) i Tvrtko P. Sojčić (povjesničar).

PREBRZO PRIZNATA HRVATSKA?

Izbor autora nije bio slučajna, već su birani kao upućeni svjedoci vremena, a čak su dvojica mlađih autora prije određena vremena objavila dvije izvrsne doktorske disertacije o hrvatskome nacionalnom pitanju (Sojčić) i položaju Crkve u Hrvata za vrijeme Drugoga svjetskoga rata (Vujeva). Profesori Jakir i Pederin publicirali su mnogobrojne vrijedne znanstvene radove iz novije hrvatske povijesti. Dr. Grčević najviše je ugodno iznenađen jer je ne samo vrstan lingvist, nego i povjesničar. Salaj je sjajan publicist, a kao bivši ministar i veleposlanik RH odličan je i nezaobilazan svjedok vremena.

Urednik zbornika Borić ovim je odabirom autora stvorio tim čiji skupni tekst krase mješavina znanja, svjedočenja i pronalazljiva publicističkog štiva. Neki smatraju da je Borićev pothvat "podignuo vrijednost" tome Schillerovu pamfletu. No, stvari treba promotriti s nevjerojatnih pozicija, smatra Borić. Jedan od glavnih udaraca ovoga pamfleta ide na adresu Kohlove/ Genscherove vlade koja je, prema Schilleru, prebrzo priznala Hrvatsku i prisilila ostale članice Europske unije da to učine. On čak drži da pravo na samoodređenje, na temelju kojega je priznata Hrvatska, ne mora baš uvijek vrijediti te ako vrijedi za Hrvate, onda bi vrijedilo i za krajinske Srbe. Ono što je najgore u ovoj knjizi jest Schillerovo povezivanje, kako on kaže, "fašističke NDH" sa sadašnjom "nacionalističkom Republikom Hrvatskom" koja je i u preambuli svoga Ustava, kao jedina država u Europi, deklarirano antifašistička. Sve to Schiller nije zanimalo. Napravio je i nevjerojatne pogreške, primjerice velikana hrvatskog pjesništva stradalog od četničke ruke Ivana Gorana Kovačića preimenovala je u Kovačevića i sl. Stručnjaci iz Borićeva tima recenzirali su djelo toga njemačkog novinara te svoje kritičke osvrte ukorili u knjigu. Taj zbornik recenzija objavio je Hrvatski svjetski kongres Njemačke. ■

ENG *Seven replies to Ulrich Schiller's book:* In his new book German publicist Gojko Borić offers a sharp criticism of a book by Ulrich Schiller in which he claims that the Republic of Croatia was created using undemocratic means to the detriment of others and with the active support of the Federal Republic of Germany.

MANJINSKA VIJEST

PREMIJERA PREDSTAVE 'IVICA I MARICA'

ZAGREB - U Velikoj dvorani Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu održana je 7. svibnja ove godine svečana premijera dramske predstave "Ivica i Marica", koju su prema ideji dr. Luke Štilinovića osmislili i izveli članovi Dramske sekcije Hrvatske mladeži Bačke i Srijema, a predstavu je režirala redateljica Frana Marija Vranković iz Zagreba. Tema predstave "Ivica i Marica" svima je vrlo bliska, riječ je o realnoj životnoj situaciji u kojoj mladi zaljubljeni par (Ivica i Marica) podrijetlom iz Vojvodine završava fakultet, dolaze im roditelji na promociju i saznaju da njihova "mala" kći već ima ozbiljnog momka, a roditelji njezina momka, koji je Šokac, saznaju da njihov sin nema curu Šokicu, kao što bi 'trebao', već Bunjevku. Situaciju dodatno komplicira i činjenica da su Maričini roditelji poljoprivrednici, priprosti ljudi (Šime i Lozika), dok Ivica potječe iz fakultetski obrazovane obitelji (Kata). Dakako, za tu roditeljima 'problematičnu' situaciju mladi ne haju, nego imaju svojih prećih briga, nalaze se pred velikom životnom odlukom - ostanak u Zagrebu ili povratak u rodni kraj.

Ne treba niti spominjati da su članovi Dramske sekcije Hrvatske mladeži Bačke i Srijema čisti amateri te da je oduševljena publika u prepunoj Velikoj dvorani Hrvatske matice iseljenika ovacijama ispratila ovu mladu glumačku družinu i natjerala ih nekoliko puta na povratak na pozornicu. U predstavi su nastupili i članovi Tamburaškog sastava "Traženi", podrijetlom iz Vojvodine. Nakon predstave Hrvatsku mladež Bačke i Srijema publika je predstavila djelatnica Hrvatske matice iseljenika Marija Hećimović, voditeljica Matičina Odsjeka za hrvatske nacionalne manjine, dok je Mirela Stantić u ime Hrvatske mladeži Bačke i Srijema zahvalila Zajednici protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Društvu vojvođanskih i podunavskih Hrvata i Udruzi za potporu bačkim Hrvatima koji su im pružili potrebnu pomoć i uvjete za normalan rad. (Z. Žužić, P. Gašparović)

Grad turizma, Frankopana, Vinodolskog zakonika...

Novi Vinodolski jedan je od najstarijih hrvatskih turističkih središta. Prvo gradsko kupalište izgrađeno je još 1878. godine, a prvi hotel 1892. godine. Još 1902. godine Novi Vinodolski dobio je status morskog kupališta i klimatskog lječilišta

Panorama Novog Vinodolskog

panoramu Novoga Vinodolskog s mora ili planinskih vidikovaca iznad Ledenica, ponajbolje se sagledava vizura Vinodola s bilom visokim oko 300 metara nadmorske visine, flišnom zonom koja je blago nagnuta prema bilu i Novom Vinodolskom te kontinentskim planinskim zaleđem s vrhovima oko 800 metara n.v. Vizure Novoga Vinodolskog najbolje je sagledati s više vidikovaca "Oči Vinodola" smještenih jugoistočno od grada na planinskom zaleđu do 700 metara nadmorske visine. To su vidikovci Gradina, Sviba i Kuk koji su označeni turističkom signalizacijom i koji su značajan dio turističke ponude za one željne dobrih pozicija za panoramsko snimanje.

Zahvaljujući plodnoj flišnoj zoni naseljenost u Vinodolu datira još iz antičkog razdoblja, a uz povoljne uvjete za poljoprivredu i izvore vode ovaj prostor bio je značajan i u prometovanju prema unutrašnjosti. U srednjem vijeku knezovi Frankopani grade niz utvrda u Vinodolu koja su bila središta naseljenosti. To

Piše: **Zvonko Ranogajec**

Novi Vinodolski jedan je od najstarijih turističkih središta na Jadranu, kao i grad duge i bogate povijesti vezane uz knezove Frankopane. To je i grad poznatoga Vinodolskog zakonika iz 1288. godine. Teritorijalno-politički Novi Vinodolski pripada Primorsko-goranskoj županiji i najjužniji je grad na obali Kvarnera. Područje Novoga Vinodolskog na jugoistoku graniči sa susjednom Ličko-senjskom županijom, na istoku graniči s Karlovačkom županijom, na sjeveru općinom Mrkopalj, na sjeverozapadu Vinodolskom općinom te na zapadu gradom Crikvenicom. Na jugozapadu, na prostoru Vinodolskog kanala, Novi Vinodolski graniči s općinama Vrbnikom i Baškom na otoku Krku.

Uz ime Novi Vinodolski nerijetko se veže pojam Vinodola. To ipak nisu istovjetni pojmovi jer je Vinodol znatno širi geografski pojam koji čini specifična reljefna cjelina smještena između Bakarskoga zaljeva na sjeverozapadu i Novoga Vinodolskog i Ledenica na jugoistoku. Vinodol se sastoji od triju reljefnih cjelina. To su naseljene i plodne flišne zone koje su primorskim bilom odvojene od obale i strmi kontinentski odsjek u smjeru Gorskog kotara. Flišna zona nastala je tektonskim pokretom i rasjedom koji je planinsko bilo odvojio od strmoga planinskog odsjeka na kontaktu s Gorskim kotarom. Reljefno-pedološku definiranost završili su vodotoci od kojih danas dominira Dubračina koja presijeca primorsko bilo pokraj Crikvenice gdje se ulijeva u Jadransko more, kao i Suha Ričina koja se u Jadran ulijeva pokraj Novoga Vinodolskog. Promatrajući

Djevojčice u novljanskoj nošnji

Kvadratična kula
"Kvadrac" svojevrsni je
simbol grada

su Drivenik, Tribalj, Grižane, Bribir, Ledenice, kao i Novi Vinodolski. Prvo spominjanje Novoga potječe iz 1288. kada je napisan Vinodolski zakonik. U njega su Frankopani unijeli najviše elemente sudbene vlasti u Vinodolu kojoj su oni bili na čelu. Frankopani su vladali Novim do 1671. kada je ubijen posljednji Frankopan. Tijekom srednjeg vijeka grad je imao više kriznih događaja i godina kada su ga pljačkali i uništavali Turci (1527. godine) i Venecija (1598. i 1615. godine), a bio je uništen i u potresu 1750. godine. Kada padom Like i Krbave biva ugrožen biskupski Modruš, 1493. nakon tragične bitke na Krbavskom polju, modruški biskup Kristof Dubrovčanin zajedno s kaptolom seli se u Novi Vinodolski o čemu danas svjedoči ploča na župnoj crkvi sv. Filipa i Jakova.

Od nekadašnjeg kaštela opasanog bedemima ostala je samo kvadratična kula "Kvadrac", svojevrsni simbol grada, dok je današnji Novi po svojoj urbanoj strukturi zadržao koncipiranost ulica i

trgova unutar bedema nekadašnjeg kaštela. Uz kulu Kvadrac, simbol grada je župna crkva sv. Filipa i Jakova koju je 1498. godine posvetio biskup Kristofor, a koja je restaurirana 1520. godine. Zvonik uz crkvu sagrađen je početkom 20. stoljeća, a s trga se pruža ponajbolji pogled na grad, pogotovo na Kalvariju na desnoj obali Suhe Ričine.

'OČI VINODOLA'

U Novome Vinodolskom duga je povijest pismenosti i kulture. Od 1453. do 1786. godine red pavlina bio je u Novom nositelj pismenosti i podučavanja djece. Nakon što je njihov red ukinut, u Novom je osnovana osnovna škola 1786. godine. U gradu djeluje i katedra čakavskog sabora "Novljansko kolo" koje je promicatelj njegovanja i očuvanja bogate čakavske baštine. Iz Novoga Vinodolskog je niz značajnih osoba hrvatske kulture među kojima se ističe prvi hrvatski ban pučanin Ivan Mažuranić, plodni književnik i autor epa "Smrt Smail-age Čengića", a

koji je dopunio i Gundulićeva "Osmana". On je bio i djed književnice Ivane Brlić-Mažuranić. Novi Vinodolski jedan je od najstarijih hrvatskih turističkih središta u rangu Opatije i Crikvenice. Prvo gradsko kupalište izgrađeno je još 1878. godine, a prvi hotel 1892. godine. Još 1902. godine Novi Vinodolski dobio je status morskog kupališta i klimatskog lječilišta. Turizam je i danas okosnica gospodarskog razvoja, a većina infrastrukturnih zahvata u gradu u funkciji su turizma. Hotel Lišanjsko središte je turističke aktivnosti s mnogobrojnim sadržajima. Grad je poznat po ljetnom karnevalu, kao i nizu kulturnih manifestacija. Turizam je važan u priobalnim naseljima Povila i Klenovici, sasvim novoizgrađenome turističkom naselju 70-tih godina prošlog stoljeća, koje je poznato i kao staro središte ribarstva u tom dijelu Jadrana.

OBNOVA VINOGRADARSTVA

I vinogradarstvo je sve značajnije, posebno od početka 90-tih godina prošlog stoljeća kada su intenzivniji uzgoj vinove loze započeli u Novljanskom polju prognani Vukovarci. Sagrađena je i vinska cesta s turističkim sadržajima. U zaleđu Novog značajno je i šumarstvo na prostoru naselja Batera i Zagona.

Grad čini 20 naselja, a prema zadnjem popisu iz 2011. godine ima 5.308 stanovnika, što je za 26 više nego 2001. godine. Naselje Novi Vinodolski prema zadnjem popisu ima 4.111 stanovnika, što je minimalno smanjenje za osam stanovnika. Ostala veća naselja su Klenovica s 322 stanovnika, Ledenice 172 i Donji Zagon sa 143 stanovnika. ■

ENG Our towns and cities - Novi Vinodolski: One of the first tourist destinations on the Adriatic seaboard and a town of long and rich history related to the Frankopan dukes.

Poznata šljunčana plaža

Vinodolski zakonik

Frano Prcela: Hrvatsko iseljništvo i katoličke misije u Zapadnoj Europi (1)

O d svih relevantnih čimbenika u "praćenju" migracijskih valova Hrvata diljem svijeta naj snažniji i naj trajniji suputnik je upravo Katolička crkva. Nigdje Crkva svojim brojnim misijama odnosno zajednicama nije tako sustavno i brojčano prisutna kao što je to slučaj upravo u Europi odnosno Zapadnoj Europi. Prema podacima Hrvatske biskupske konferencije od svibnja 2010. godine u cijelom svijetu djeluju 184 misije, u kojima je 199 svećenika, 5 đakona i 67 časnih sestara. Od toga je u Zapadnoj Europi više od 2/3 kako zajednica tako i pastoralnih djelatnika: 131 misija, 133 svećenika, 42 časne sestre i svih 5 đakona.

ke u Zapadnoj Europi, pri tome se može govoriti o četiri vremenske faze njezina pastoralnog rada: 1) za vrijeme II. svjetskog rata; 2) od 1945. do 1965. godine; 3) od 1965. do 1991. godine i 4) od 1991. godine do danas.

POVIJESNI PRESJEK

Za vrijeme II. svjetskog rata

Prva faza organiziranoga pastoralnog rada vuče svoje korijene još u II. svjetskom ratu kad je nadbiskup Alojzije Stepinac poslao nekoliko svećenika za oko skoro sto tisuća hrvatskih radnika na radu u Njemačkom Reichu. Navedeno razdoblje brige Crkve za svoje iseljenike jedva se spominje u monografskim prikazima jer je slabo istraženo.

Da je Crkva u domovini već tada prepoznala potrebu za praćenjem pripadnika svoga naroda u inozemstvu pokazuje i inicijativa Alojzija Stepinca koji je 1940. godine u Zagrebu pokrenuo list "Hrvat u tuđini". Već naslov spomenute publikacije govori o tome kako je Crkva svoj rad od samih početaka gledala kao nacionalnu skrb. Stepinac svoj rad nastavlja na rad zagrebačkog nadbiskupa Bauera, koji je još 1912. godine osnovao "Društvo sv. Rafaela" kojemu je cilj bio podržati interese i potrebe hrvatskih iseljenika diljem svijeta.

Stepinac obnavlja spomenuto društvo, kojemu je nakon I. svjetskog rata zamro rad, te pokreće nekolicinu drugih akcija u vezi sa skrbi o hrvatskom iseljništvu.

Pastoral bez "putnih isprava"

Proglasenje Nezavisne države Hrvatske (NDH) 10. travnja 1941. godine Katolička crkva jednodušno je pozdravila. "Stoljetni san" hrvatskog naroda mogao se uspostaviti i održati samo milošću Hitlera koji je zauzvrat tražio beskompromisno nasljedovanje rasističkih i fašističkih programa. Pred kraj II. svjetskog rata dolazi do ponovnog stvaranja jedinstvene države Južnih Slavena (tzv. druga Jugoslavija) pod vodstvom Komunističke partije. Bježeći pred osvetom novog

režima velik broj pripadnika hrvatskoga naroda (oko nekoliko stotina tisuća) tražio je utočište na zapadu Europe. Najveći broj članova zbjega morao se vratiti u "novu Jugoslaviju", pri čemu su mnogi na tom putu (koji se u kolektivnom sjećanju usjekao kao "križni put" odnosno "Bleiburg") mučki ubijeni. Među onima koji su uspjeli dokopati se Zapada, njih više desetina tisuća, bila je i nekolicina svećenika.

Njihovo utočište u izbjegličkim logorima u Austriji i Italiji postalo je ujedno i prvo organizirano mjesto pastoralnog rada ove druge faze, upravo sa suizbjeglicama odnosno suprognanicima. Računa se da je najveći broj njih, kako svećenika tako i drugih prognanika, kasnije svoj trajni iseljenički kutak našao upravo u Zapadnoj Europi. Napuštajući spomenute logore njihovi dolasci na nova mjesta označavali su ujedno i osnivanje samostalnih zajednica odnosno misija u tim gradovima. Osim spomenutih svećenika izbjeglica u pastoralni rad su se uključili i svećenici koji su se za tekli (uglavnom na studiju) u inozemstvu nakon završetka II. svjetskog rata. Dok je u prvoj fazi migracija imala primarno ekonomsko (a i ideološko) obilježje, Hrvati migranti u ovoj drugoj fazi (najvećim dijelom) to su postali zbog političkih razloga. Počeci pastoralnog rada u pojedinim gradovima, regijama i državama Zapadne Europe uglavnom su osobne inicijative pojedinih svećenika.

Reagirajući na golemi migracijski val izazvan kataklizmom II. svjetskog rata Katolička crkva 1952. godine objavljuje Apostolsku konstituciju "Exsul familia", u kojoj postavlja okvire pastoralnog rada s migrantima. U to vrijeme u brizi Katoličke crkve u Hrvata za migran-

Vjernici HKM Darmstadt na jednom od brojnih hodočašća

Kako je ovdje riječ o Zapadnoj Europi, pod time se misli i na Sjevernu Europu. Naime, pri tome uključujemo još dvije zemlje gdje se organizirano okupljaju katolički vjernici hrvatske nacionalnosti: Norvešku (jedna misija) i Švedsku (pet zajednica).

U tri zemlje njemačkoga govornog područja su 2/3 hrvatskih iseljenika u Europi: Austriji, Švicarskoj i Njemačkoj, s tim da zadnja spomenuta država ima više od dvije trećine od ukopnog broja. A prema nekim proračunima u Zapadnoj Europi bi moglo biti oko 600 do 700 tisuća hrvatskih migranata, s tim da njima treba još pridodati više od 100.000 onih koji rade na crno.

Kad je riječ o organiziranoj brizi Katoličke crkve u Hrvata za svoje vjerni-

Mladi vjernici iz Berlina na nedavnom Susretu hrvatske katoličke mladeži održanom u Sisku

te snažno se profilirao Hrvatski zavod sv. Jeronima kao koordinacijski centar ne samo za dušobrižničke, nego i kariativne i (crkveno)političke poslove. U pastoralu hrvatskih migranata određenu prekretnicu k sustavnoj koordinaciji dušobrižničkih poslova (ne samo za Europu) predstavlja 1957. godina kad je vatikanska Konzistorijalna kongregacija imenovala Krešimira Zorića za člana svoga Vrhovnog vijeća za migraciju. Godinu dana kasnije Zorić osniva ured "Cura pastoralis pro emigrantibus croatis", u kojem se rađaju mnoge nove pastoralne inicijative u radu s hrvatskim migrantima.

U svakom slučaju ovu drugu fazu karakterizira, između ostalog, da su gotovo svi, kako svećenici tako i vjernici, osobe bez "službenih putnih isprava" zemlje iz koje dolaze. Stoga ne začuđuje da je pastoralni rad bio i politički pothvat, ne samo u očima jugoslavenskog režima.

"Otvaranje Jugoslavije"

Ne samo u organizacijskom smislu najplodonosnije razdoblje hrvatskog dušobrižništva u inozemstvu predstavlja treća faza – vrijeme od 1965. do 1991. godine. Više je čimbenika utjecalo na

vrlo dinamičan razvoj pastoralnog rada. S jedne strane politička klima. Naime, komunistički režim Jugoslavije počinje se otvarati prema Zapadu, a 1966. godine dolazi i do uspostave diplomatskih odnosa s Vatikanom. S druge, pak, strane i nova teološka promišljanja II. vatikanskog koncila o radu s migrantima potiču sustavnije organiziranje pastoralne skrbi za migrante. Tako je otvaranje Jugoslavije prema Zapadu imalo za posljedicu da je i nekoliko stotina tisuća Hrvata krenulo na tzv. "privremeni rad" u europsko inozemstvo, i to redovitim putem – s putovnicom u džepu, a ne ilegalnim bijegom preko granice. Isto tako je i sa svećenicima, koji sve do 1965. godine nisu mogli sa službenim dekretom ondašnje biskup-

ske konferencije otići na rad s hrvatskim radnicima u inozemstvu. Ne samo da se uz relativnu slobodu u matičnoj domovini otvaraju nove mogućnosti za organiziraniji pastoralni rad, nego upravo u drugoj polovici 60-ih godina zahvaljujući "otvaranju granica" i velikom broju nezaposlenih dolazi do pravog egzodusa Hrvata u europske zemlje, što stavlja odgovorne u Crkvi pred velike izazove.

Tako je Vladimir Vince u lipnju 1966. godine imenovan prvim nacionalnim ravnateljem hrvatske inozemne pastve. Vrlo poduzetno i uspješno organizira prve korake ustanove "Directio nationalis operum pro migrationibus croatis" sa sjedištem u Rimu. U manje od dvije godine uspijeva u dogovoru s biskupima i višim redovničkim poglavarima iz matične domovine pridobiti nekolicinu svećenika za rad s migrantima, osniva hrvatske katoličke misije u Europi (kao i drugdje diljem svijeta), sve do tragične smrti u zrakoplovnoj nesreći dok je obilazio hrvatske katoličke migrante u Južnoj Americi 6. ožujka 1968. godine.

Upravo u godini najmasovnijeg odlaska Hrvata na rad u Zapadnu Europu Kongregacija za biskupe u Vatikanu objavljuje 15. kolovoza 1969. Instrukciju o pastoralnoj brizi za migrante ("De pastoralia migratorum cura"). Biskupska konferencija Jugoslavije (BKJ) neuobičajeno brzo reagira osnivanjem Vijeća za hrvatsku migraciju, kao i posebnog vijeća za slovensku migraciju. Tajnikom hrvatskog vijeća imenovan je novi nacionalni ravnatelj za inozemnu pastvu, nasljednik tragično poginulog Vincea, svećenik zagrebačke nadbiskupije Vladimir Stanković. Njegovoj dvostrukoj službi (tajnik Vijeća BKJ za hrvatsku migraciju i ravnatelj Hrvatske inozemne pastve) uskoro se pridružila i ključna treća uloga, bliskog suradnika zagrebačkog nadbiskupa i ujedno predsjednika BKJ kardinala Franje Kuharića. U tom "trokutu" kako službi tako i upućenosti iz prve ruke o planovima i teškoćama samoga vrha domovinske crkvene hijerarhije Stanković je dinamično i trajno obilježio rad hrvatske inozemne pastve u sljedeća tri desetljeća (1969. - 1999.). Između ostalog, osim rimskog ureda osniva jedan ured za svoje poslo-

ve i u Zagrebu. Pokreće tiskanje knjiga o problematici inozemne pastve. Bez sumnje jedna od najznačajnijih publikacija je monografija "Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine" (1980.). Također treba navesti i sljedeće publikacije: zbornik "Odgovornost Crkve u svijetu u pokretu" (1980.), te "Crkva i hrvatsko iseljništvo" (1982.).

Nadalje, Stanković organizira proslave Iseljeničkog dana te pokušava senzibilizirati buduće teologe i svećenike za rad s migrantima predajući na Katoličkome bogoslovnom fakultetu (u Zagrebu, Rijeci i Sarajevu) nekoliko semestara 80-ih godina kolegij "Theologia pastoralis migrantium" (Pastoral selilaštva). Značajnu ulogu odigrali su i pastirski pohodi kardinala Kuharića (kao i drugih biskupa) hrvatskim migrantima u Europi kojima je (gotovo uvijek) koordinirao i u njima sudjelovao upravo mons. Vladimir Stanković. A kardinal Kuharić uživao je

među hrvatskim migrantima (i još uvijek uživa!) poseban ugled. U njemu su (nipošto samo vjernici, katolici!) vidjeli ne samo "hrvatskog primasa", nego i autoritet nacionalnog jedinstva.

Dok je do 1965. godine u pastoralni rad s hrvatskim migrantima u Zapadnoj Europi bilo uključeno samo 20-ak svećenika, pred kraj ove treće faze, krajem 80-ih godina, već ih je oko 150, sa skoro još toliko pastoralnih suradnika i nešto manje socijalnih radnika. (Usp. Vladimir STANKOVIĆ, Katolička crkva i Hrvati izvan domovine, u: Bogoslovska smotra, 56 (1986.) 1-2, str. 73. - 98.) ■

(Drugi, završni dio priloga možete pročitati u sljedećem broju Maticе!)

HRVATSKI JEZIK U EUROPSKOJ UNIJI

Gotovo svakoga dana čujemo kako neki od naših mladih intelektualaca odlazi u Bruxelles. Oni u braku vode i svoje obitelji, a dječica će im odrastati u tuđoj sredini. Mnogi, osobito mladi pravnici sanjare o Luksemburgu, dodatno se školuju i pripremaju za različite službe. Usporedno s usavršavanjem svoga znanja stranih jezika, nastoje poboljšati i svoje znanje normiranoga hrvatskoga književnoga jezika, glede pravopisa, gramatike i rječnika. Govore o hrvatskom kao ravnopravnom jeziku u zajednici europskih jezika.

Na temelju dosadašnjega iskustva ne možemo biti sigurni hoće li to zaista biti hrvatski jezik ili će se prema potrebi zamjenjivati bilo kojim drugim službenim jezikom susjednih država s kojima graničimo na istoku, a možda i neakvom neodređenom mješavinom standardnih jezika. Dosadašnja iskustva čine naš strah opravdanim. Prošloga sam se mjeseca vozila Lufthansinim zrakoplovom iz Frankfurta u Zagreb. Pri polijetanju je, nakon pozdrava i uputa putnicima na njemačkom i engleskom jeziku, za hrvatske putnike puštena snimka na srpskom jeziku. Pri slijetanju je pak puštena snimka na hrvatskom. Primjer jasno pokazuje da se Lufthansini službenici odnose prema hrvatskom i srpskom kao prema jednomu jeziku. Na prigovor koji im je jedna uzrujana putnica uputila elektroničkom poštom – nisu reagirali. Hoće li tako biti i na-

Piše: **Sanja Vulić**

kon što službeno uđemo u Europsku uniju? Ne budemo li se složno i energično zalagali za vlastiti jezik, s velikom vjerojatnošću možemo nešto slično očekivati. Pritom nije dostatno opravdanje kako je hrvatski jezik s malim brojem govornika kojega malo tko izvan Hrvatske razumije. I nizozemski jezik razumije malo tko izvan Nizozemske, pa ipak, u nizozemskim prodavaonicama, uključujući i one prehrambenim proizvodima, rijetko ćete naći proizvod s natpisom, makar i vrlo kratkim, na bilo kojem drugom jeziku osim na nizozemskom. Ako ne znate, kupujte s rječnikom u rukama ili pretpostavljajte uspoređujući

s drugim srodnim jezicima. Nizozemcima vjerojatno nitko zbog toga ne prigovara, premda su u Europskoj uniji. Naprotiv, smatra ih se vrlo tolerantnima.

A na našim je sveučilištima u modi držati nastavu na stranim jezicima. Ne znam zbog čega je potrebno hrvatskim studentima na hrvatskim sveučilištima predavati na stranim jezicima, kad je mnogima i na hrvatskom teško pratiti nastavu. Zamislite npr. u Zagrebu nastavu iz hrvatske dijalektologije na engleskom ili francuskom jeziku. Srećom, za sada se nastava na stranim jezicima samo preporučuje, ali se još ne propisuje. Što će nam donijeti budućnost ne znamo, ali je nedvojbeno da se u Hrvatskoj postupno vraćamo na pretpreporodno stanje. A hoćemo li iza toga imati nove preporoditelje? ■

MANJINSKE VIJESTI

NJEMAČKO-HRVATSKI JEZIČNI DODIRI U GRADIŠĆU

AUSTRIJA - Znanstveni institut gradišćanskih Hrvatov (ZIGH) izvrsno je priredio prezentaciju knjige *Njemačko-hrvatski jezični dodiri u Gradišću* autorice dr. sc. Aleksandre Ščukanec u Društvenome centru u Trajštofu, hrvatskom selu nedaleko od Željeznoga, u petak 11. svibnja.

U nazočnosti mnogobrojne publike o knjizi je zanimljivo govorio mr. sc. Ivo Sučić (Ivan Leo Szuscich), ugledni jezikoslovac, prevoditelj i autor niza vrijednih lingvističkih monografija. Sučić je knjigu ocijenio zapaženim izdanjem iz područja dodirnoga jezikoslovlja gradišćanskih Hrvata. Inače, mlada autorica dr. sc. Aleksandra Ščukanec bila je počašćena činjenicom da je njezin promotor Ivo Sučić, koji je poznat u akademskoj zajednici kao glavni urednik Gramatike gradišćanskohrvatskoga jezika te Pravopisa gradišćanskohrvatskoga jezika.

Moderatorica prezentacije bila je predsjednica ZIGH-a mr. sc. Zlatka Gieler, koja je istaknula značaj razvitka kulturnih i znanstvenih veza između gradišćanskohrvatske zajednice te institucija i pojedinaca iz matične zemlje. Znanstveni interes te razmjena kulturnih sadržaja bit će još bogatija zahvaljujući knjižnoj građi koju je Hrvatskoj

darovao dopisni član HAZU-a iz Austrije dr. sc. Nikola Benčić te onoj knjižnoj građi koja je zbog raznih donatorskih izvora prikupljena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu i stoji na raspolaganju čitateljima u domovini od prošle godine.

Za tu se perspektivu založio i nazočni urednik Hrvatskih novina, ugledni intelektualac Petar Tyran, rekavši da je knjiga pobudila zanimanje za razvitak višejezičnosti, što je osobito važno u trenutku kada Hrvatska pristupa zajedničkoj europskoj obitelji u kojoj će hrvatski jezik biti 24. službeni jezik EU-a. Monografija Aleksandre Ščukanec pruža detaljan uvid u problematiku utjecaja njemačkoga jezika na gradišćanskohrvatski iz nekoliko perspektiva: sistemskolingvističke, sociolingvističke i jezičnobiografske, rečeno je na prezentaciji na kojoj je autorica navodila i niz primjera iz knjige. (V. Kukavica, D. Plahtan)

Proboj 'zvučnog zida šutnje'

"Jurčević među prvima skida s nekih poznatih osoba titulu heroja i ubraja ih u zločince", rekao je biskup Bogović, dodavši kako knjiga zorno prikazuje neodrživost komunističke slike povijesti

Predstavljajući knjige Zvonimir Šeparović i Mile Bogović te autor Josip Jurčević

Tekst i snimke: Hina

Knjiga "Prikrivena stratišta i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina" autora Josipa Jurčevića, koja donosi popis činjenica o mjestima masovnih pogubljenja nakon Drugoga svjetskog rata, a istodobno su i rezultat istraživanja za Državno odvjetništvo RH (DORH), predstavljena je 30. svibnja u Zagrebu.

Gospičko-senjski biskup Mile Bogović rekao je da je Jurčević jedan od onih autora koji su jasnije i glasnije progovorili o komunističkim zločinima te dodao da ovom knjigom probija 'zvučni zid šutnje' o istini naše povijesti. "Jurčević među prvima skida s nekih poznatih osoba titulu heroja i ubraja ih u zločince", rekao je i dodao kako knjiga zorno prikazuje neodrživost komunističke slike povijesti. Također je ocijenio da se autor ne boji govoriti o zločinačkoj čudi komunističkog pokreta koji je, ustvrdio je, za svoje potrebe ozakonio nasilje, mržnju i laž i pregazio oko 100 milijuna ljudi. Istaknuo je da autor knjigom nastoji upozoriti da mnogobrojne izvore i povijesnu literatu-

ru iz doba komunističke vladavine treba uzeti s dozom opreza i kritičnosti.

"Autor nastoji prodrijeti u delikatne teme kao što je istina o stradanjima Hrvata u novijoj povijesti", rekao je predsjednik Hrvatskoga žrtvoslovnog društva Zvonimir Šeparović. Od 1.571 stratišta i grobišta, koliko ih je istraživanjem utvrđeno, 56 posto se nalazi u Hrvatskoj, 6 posto u BiH, u Sloveniji 38 posto. Što se tiče počinitelja zločina, rekao je kako je istraživanje otkrilo da su jugokomunističke vlasti počinile 89 posto zločina, talijanska okupacija osam posto, partizani

i četnici 1,5 posto, a vlasti NDH 0,13 posto. Autor knjige Josip Jurčević rekao je da je od svih knjiga koje je napisao ova najjednostavnija, ali i najsnažnija te dodao da se u njoj nalaze upečatljive i nepobitne činjenice više od 1.700 masovnih prikrivenih stratišta i grobišta koje je iza sebe ostavio komunistički režim. Ocijenio je da su podaci pouzdani jer je riječ o evidentiranim grobištima državnih komisija u Sloveniji i Hrvatskoj, o nalazima u BiH (91 grobište) te podacima o više od 180 grobišta koje je istražila državna komisija u Srbiji. Naglasio je da podaci u knjizi govore o lokalitetima grobišta po državama i općinama te tko se nalazio u njima u smislu vojno-civilnog statusa i nacionalne pripadnosti i tko su glavni počinitelji tih zločina.

Jurčević je ustvrdio da je komunističkom pogubio sve institucije i sve ono što je postojalo u javnom prostoru, kao i naše pamćenje, a bez pamćenja, dodao je, nema Hrvatske.

Knjiga "Prikrivena stratišta i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina" (290 str.) podijeljena je na četiri dijela: Nastanak i status prikrivenih stratišta i grobišta iz završnog razdoblja Drugoga svjetskog rata i poraća, Zbirni pokazatelji prikrivenih stratišta i grobišta iz razdoblja Drugoga svjetskog rata i poraća, Popisi prikrivenih stratišta i grobišta te Izvori i literatura.

Josip Jurčević viši je znanstveni suradnik u Institutu društvenih znanosti "Ivo Pilar" te izvanredni profesor suvremene opće i nacionalne povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu i na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Istražuje suvremenu hrvatsku povijest, a središnje teme su ratno i poratno stradalništvo vezano uz Drugi svjetski rat. ■

ENG "Silence Barrier" broken: Josip Jurčević's book *Hidden Execution Sites and Graves of Yugoslav Communist Crimes*, detailing the facts and locations of mass murders committed after World War II, was presented in Zagreb on May 30.

Ando, pokaži papire!

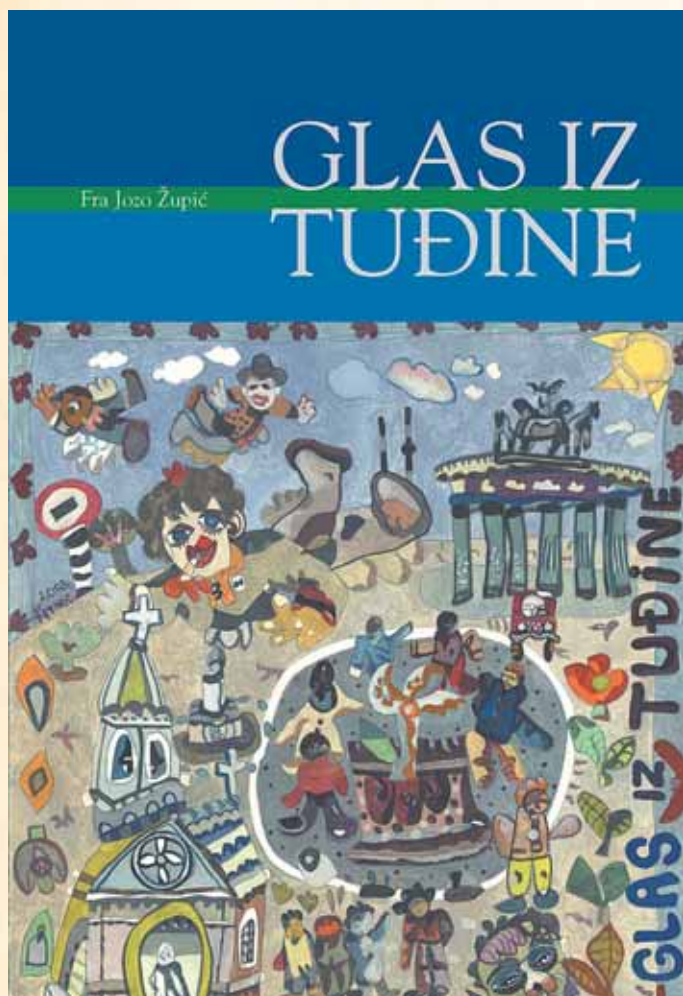
Udala se. Otišla je u Kutinu. Tamo je živjela dvije godine. Muž joj nije bio dobar. Pio je mnogo, a još više se skitao. Nije se mogla složiti s takvim stanjem. Otišla je u grad napraviti papire za Njemačku. Žena koja joj je izdala putovnicu našla joj je u Njemačkoj hotel i mogućnost čuvanja djeteta. Tada je otišla u Vinkovce kod ujaka i ujne. Sada su pokojni. Od njih je išla u berbu jabuka kako bi zaradila malo novaca za put u Njemačku. Radila je dva mjeseca i čekala papire. Jednoga dana reče joj ujna: "Idi u Zagreb, prije ćeš dobiti papire!" Otišla je u Zaprešić kod svoje prije. Dočekali su je. Noćila je kod njih. Sutradan je jedan čovjek, kažu da je Švabo, došao po naše radnike. Ando se sa sestrom pokojne nevjestice upisala u grupu. Nakon četrnaest dana došli su papiri.

Otišla je u Bosnu vidjeti dijete od godinu i pol dana. Dijete je u Bosnu iz Vinkovaca donijela njezina majka. Dok je išla vidjeti dijete, grupa je već otišla za Njemačku. Morala je sama putovati. Dobila je papire od gospođe u uredu. Do vlaka ju je pratila ista ta gospođa i putem je pitala: "Znaš li kamo ideš, u koji grad?" Ando je slijegala ramenima i odgovarala da ne zna. Onda joj je gospođa rekla: "Eto, pokaži papire, oni će znati!" U ruci je držala punu hrpu papira. Vlak je krenuo. Mahala je gospođi, a ona njoj. Suze su joj potekle iz očiju. Sama. Bez muža. Bez djeteta. Bez majke. U srcu je nosila zahvalnost prema ujaku i ujni. Jabukama je zaradila novac za vlak. A sad u nepoznato.

Kad je prošla München, reče joj jedna naša žena da je trebala izići. Papire joj uze u ruke jedan naš čovjek i reče joj da ne treba izlaziti do Stuttgarta, a onda će joj on izvaditi kartu do grada u koji ide. Tako je i bilo. Jedva dođe do svoga grada.

U gradu uze taksi i do svoje firme. Njezino društvo otišlo je kući za Božić, a ona je došla tek pred Božić. Tri dana nije imala sata. Gotovo bi cijelu noć dežurala. Tko god bi izašao iz hotela, pitala ga je koliko je sati. Jedan se Švabo vratio i pogleda je. Odmah je kupila sat. Imala ga je. Taj joj je čovjek pokazao i mjesto gdje stoje autobusi. Ako joj uteče autobus, može do svoje firme malim puteljkom. Sve joj je taj dobri čovjek pokazao. Utekao joj je autobus. Uputila se u firmu puteljkom i preko brda sretno dođe u svoju firmu, u Schwäbisch Gmünd. "Fala Bogu", reče. Tu je radila dvije godine i šest mjeseci. Onda je otišla u Hamburg. Zvao ju je brat da budu bliže jedno drugom. Tako je otišla u Hamburg. Tamo joj se nije sviđalo. Mala zarada. Htjela se vratiti u svoju firmu. Šef joj je rekao: "Ako ti se ne sviđa u Hamburgu, odmah se vrati, ja te primam u svako doba."

Jedna Muslimanka iz Hamburga otišla je u Berlin i zaposlila se u bolnici. Zvala je Janu, Andinu prijateljicu, i nju da dođu jer ima puno posla i radit će u kuhinji. Tako je i bilo. Došle su i ostale za stalno. Nekoliko nedjelja išle su u njemačku crkvu. Onda im je neki naš čovjek rekao gdje se održava nedjeljna misa na hrvatskom jeziku. Tako su doznale za Hrvatsku katoličku misiju i za hrvatske svećenike. Posao, kuća, crkva. Radile su i naradile se. U crkvi su dušu olakšale. Dočekale zasluženu mirovinu. Oprostile se, Ando i Jana, od Berlina i poznanika. Na rastanku su i suze potekle. Svaki je rastanak težak. Mirovinom će olakšati život koji je pred njima.

Iz praonice u kuhinju

Kata je odmah nakon udaje, 1972. godine došla u tadašnji Zapadni Berlin i zaposlila se u bolnici u općini Reinickendorf. Posebno ju je veselila činjenica da su bolnicu vodile časne sestre pa se na radnome mjestu (praonica bolničkog rublja) osjećala neka-ko sigurnije, pogotovo što tada nije vladala njemačkim jezikom. Ubrzo je zatrudnjela i donijela na svijet prvo od petero svoje djece, od kojih je na žalost dvoje umrlo. Kao i svakom tko je došao iz provincije, tj. malog mjesta, susret s velegradom bio je i za Katu pun izazova. Priznaje, prvih joj godina nije bilo baš lako među ljudima stranog mentaliteta.

Srećom, tih godina u Berlinu se zaposlilo dosta ljudi iz njezinoga livanjskog zavičaja tako da nije osjetila neku veliku osamljenost. S vremenom je "napredovala" na radnome mjestu pa je iz "vešeraja" prešla u bolničku kuhinju u kojoj je vladala puno bolja radna atmosfera što joj je mnogo pomoglo u bržem svladavanju jezične barijere. S vremenom se sa suprugom Ilijom te sinovima Tomislavom, Krešimirom i Domagojem integrirala u njemačko društvo i osjećaju se kao punopravni građani ovoga velikoga grada.

Kata ističe da su im u očuvanju naših običaja i katoličke vjere mnogo pomogli dolasci u Hrvatsku katoličku misiju čiji su aktivni članovi od početka. I danas, nakon tolikih godina izbjavanja iz dragoga livanjskog kraja, raduje ih svaki dolazak kući i veseli svaka dobra vijest iz rodnog zavičaja. Poštuju Njemačku i narod koji im je omogućio dobro zaraditi i pristojno živjeti, ali jedva čekaju dan povratka kad će reći: "Vraćamo se tebi, domovino, voljena hrvatska grudo."

"Smiljo, oš radit u vrtiću?"

Smilja je prije 23 godine krenula za mužem u Berlin. Dvije, tri godine nije radila. Onda je našla posao u hotelu. Namještala je krevete po hotelskim sobama. Posebno joj je bilo teško u srcu što je i nedjeljom morala raditi. Osim toga, smetalo joj je to što se događalo pred njezinim očima. Kaže da su to bile grozote koje nije mogla gledati. Dovoljalo se onoga koga znaš i ne znaš. Dovodili su žene za sat, za dan, za noć. Šefu je glavno bilo da "štima" novac. On će možda jednu sobu iznajmiti i tri puta na dan. To je za nju bilo grozno. Bio je to hotel i za par noći i za mjesec dana. Onda je samoj sebi rekla da ne može više izdržati. Bilo je i veselih dana u hotelu. Veselje je unosila jedna prijateljica. Ona bi svaku riječ izvrnula. Prisjeća se Smilja jedne zgode s njom pa će: "Čekaj, kako se zvalo ono, mikrofaze se kaže za jaknu. Na primjer, kupila sam mikrofaze, jaknu. A ta prijateljica kaže: 'Kupila sam raumfaze, jaknu.' A, raumfaze, to ti je kad se zid kreči. Kad smo se mi opalile smijati. Znaš da su gosti izašli. Pitaju što je. Znaš da su se i oni smijali kad smo im objasnili. Ona bi uvijek nešto bubnula. Njoj smo se mi svaki dan smijali." Smilja priznaje da ni sama ne razumije "pro-fekt" i da sama često upotrijebi ukrivo riječi pa je u vrtiću ispravlja ju.

Ipak, dok se jednoga Uskrsa vraćala iz domovine sa svojim suprugom, rekla mu je da želi prekinuti posao u hotelu. Vratili su se u Berlin. Ujutro rano, još za vrijeme spavanja, zove je na telefon jedna žena i kaže joj: "Smiljo, oš radit u vrtiću?" "Kakvom vrtiću?" "Vamo crkvenom." Čim je ustala iz kreveta, Smilja će: "E, Isuse, fala ti, ti si čuo moj glas." Odmah je počela zahvaljivati, moliti i evo četiri godine radi u vrtiću. Zadovoljna je s djecom. Djecu je uvijek voljela. Uvijek joj je želja bila raditi s djecom u vrtiću. Voli ih i zadovoljna je. Ima i svojih troje djece. Dok su bili mali vodila ih je i dovodila iz vrtića. U hotelu je radila šest sati, a u vrtiću radi četiri sata. Ostatak kod kuće. Već deset godina brine se o jednoj baki. Devedeset četiri su joj godine. Uvijek je vodi, prošeta s njom. Očisti joj kad treba.

Godišnje je odlazila s mužem na odmor tri do četiri puta dok su svekar i svekrva bili živi. Sada idu dva puta. Za Uskrs i ljeti. Samo su jednom za Božić ostali u Berlinu. Nazvala ih svekrva. Čestita im Božić i plače. Niti su mogli oni njoj ni ona njima. Onda su rekli da tako nikad više neće učiniti. Dok su živi, ići će kući. Smilja kaže da se htjela vratiti kad je svekrva umrla i živjeti sa svekrom, ali on nije htio. "On je tio u Bosnu. Ja sam imala kuću doli u Dalmaciji. Onda je svekra pazila zava." Govoreći o odmorima u domovini Smilja više govori o radu. "Kad smo išli na odmor, samo radi. Radi kuću. I umreš i ne uživaš je. Kuća ostane. Tako se je dogodilo mnogim našim susjedima. Završili, napravili. Sad kažu, evo, sad mi je sve gotovo, sad sam sve postigo. Na kraju on umire. Kuća mu je bila samo za odmore po mjesec dana. I to nije bio odmor nego rad. To ti je takvi naš život. Niko to ne vidi. Svak samo da mi je, da mi je, da mi je što više. Ja ovdje živim. Meni ovdje triba ljepše negoli doli. Svi smo radili obratno. Daj doli, a ovdje ćemo kako bilo. To nije u redu bilo. A tako je skoro kod svakoga."

To što je izdržala u svim iskušenjima zahvaljuje svojoj vjeri u Boga. Za nju su važni Bog, crkva, misa, a ne čarke mnogih koji lutaju i pune autobuse odlazeći se liječiti preko "špigla". Smilja ih sve poziva da vjeruju Isusu koji će ih ozdraviti kao što je i sama doživjela više puta.

Stjepanu Hauseru i Luki Šuliću uručena četiri Porina

Stjepanu Hauseru i Luki Šuliću uručene su u Zagrebu statuete Porina, najuglednije hrvatske glazbene nagrade. Zbog nastupa s Eltonom Johnom u Las Vegasu, Stjepan i Luka nisu mogli nazočiti dodjeli u Rijeci, a ovo je bila jedinstvena prilika za uručenje nagrada. Naši najpoznatiji violončelisti dobili su čak četiri Porina, za različita diskografska izdanja. Stjepan Hauser iz 2Cellosa ostvario je iznimno uspješnu diskografsku godinu – uz izdanje s Lukom Šulićem ("2CELLOS Luka Sulic & Stjepan Hauser") te izdanje s područja klasične glazbe, izdao je i dva albuma s legendarnim hrvatskim izvođačima Damirom Urbanom i Oliverom Dragojevićem. Oba albuma snimljena su naglašavajući vokal i cello, čime ostvaruju iznimno intiman dojam lišen svih produkcijskih intervencija.

Kravat-pukovnija na ekranima stotina milijuna Kineza

Stotine milijuna Kineza u domovini i diljem svijeta ovih dana su gledajući Kinesku državnu televiziju CCTV vidjeli prilog o nastupu pripadnika Kravat-pukovnije u Hrvatskoj - domovini kravate. Naime, kineska novinarska ekipa snimila je nastup odreda Kravat-pukovnije 12. svibnja, a prilog je nakon toga emitiran tri puta. Takva intenzivna promocija Hrvatske u Kini počela je prigodom svjetske izložbe EXPO-a u Šangaju 2010. godine. Osim svojim prepoznatljivim vizualnim identitetom hrvatskih crveno-bijelih kockica, Hrvatska se tada svijetu predstavila i proizvodima Croata, kravatama i šalovima s glagoljicom, pleterom i drugim motivima. Kineski kupci tada su ih 'razgrabili' u nekoliko dana.

Oko 130.000 ljudi posjetilo Floraart

Floraart, 47. međunarodnu vrtnu izložbu na zagrebačkom Bundeku u pet dana održavanja posjetilo je oko 130.000 posjetitelja. Na više od trideset hektara otvorenog i dvije tisuće četvornih metara zatvorenog prostora novitete je predstavilo 149 izlagača iz Hrvatske i deset izlagača iz Austrije, Francuske, Italije, Mađarske, Njemačke i SAD-a. Izlagači su se predstavili ukrasnim biljem, rezanim cvijećem, raznim cvjećarskim priborom i alatom, opremom za uređenje vrtova i dječjih igrališta, sredstvima za prihranjivanje i zaštitu bilja itd.

Zagrebački maturanti slavili svoj dan

Grad Zagreb i ove godine je organizirao za svoje maturante tradicionalnu proslavu zadnjeg dana srednje škole, popularnu Norijadu. Maturanti su se okupljali na Trgu bana Jelačića još od jutarnjih sati nakon čega je vesela povorka oko podneva krenula prema Bundeću gdje su ih dočekali mnogobrojni bendovi koji su ih zabavljali do kasnih večernih sati. Prije nego što su krenuli prema Bundeću maturante je pozdravio gradonačelnik Milan Bandić. Procjenjuje se da se na Trgu okupilo oko 4.000 maturanata, a da im se na Bundeću pridružilo njih još 3.000, što znači da je u zagrebačkoj Norijadi ukupno sudjelovalo oko 7.000 maturanata. Maturante je na dan Norijade poslužilo i lijepo vrijeme tako da su mnogi osvježanje tradicionalno potražili u Manduševcu.

Nina Badrić bez finala na Eurosongu

Hrvatska predstavnik na Eurosongu 2012. Nina Badrić nastupila je u glavnome gradu Azerbajdžana Bakuu s pjesmom "Nebo" u drugome polufinalu Eurosonga, ali se nije uspjela plasirati u finale toga natjecanja. U drugome polufinalu nastupili su predstavnici 18 zemalja, a Nina Badrić nastupila je deseta i izvela je na hrvatskome jeziku naslovnu pjesmu svoga posljednjeg albuma "Nebo". Natjecanje "Pjesma Eurovizije" prvi put je održano 1956. u organizaciji Europske radiodifuzne unije (EBU) koja je, pak, bila osnovana nekoliko godina prije zbog organiziranja televizijskih prijenosa međunarodno važnih događaja.

Profesor Baltazar na kazališnim daskama

Predstava 'Profesor Baltazar - put oko svijeta' vesela je priča o mogućnostima, različitostima i dobrim namjerama, a uz prepoznatljivu glazbu i originalne likove iz proslavljenog crtića premijerno je izvedena u Zagrebu. Legendarni profesor Baltazar vratio se mudriji i pametniji no ikad, a u novoj predstavi Tvornice lutaka i Scene Gorica, slijedeći dobri duh crtića i uz dozu nezaobilaznoga čarobnog napitka, poučava djecu nekim novim vrijednostima i životnom znanju.

UKOMETAŠICE PUTUJU U LONDON

Hrvatske rukometašice plasirale su se na Ol u Londonu nakon što su u posljednjem kolu kvalifikacijskog turnira u Guadalajari pobijedile Španjolke s 23 : 22 (12 : 10). Tako su hrvatske rukometašice prvi put izborile nastup na Olimpijskim igrama. "Čestitam svim djevojkama, danas su položile ispit generacije. Znali smo da su Španjolke malo umorne jer su puno energije potrošile jučer protiv Nizozemske. Odlučno smo ušli u utakmicu, bilo je to izdanje svih djevojaka kakvo svi mi želimo gledati", rekao je izbornik Canjuga. Nakon poraza u prvom kolu od Nizozemske malo tko je vjerovao kako hrvatske rukometašice u presudnom ogledu mogu pobijediti Španjolsku koja je na posljednjem svjetskom prvenstvu osvojila treće mjesto.

JOVANOVIĆ SREBRNA NA 50 LEĐNO

Najbolja hrvatska plivačica Sanja Jovanović osvojila je srebrno odličje u disciplini 50 leđno pretposljednog dana Europskog prvenstva u Debrecenu. Jovanović je do srebra doplivala s rezultatom od 28,31 sekundu, a srebrom iz Debrecena postigla je i svoj najveći uspjeh u 50-metarskim bazenima jer se dosad okitila europskom broncom na 200 leđno 2004. u Madridu i broncom na 50 leđno na prvenstvu 2008. u Eindhovenu. Dubrovkinji je zlato izmaknulo za šest stotinki, europska prvakinja je Španjolka Mercedes Peris Minguet, a s istim vremenom kao i Jovanović srebro je uzela i Talijanka Arianna Barbieri. Disciplina 50

leđno nije olimpijska pa Sanji Jovanović predstoji borba za kvalifikaciju na Ol u Londonu na dvostruko dužoj dionici.

GIMNASTIKA - TINA ERCEG POBIJEDILA, MOŽNIK DRUGI

Hrvatska gimnastičarka Tina Erceg ostvarila je pobjedu u vježbi na tlu na Svjetskom kupu u Mariboru, dok je europski doprvak na preči Marijo Možnik osvojio drugo mjesto. Mlada 24-godišnja Splitsanka pobijedila je s ocjenom 13,625 ispred Poljakinje Marte Pihankulesza (13,500) i Nizozemke Lise Top (13,400). Najbolja hrvatska gimnastičarka i članica splitskog 'Marjana' tako je nastavila s odličnim rezultatima u Mariboru gdje je prošle godine osvojila brončanu medalju za vježbu na ručama i srebro na parteru. Možnik je nakon srebra na nedavnom EP-u osvojio i srebro na Svjetskom kupu u Mariboru. Možnik je bio drugi s ocjenom 15,400. Slavio je Nizozemac Epke Zonderland (16,275), dok je treći bio Ukrajinac Maksim Semjankiv (14,975).

PETRA MARTIĆ ZAUSTAVLJENA U OSMINI FINALA ROLAND GARROSA

Najbolja hrvatska tenisačica Petra Martić zaustavljena je u osmini finala teniskog turnira Roland Garros nakon što ju je porazila Njemica Angelique Kerber 6 : 3, 7 : 5, nakon nepuna dva sata igre. Međutim, mlada Splitsanka ostvarila je rezultat karijere pobijedivši u 3. kolu Medinu Garrigues 6 : 2, 6 : 1 za samo sat i 21 minutu igre!

UPITAN NASTUP BLANKA VLAŠIĆ NA OLIMPIJSKIM IGRAMA

Najbolja hrvatska športašica Blanka Vlašić najavila je mogućnost da zbog teškoća s ranom na nedavno operiranoj lijevoj skočnoj nozi otkaže nastup na Olimpijskim igrama u Londonu, a konačnu odluku o otkazivanju donijet će naknadno. "Ono što dolazi u pitanje jest ova sezona i nastup na Olimpijskim igrama. Na žalost, moram biti realna jer najlakše je zabiti glavu u pijesak, a to ne želim", rekla je Blanka i naglasila kako bi u ovom trenutku za nju Olimpijske igre bile bonus. "Dobro poznajem svoje tijelo, kad dođe vrijeme za polazak na Igre znat ću jesam li spremna", istaknula je Blanka. Na novinarski upit kada je odredila krajnji rok za odluku o sudjelovanju na OL u Londonu, rekla je kako je to "dan prije polaska na put". Blanka kaže kako eventualni odlazak na OL ne treba shvatiti tragično jer "postoji toliko težih sudbina od moje", te da ona ne želi nespremna sudjelovati na Igrama nego želi skakati na vrhunskoj razini, a ne otići u London kao turist.

CO ZAGREB 21. PUT PRVAK HRVATSKE

Rukometaši Croatia osiguranja Zagreb 21. put su postali prvaci Hrvatske nakon što su u susretu zadnjeg kola Lige 6 u dvorani 'Kutija šibica' pobijedili Karlovac 38 : 28. Bila je to četvrta uzastopna sezona koju su rukometaši Zagreba završili bez ijednoga izgubljenog boda. U posljednjih 100 utakmica upisali su 100 pobjeda što dovoljno govori o njihovoj nadmoći u nacionalnom prvenstvu. Rukometaši CO Zagreba ove sezone osvojili su i Hrvatski kup i to 19. put, dok su u Ligi prvaka ispali u četvrtfinalu od Kiela.

PREKRASNA HRVATSKA OKOM FOTOGRAFA

RIJEKA KUPA

Snimio: Filip Lučin (više fotografija prekrasne Hrvatske pogledajte na www.filiplucin.com)

Rijeka Kupa izvire iz prekrasnoga tirkizno-zelenog jezera kraj mjesta Razloge u Nacionalnom parku Risnjak u Gorskom kotaru. U svom gornjem tijeku Kupa prolazi kroz šumoviti kanjon, a na mjestima gdje se kanjon proširuje nalaze se plodna polja i njive. Kraj Ozlja rijeka prelazi u ravničarski tok. Nakon Ozlja dolazi do Karlovca gdje se u nju ulijevaju Dobra i Korana, a na kraju njezina puta kraj Siska, nakon tristotinjak kilometara Kupa se ulijeva u Savu. Odmah nakon izvora Kupa je brza rijeka dok se nakon par kilometara smiruje, ispresijecana umjetnim slapovima koji su služili za pokretanje mlinova i pilana. Kupa je pogodna za kajak i kanu, sportski ribolov, a u ljetnim mjesecima i za kupanje. Jedinu hidroelektranu na rijeci koja se nalazi u Ozlju projektirao je Nikola Tesla.

